

Universitat
de les Illes Balears

TREBALL DE FI DE MÀSTER

DEVOCIÓ, FESTA I ART. EVOLUCIÓ DE LA SETMANA SANTA A PALMA EN ELS INICIS DEL SEGLE XXI.

Antonio Alfaro Cruz

Màster Universitari en Patrimoni Cultural: Investigació i Gestió.

Centre d'Estudis de Postgrau

Any Acadèmic 2021-22

DEVOCIÓ, FESTA I ART. EVOLUCIÓ DE LA SETMANA SANTA A PALMA EN ELS INICIS DEL SEGLE XXI.

Antonio Alfaro Cruz

Treball de Fi de Màster

Centre d'Estudis de Postgrau

Universitat de les Illes Balears

Any Acadèmic 2021-22

Paraules clau del treball:

Palma, Mallorca, Setmana Santa, Crist de la Sang, passos, Esperança, confraria

Nom Tutor/Tutora del Treball: Andreu Josep Villalonga Vidal.

Index.

Resum i paraules clau	5
Introducció	6
1. Objectius i mètode de treball	8
1.1. Objectius	8
1.2. Mètode de treball	8
2. Estat de la qüestió	10
3. Semblances i diferències entre la Setmana Santa a Mallorca i a la resta d'Espanya	16
3.1. Sevilla	16
3.2. Màlaga	18
3.3. Cadis	18
3.4. Múrcia	19
3.5. Valladolid	20
3.6. Zamora	20
3.7. València	21
3.8. Barcelona	22
3.9. Eivissa	22
3.10. Menorca	23
3.11. Recapitulació	24
4. Evolució de la festa de la Setmana Santa a Mallorca fins al segle XXI	25
4.1. Inicis	25
4.2. Creació de la Confraria de la Sang	25
4.3. Confraries gremials	26
4.4. Processons	29
4.4.1. Una afirmació problemàtica	34
4.5. Processó de la Sang a la literatura	36

4.6. Evolució de les vestes penitencials	48
4.7. Peculiaritats de la Setmana Santa mallorquina	53
4.8. La celebració litúrgica	56
4.9. Noves confraries al segle XX	61
5. La Setmana Santa de Palma al segle XXI	64
5.1. Les imatges i els passos al segle XXI	64
5.2. Les insígnies al segle XXI	102
5.3. El món musical de la Setmana Santa de Palma al segle XXI	119
5.4. Els itineraris al segle XXI	145
6. Conclusions	167
7. Bibliografia, webgrafia i fonts	170
Annex 1. Glossari	178
Annex 2. Entrevistes	182

Títol.

Devoció, festa i art. Evolució de la Setmana Santa a Palma en els inicis del segle XXI.

Resum.

La Setmana Santa de Palma tal i com la coneixem avui dia té els seus orígens en el Sant Crist de la Sang i en la seva processó del Dijous Sant. Això és així des del segle XVI, encara que poc té a veure aquesta Setmana Santa amb la que ens ha arribat als nostres dies. Al segle XIX varen desaparèixer les antigues confraries gremials que participaven a les processons i al llarg del segle XX se varen crear les actuals confraries penitencials. Tota la passada centúria va ser una evolució constant de la Setmana Santa palmesana i aquesta evolució ens ha arribat fins aquestes dues primeres dècades del segle XXI. Aquest darrers 22 anys han estat molt importants ja que s'han seguit creant noves confraries i les preexistents han anat millorant i engrandint el seu ric patrimoni donant a la festa un aspecte molt diferent al del segle XVI.

Paraules clau.

Palma, Mallorca, Setmana Santa, Crist de la Sang, passos, Esperança, confraria

Abstract.

The Holy Week of Palma as we know it today has its origins in the Sant Crist de la Sang and in its procession on Holy Thursday. This has been the case since the 16th century, although it has little to do with the Holy Week that has come down to us today. In the 19th century, the old guilds that took part in the processions disappeared and throughout the 20th century, the current penitentiary guilds were created. The whole of the last century was a constant evolution of Easter in Palma de Mallorca and this evolution has reached us until these first two decades of the 21st century. The last 22 years have been very important as new guilds have continued to be created and the pre-existing ones have been improving and enlarging their rich heritage giving the party a very different look to the 16th century.

Introducció.

Quan pensam en la Setmana Santa ens venen imatges de llargues files d'encapirotats, carrers plens de gent, grans passos d'or i plata amb figures de Crist i la Mare de Déu, bandes de música, encens... però no sempre ha estat així. De fet els inicis de la Setmana Santa poc tenen a veure amb el que coneixem avui dia ja que va començar essent una festa religiosa i avui dia s'ha convertit en tot un fet social i cultural.

La Setmana Santa de Mallorca i concretament la de Palma, que és l'objecte d'aquest treball, té una història molt interessant i l'evolució fins els nostres dies ha estat molt gran. Especialment important va ser el segle XX ja que la gran majoria de les 33 confraries que avui dia surten en processó a Palma per Setmana Santa se varen fundar en aquest segle.

Curiosament, i a diferència de la Setmana Santa d'altres indrets, aquest tema gairebé no ha estat tractat a la nostra illa; al manco no com a un fet artístic i cultural. Únicament tenim un llibre monogràfic del 2002 on s'explica la història de les diferents confraries de Mallorca, publicacions de Gabriel Llompart i altres publicacions residuals com llibres de viatges o els programes de Setmana Santa. És aquest un dels motius pels quals hem volgut fer aquest treball sobre aquesta temàtica, per estudiar la festa i tots els seus darrers canvis.

D'altra banda, tot el tema de la Setmana Santa de sempre ens ha interessat molt. El que escriu sempre ha estat molt lligat a la festa des de ben petit. S'ha après els carrers de Palma llegint els programes de les processons. Actualment és el secretari de la Confraria de Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau i forma part de l'Agrupació Musical de la mateixa confraria, de la qual també és membre de junta. Ha pogut viure la Setmana Santa a Sevilla i processons en altres moments de l'any a ciutats com Sevilla, Màlaga o Jerez de la Frontera. Per tant, té una bona experiència en aquest tema tant a Palma com a altres indrets i moltes vivències que pot incorporar en aquest treball. Inclús el Treball de Fi de Grau d'Història de l'Art el va fer sobre el tema de la Passió de Crist a la Setmana Santa de Sevilla al barroc. Una petita part d'aquest treball ha estat aprofitada dins aquest Treball de Fi de Màster. Per tant podem dir que té un bon bagatge en aquest tema.

Documentar tota l'evolució de la Setmana Santa de Palma al segle XX en un treball d'aquestes característiques seria totalment impossible. Però veure la evolució històrica de la festa i els canvis produïts en aquests primers 22 anys del segle XXI, pràcticament el primer quart de segle, si que resulta més factible. Pot ser hi hagi gent que pensi que 22 anys no és un espai de temps suficient per a dur a terme un estudi sobre aquesta festa, però ja veurem que han estat uns anys de

molta activitat i molts de moviments. D'altra banda, altres fenòmens històrics amb un espai de temps menor s'estudien i mai se qüestiona la seva cronologia com poden ser la Revolució Francesca (1789-1799), la Primera Guerra Mundial (1914-1918), la Segona Guerra Mundial (1939-1945) o la Transició Espanyola (1975-1978).

Però el fet d'estudiar aquesta festa en un període de temps relativament curt produeix una sèrie de problemes que han dificultat l'avanç de les feines. En primer lloc ens hem trobat amb una mancança important de bibliografia ja que la darrera publicació important sobre el conjunt de la Setmana Santa de Mallorca se va fer al 2002. Únicament hem tengut els programes que cada any treu l'Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma i el llibre que la Confraria de la Dolorosa va publicar pel seu centenari al 2012. Després, a poc a poc, hem anat descobrint altres fonts bibliogràfiques que ens han ajudat a l'evolució d'aquest treball.

No podem oblidar l'inestimable ajuda que ens han aportat totes les persones que han contestat a les nostres i a les nostres entrevistes, per tal de tenir fonts orals. No podem indicar aquí totes aquestes persones ja que són moltes, però de tot cor moltíssimes gràcies per l'ajuda i per voler transmetre tant de coneixement per a que quedi plasmat en aquest treball.

I ja poc queda a dir. Ha estat un treball que ens ha duit molta de feina, especialment de camp, que hem pogut realitzar també recolzats en el nostre tutor, Andreu Josep Villalonga Vidal, sense el qual no podríem haver acabat aquest treball correctament. També ens ha ajudat que, després de 2 anys per mor de la pandèmia, les processons han pogut tornar a sortir als carrers de la nostra ciutat i hem pogut veure en directe i en persona tots els canvis d'aquests darrers anys. Realment això és el més important, que la festa s'ha pogut tornar a celebrar als carrers amb normalitat, demostrant que és una festa viva, en constant evolució i que se sap adaptar a les dificultats.

1. Objectius i mètode de treball.

1.1. Objectius.

Partint del títol del treball i tenint en compte la línia temàtica s'han intentat assolir una sèrie d'objectius com són:

- Fer un anàlisi historicoartístic de la Setmana Santa de Palma com a manifestació artística viva i en constant evolució.
- Comparar la Setmana Santa de Palma amb la d'altres ciutats espanyoles i veure així les seves peculiaritats.
- Veure com la Setmana Santa és un fenomen viu i canviant.
- Documentar els canvis produïts al primer quart del segle XXI a la Setmana Santa de Palma.
- Mostrar l'interès de les confraries per millorar el seu patrimoni artístic.
- Veure com la Setmana Santa s'ha adaptat a tots els moments històrics i els ha anat superant adaptant-se (com guerres, prohibicions, o la Covid-19).

1.2. Mètode de treball.

Per començar, la metodologia que s'emprarà per a la realització d'aquest treball constarà de diverses fases. En primer lloc se procedirà a una recerca bibliogràfica a la biblioteca de la universitat. S'aprofitaran tant llibres referents a la Setmana Santa a Mallorca en general, com a la de Palma en particular. També se consultaran llibres sobre els antics gremis mallorquins i sobre religiositat popular mallorquina. Per altra banda, a través de Internet, se farà una recerca a distints repositoris i cercadors d'articles, revistes, llibres electrònics i memòries de restauracions. D'aquesta manera se podrà aprofundir i obtenir informació més contrastada, més actual i amb un grau de fiabilitat més elevat.

Amb aquesta bibliografia se podrà fer un llistat d'objectius a assolir amb aquest treball, seleccionant les fonts més adients i descartant altres, ja que l'extensió del treball no permet veure tots els aspectes que en un principi se volien tractar. Una vegada realitzada aquesta recerca bibliogràfica i contrastada la informació, se procedirà a elaborar un estat de la qüestió fent una elaboració i ordenació crítica de les diferents fonts. A partir d'aquest estat de la qüestió se podrà realitzar una redacció de continguts seguint els objectius esmentats a l'apartat superior, seguint un

ordre cronològic d'artistes i d'obres. El sistema de citació, després de posar-ho en comú amb el tutor del treball i després de les converses mantingudes, s'ha decidit que sigui el que se coneix com Harvard.

També s'haurà de cercar informació a les hemeroteques i als arxius. Dins les hemeroteques podrem trobar informació que va sortir a premsa com poden ser les estrenes dels diferents anys, que sempre venen recollits sobretot a l'*Última Hora* i al *Diario de Mallorca*, o els diferents itineraris de les processons. Als arxius de les confraries podrem trobar contractes d'obres, de restauracions, projectes i fins i tot pressuposts. Les confraries, per norma general, solen atresorar uns arxius molt valuosos ja que tota la documentació que generen la van guardant.

Al final del treball, a l'Annex 1, trobarem un glossari amb la terminologia pròpia del món de les confraries, per si hi ha algú que no les entén o dubta del seu significat. Entendre bé les diferències entre alguns termes és clau per poder comprendre bé la història i el patrimoni de les confraries i de la Setmana Santa.

Haurà molta informació que serà molt complicada trobar-la a fonts escrites ja sigui perquè no s'ha publicat, o perquè la documentació mai se va guardar o conservar. En aquest cas haurem de consultar fonts orals, tenint entrevistes amb els dirigents de les confraries per demanar-lis tot el que no s'ha pogut trobar o per obtenir de primera mà i contrastar la resta de la informació.

Finalment, el treball de camp serà clau per a poder obtenir el màxim d'informació possible. Se visitaran totes les confraries de Palma per poder obtenir de primera mà la informació necessària. Com que aquest treball coincidirà en el temps amb les celebracions de Setmana Santa és un moment ideal per poder fer aquest treball de camp i veure com se desenvolupen les confraries dins un context de més de 2 anys sense poder sortir al carrer.

En un treball d'aquestes característiques és imprescindible l'ús de fotografies, especialment per comparar l'abans i el després de molts de passos. Per facilitar la lectura i la comprensió del treball hem volgut evitar crear un annex al final del treball amb les fotografies, per no haver d'estar passant de pàgines constantment. Al final de cada apartat i subapartat se trobaran les fotografies que creguem oportunes relacionades amb aquests. En quant a les diferents marxes processionals de les que parlarem en aquest treball, enllaçarem links de YouTube amb els enregistraments, per a facilitar la seva recerca. S'intentaran posar vídeos de les bandes d'aquí, sempre que sigui possible.

El principal problema amb el que ens podrem trobar és la manca de bibliografia especialitzada sobre quest tema que hi ha al nostre abast. Aquest fet és el causant de que molta informació l'haurem de treure a base de fonts orals mitjançant entrevistes que quedaran enregistrades.

Un altre problema, o millor dit una peculiaritat, és que la majoria de llibres que se consultaran tenen una cronologia de la segona meitat del segle XX i pot ser que sigui informació no desfasada però si sense completar. En canvi, amb els articles i altres suports trobats a Internet si que podem dir que estan actualitzats.

2. Estat de la Qüestió.

L'objectiu principal d'aquest treball és veure l'evolució de la Setmana Santa de Palma durant els anys que duim del segle XXI. Per poder veure aquesta evolució hem de conèixer com ha anat canviant la Setmana Santa de Palma al llarg dels segles i com ens ha arribat fins avui dia. Hem de veure les seves particularitats i la seva evolució. Per poder veure aquesta diferenciació hem de conèixer primer com és la Setmana Santa a altres punts d'Espanya, per poder així crear paral·lelismes o diferenciacions i veure com ha estat vertaderament aquesta evolució.

Però per veure aquesta diferenciació de la Setmana Santa de Palma en comparació amb la de la resta d'Espanya hem de recórrer a fonts que ens parlin sobre aquestes altres maneres de commemorar la passió, mort i resurrecció de Crist. Tot i ser una illa Mallorca no és aliena a la influència d'altres ciutats en la manera de celebrar la Setmana Santa, tot i tenir unes característiques pròpies. Per això hem de veure, encara que sigui ràpid, que s'ha escrit i estudiat sobre aquest tema fora de Mallorca.

Sobre la Setmana Santa a Espanya s'ha escrit moltíssim. Podem trobar una quantitat gairebé inacabable d'articles i publicacions que parlen sobre aquest tema, ja sigui des de la vessant més purament religiosa, l'antropològica, la cultural, la musical i l'artística. La zona geogràfica que més fonts bibliogràfiques ens ha aportat ha estat sens dubte Andalusia, encara que altres zones com Múrcia, Aragó, el Llevant i les dues Castelles també són bastant riques en bibliografia sobre aquest tema.

Degut a que en moltes ocasions la Setmana Santa de Palma ha pres referències molt clares de l'andalusa, hem agafat referències de tres de les principals ciutats que més han influenciat Palma: Màlaga, Cadis i Sevilla.

Sobre la Setmana Santa de Màlaga podem trobar pràcticament tota la informació sobre la festa a la plana web de l'Agrupació de Confraries. Allà se parla de les confraries, la seva història, la seva evolució, de les bandes i els seus repertoris musicals i fins i tot podem trobar informació sobre llibres que parlen de la festa en aquella ciutat.

Sobre la Setmana Santa de Cadis, el llibre més complet és el que va editar Unicaja al 1994 *Cádiz, la Pasión junto al mar*. Dins aquesta publicació trobam recopilats diferents articles que tracten la Setmana Santa de Cadis des de diferents punts de vista com poden ser l'artístic, el cultural o l'antropològic. Aquest llibre ens és interessant ja que algunes talles que processionen a la nostra ciutat han estat realitzades per escultors de Cadis.

La Setmana Santa de Sevilla té tantes publicacions que seria impossible parlar-ne de totes aquí, així que hem fet una petita recopilació de les més importants i transcendents. Una de les primeres publicacions que se varen fer va ser *Semana Santa en Sevilla*, de l'historiador Chaves Nogales al 1922, on ja tractava la història de les confraries i la seva evolució.

Al 1934 Núñez de Herrera publica *Semana Santa. Teoría y Realidad*. Aquesta obra ens presenta la Setmana Santa sevillana com un fet cultural i tradicional més que religiós. A part, ens fa un estudi antropològic de la festa molt interessant.

Ja a l'any 2012 Paco Robles i Manuel Jesús Roldán publiquen *Historia de la Semana Santa sevillana*, un llibre on fan una relectura de la història de les confraries de la ciutat ja que ens mostren molts de documents inèdits com contractes d'obres que s'han conservat fins avui dia. A part, ens mostren la evolució de les confraries, principalment des del segle XIX fins als anys 2000.

Aquests dos autors, acompanyats per Angel Pastor, publicaren al 2019 el llibre *Historia general de la Semana Santa de Sevilla*, on actualitzen estudis anteriors sobre les confraries sevillanes i el seu patrimoni, a part de la evolució de la festa ja ben entrat el segle XXI.

Com ja hem dit, s'ha escrit molt sobre la Setmana Santa de la resta d'Espanya. Trobam altres ciutats on les seves processons són molt conegudes i concorregudes i de les quals podem extreure informació valuosa per poder-les comparar amb les nostres processons. Aquest és el cas de Múrcia, d'on trobam el llibre *Semana Santa de Murcia*, publicat per César Portillo al 2006. Aquest llibre ens relata la història de la Setmana Santa de la regió i, el que és més interessant, fa un estudi de les seves confraries a partir de recerques a arxius i de bibliografia més antiga.

Una altra ciutat de la qual és famosa la seva Setmana Santa és Valladolid. Al 2007 Juan Agapito va publicar *Las Cofradías, Procesiones y Pasos de La Semana Santa de Valladolid*. Dins aquesta obra l'autor destaca la sobrietat de la Setmana Santa d'aquesta ciutat i fa un estudi de les confraries de Valladolid.

Englobant Valladolid i la ciutat de la que ara parlarem, Zamora, trobam una publicació molt interessant de Javier Burrieza, *Semana Santa en Castilla y León*, del 2011. Aquest llibre és molt interessant ja que l'autor compara les confraries de la zona i ens conta la seva història. Destaca el fet del silenci i la sobrietat de les processons d'aquestes zones.

Ja per acabar amb Castella, del 2011 trobam *Cincuenta estampas de la Semana Santa de Zamora*, de José Manuel Tejedor. L'autor ens diu que aquesta Setmana Santa és d'Interès Turístic Internacional i que hi desfilen més de 40.000 persones. A partir de fotografies va documentant les processons i les confraries, donant dades històriques.

Com que Mallorca va pertànyer molts d'anys a la Corona d'Aragó, hem de veure com s'ha desenvolupat la Setmana Santa a València i a Barcelona. Sobre la Setmana Santa de València trobam un article molt interessant de Joaquín Guzmán, *Iconografía de Semana Santa en València*, on parla sobre la evolució de la festa en aquesta ciutat. També trobam la plana web de la Setmana Santa Marinera de València on explica com va sorgir i la seva evolució. Se tracta d'una pàgina molt intuïtiva i amb molta informació.

Sobre la Setmana Santa a Barcelona no hem trobat gaire cosa. El més interessant per la seva antiguitat i detalls és *EL LIBRO VERDE DE BARCELONA 1848. Añalejo de costumbres populares, fiestas religiosas y profanas, usos familiares, efemérides de los sucesos más notables acaecidos en Barcelona*, de Cortada i Manjarrés. Dóna molts de detalls sobre com se celebrava la Setmana Santa al 1848 i les processons que se feien. Per conèixer quines són les processons que actualment se celebren hem consultat la plana web de l'Ajuntament de Barcelona, encara que no dóna molta informació.

La Setmana Santa a les Pitiüses tampoc té moltes fonts per consultar. A la plana web del Bisbat d'Eivissa podem trobar informació sobre les diferents confraries de l'illa i a la plana web d'Ibiza Travel podem trobar les diferents processons que s'hi celebren i un poc de la seva història.

Sobre la Setmana Santa menorquina si que podem trobar fonts interessants. L'article de *Cultura popular i d'arrel tradicional de Menorca* ens explica l'evolució històrica de la festa a Menorca i les tradicions més típiques d'aquestes dates. I a la plana web del Bisbat de Menorca podem trobar les diferents processons que s'hi celebren i un poc de la seva història. Especialment interessant és el llibre *Les tradicions de Setmana Santa a Maó* de Francesc Carrers i Cuixart on fa un repàs a totes les tradicions i processons de Setmana Santa, especialment al llarg dels segles XVIII i XIX.

Sobre la Setmana Santa de Palma, o podríem dir de Mallorca, s'han escrit alguns articles i fins i tot qualche llibre, encara que mai han tengut la mateixa repercussió ni hi ha tants com les publicacions referents a altres setmanes santes d'altres indrets d'Espanya. De fet, sobre la història de la Setmana Santa mallorquina com a celebració no trobam cap publicació. Únicament trobam articles dintre d'altres llibres sobre la història de qualche confraria, o sobre les imatges que processionen, o sobre les tradicions i celebracions pròpies d'aquestes dates tan assenyalades.

La primera publicació que trobam on se parla sobre la Setmana Santa a Palma és el *Manual del viajero en Palma de Mallorca*, una obra de Ramon Medel publicada al 1849. Menciona molt per damunt que el Dijous Sant se fa una processó presidida per la Sang que surt del seu oratori de l'Hospital General fins a la Seu acompanyat per natzarens. També informa de que surt a les quatre i mitja de l'horabaixa i visita els convents de monges fins que torna a la seva església devers les deu de la nit.

Medel és el primer viatger del segle XIX que parla sobre la nostra Setmana Santa. Un altre viatger que en parla és l'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria, que fa una descripció de la processó del Dijous Sant de 1871 que se troba recollida al *Die Balearen*, llibre editat al castellà al 1954 amb el nom *La ciudad de Palma*. En aquesta obra parla sobre el Crist de la Sang, el recorregut i horari de la processó, els passos, la vestimenta dels confreres i de la Prohomonia de la Sang, els participants, les insígnies que surten, les bandes de música i de les corals que hi participen, essent un document molt important i interessant per conèixer com era la processó d'aquella època.

Ja al segle XX trobam més publicacions on se tracta la Setmana Santa palmesana. Lluís Fabregas i Cuixart publicà al 1965 el seu llibre *Ca Nostra*. En aquesta publicació ens parla sobre com eren les processons de Setmana Santa de Palma a principis del segle XX. Concretament fa especial esment a la processó del Dijous Sant. Parla sobre el Crist de la Sang, les caperutxes, els Tamborers de la Sala, els passos que sortien, la sobrietat de la desfilada i sobre els privilegis que tenien algunes famílies ja que el Sant Crist de la Sang podia entrar i estar-hi una estona als seus casals.

D'uns anys més tard és *Los gremios de Mallorca: breve estudio histórico-sociológico de los colegios de honorables menestrales que florecieron en Mallorca desde el siglo XIII hasta el XIX*, un llibre que Bartomeu Quetglas va publicar al 1980. En aquesta obra analitza els gremis medievals i la seva evolució fins al segle XIX. És molt interessant ja que fa una recopilació dels gremis de Palma i com participaven a la processó del Dijous Sant i fins i tot quin pas aportaven. Per aquest motiu ens serveix molt per fer-nos una idea de com devia ser la processó del Sant Crist de la Sang fins al darrer terç del segle XIX.

El primer llibre en el qual se parla expressament sobre la Setmana Santa a Mallorca és el que el pare Llompart va escriure al 1982, *Religiosidad popular. Folklore de Mallorca, folklore de Europa*. En aquesta publicació parla sobre les vexil·les (estendards passionistes propis de la tradició mallorquina), sobre la tradició penitencial a Mallorca (rituals, penitents descalçats...) i sobre la iconografia dels penitents a Espanya (i a Mallorca). També parla sobre els centurions romans que fins a mitjans segle XX varen ser molt populars a les processons mallorquines, sobre els confits i

sobre la processó de l'encontre. És, per tant, una obra molt important per a entendre la religiositat popular mallorquina.

Entre el 1989 i el 1997 se publicà la *Gran Enciclopèdia de Mallorca* coordinada per Pere Fullana. Al seu volum XVI, coordinat per Catalina Tur, té un apartat on parla de la Setmana Santa i de les processons, encara que fa una explicació molt per damunt i només incideix en la figura del Crist de la Sang i en la seva processó del Dijous Sant a Palma.

També és important conèixer com és la litúrgia de la Setmana Santa, no només les processons. Aina Pascual va coordinar al 1995 una publicació anomenada *La Seu de Mallorca*. Aquesta és una obra cabdal per entendre la història de la Catedral de Mallorca. A partir d'aquest llibre podem veure les distintes celebracions que se celebren a la Seu durant la Setmana Santa, la seva significació, la seva litúrgia i la seva història. Podem conèixer més a fons la missa de palmes del Diumenge del Ram, la missa crismal del Dimecres Sant, l'ofici del Dijous Sant amb la rentada de peus i la rebuda de la processó del Sant Crist de la Sang, l'ofici de tenebres del Divendres Sant i el posterior Davallament, la vigília pasqual, la missa de Pasqua i la processó de l'encontre.

D'un any després és el llibre que Antoni Muntaner Vanrell va publicar, *La Almudaina - Porto Pi. Recordanzas*. Aquí ens parla sobre la Setmana Santa de Palma al llarg del segle XX, encara que se centra més en les primeres dècades del segle. Ens diu que les noves confraries que se crearen se repartiren els passos antics i s'intercalaven bandes de música. A més, parla de l'itinerari i dels seus canvis, de les noves confraries, de les representacions i de la solemnitat de la desfilada.

Al 2002 se publica la principal obra per conèixer les confraries mallorquines i la seva història. Se diu *Les Confraries de Mallorca* i va ser escrit per Damià Nicolau. Se tracta d'una monografia sobre les confraries de l'illa. Se troben organitzades per municipis ordenats per ordre alfabètic. Ens explica la història de cada confraria, com van vestits els confreres, els passos que duen, els estendards, els acompanyaments musicals i fins i tot quins eren els presidents en el moment de la publicació del llibre. A part, ve il·lustrada cada confraria amb una foto del pas i un dibuix de la vesta dels confreres. També conté al principi un article de Cosme Aguiló sobre els noms dels penitents de Setmana Santa a les Illes Balears, on veim les diferents variacions dels noms segons l'àrea geogràfica.

El 18 de desembre del 2002 el Crist de la Sang, imatge cabdal de la Setmana Santa de Palma, va sofrir un acte vandàlic que va haver de menester una gran restauració. *El Crist de La Sang. Memòria d'una restauració* va ser editat pel Consell de Mallorca al 2003 i, com el seu nom indica, se tracta de la memòria de restauració de la imatge del Sant Crist de la Sang després de l'acte vandàlic. Fa una anàlisi i recull tot el procés de restauració del Crist, aportant dades sobre la

seva realització i sobre la seva història. Especialment interessants són els articles de l'apartat «Història i Art», d'Antoni Gili, Mercè Gambús i Pere Llabrés, on ens conten la història de l'Hospital General i la Confraria de la Sang, dades sobre la pròpia imatge i detalls de la gran devoció popular que té el Sant Crist.

Al 2006 Gabriel Juan Galmés publica el seu llibre *Antologia de Textos Populars*. Aquí podem trobar un text de Pere Alcàntara Peña on descriu com era la processó del Dijous Sant de Palma a la segona meitat del segle XIX. Se tracta d'un poema on va descrivint com va desfilant la processó, com se comporta sa gent, com són ses caperutxes, ses imatges que desfilen i ses insígnies que surten.

Del 2014 és el *Llibre de les celebracions litúrgiques de la Santa Església Catedral Basilica de Mallorca*, de Teodor Suau. A l'apartat de les celebracions litúrgiques podem veure els distints actes quaresmals i de Setmana Santa, explicats des del punt de vista de la litúrgia i del protocol. Fa incidència en la presència a vegades de la Família Reial a la Seu durant aquestes celebracions.

Als programes de Setmana Santa de l'Associació de Confraries de Palma, publicats cada any des del 1953, podem veure l'evolució dels recorreguts i dels horaris de les processons. També podem veure la evolució de les confraries, ja que veim com se van afegint nous passos, bandes de música i fins i tot noves confraries. De fet, podem veure com el darrer pas en incorporar-se a la Setmana Santa de Palma encara no s'ha pogut estrenar al carrer a conseqüència de la pandèmia del Covid-19.

I ja per acabar, al blog d'Internet *Semana Santa en Palma de Mallorca. Una mirada al pasado* trobam molta informació variada sobre la història de la Setmana Santa de Palma. A les seves diferents entrades, la majoria escrites per Pedro Angulo Salvà, se fa un recorregut històric de la Setmana Santa a Palma des de l'Edat Mitjana, passant per les referències dels viatgers del segle XIX, la història dels gremis i confraries, fins arribar als anys 10 del segle XXI i al actuals passos.

3. Semblances i diferències entre la Setmana Santa a Mallorca i a la resta d'Espanya

Per veure aquesta diferenciació de la Setmana Santa de Palma en comparació amb la de la resta d'Espanya hem de recórrer a fonts que ens parlin sobre aquestes altres maneres de commemorar la passió, mort i resurrecció de Crist. Tot i ser una illa, Mallorca no és aliena a la influència d'altres ciutats en la manera de celebrar la Setmana Santa, encara que té unes característiques pròpies. Veurem primer el que sabem de la Setmana Santa andalusa i després parlarem de les de Múrcia, Valladolid, Zamora, València, Barcelona, Eivissa i Menorca. D'aquesta manera veurem com és la Setmana Santa a Andalusia, Castella, al Llevant, a Barcelona i a la resta del nostre arxipèlag.

3.1. Sevilla.

La Setmana Santa de Sevilla és coneguda a tot el món. Des de fa segles els escriptors i historiadors han volgut documentar aquesta festa. El primer va ser José Bermejo i Carballo al 1882 amb la seva obra *Glorias religiosas de Sevilla: ó, Noticia histórico-descriptiva de todas las cofradías de penitencia, sangre y luz, fundadas en esta ciudad*, on fa un repàs històric basant-se en documents (molts d'ells avui dia perduts) de les confraries.

La principal característica de les processons sevillanes és que la funció de les confraries és sortir un dia de la setmana per fer estació de penitència a la catedral passant per la carrera oficial. Això vol dir que cada confraria tria un dia per sortir i, mitjançant una sèrie de carrers per on els hi és obligatori passar, arriben fins a l'interior de la catedral de Sevilla on fan l'estació de penitència i resen i se tornen a la seva església (Chaves Nogales 1922, 18).

Això però no sempre ha estat així. El Marquès de Tarifa institueix al 1521 el Via Crucis a la Creu del Camp, considerat el començament de la Setmana Santa de Sevilla com se coneix avui dia (Pozo Ruiz 2005, 1). Aquest Via Crucis començava al seu palau, conegut avui dia com Casa de

Pilat, i arribava fins al temple de la Creu del Camp¹, on les confraries feien estació de penitència amb flagel·lants i confreres amb ciris (Pozo Ruiz 2005, 2).

Entre 1545 i 1563 es va celebrar el Concili de Trento. Aquest recomanava l'estació de penitència pública i exposava la necessitat i els avantatges que es deriven del culte a les imatges. En base a les ordres del concili, el sínode de 1604 realitzat a la catedral de Sevilla i presidit pel cardenal Niño de Guevara defensa que les imatges han de sortir al carrer per a que, el que per la seva voluntat no entra a l'església, al trobar-se amb elles al carrer, pensi en el moment de la Passió de Nostre Senyor que aquesta imatge representa (Núñez de Herrera 1934, 24).

Cap ordre ni llei condicionava ni regulava els recorreguts de les confraries, el qual donava peu a revoltes entre confraries durant les processons. Però al 1604 el cardenal Fernando Niño de Guevara va ordenar que les confraries havien de fer estació de penitència a la Catedral de Sevilla. Totes les confraries de Setmana Santa² havien de anar fins a la catedral. Només estaven exemptes les confraries penitencials del barri de Triana, que feien estació de penitència a la Parròquia de Santa Ana³. (Robles; Roldán 2012, 16).

D'aquesta manera naixia la necessitat de passar per una sèrie de carrers fins arribar a la catedral, creant la Carrera Oficial i organitzant la celebració de la Setmana Santa als carrers (Robles; Roldán; Pastor 2019, 24).

Així que per concloure amb la Setmana Santa de Sevilla, podem dir que consisteix en que cada confraria desfila un dia i surt des de la seva església, passa per uns carrers per on han de passar totes les confraries, fan la seva estació de penitència a la catedral i tornen a la seva església. Se diferencia de la Setmana Santa de Palma en que aquí les confraries surten més d'un dia, no necessàriament passen per la Seu i fan totes el mateix recorregut, ja que no surten individualment de la seva església. S'assemblen en que alguns passos d'aquí se duen a costal seguint el model sevillà i algunes imatges i passos tenen similituds formals amb l'escola sevillana.

---

1 Aquest temple de Pilat encara se conserva. Citant textualment a Pozo Ruiz, "La procesión salía del palacio los siete viernes que componen la cuaresma, rezando los integrantes de la procesión - penitentes y flagelantes con capuchas o nazarenos- tantos credos o padrenuestros como pasos dio Cristo en su pasión. La primera estación se situó en su palacio, que desde entonces sería conocido popularmente como "Casa de Pilatos", dado que fue en el pretorio romano de Jerusalén donde comenzó el camino de Jesús hacia el Gólgota; finalizaba en la Cruz del Campo, en el cual existía además una ermita dedicada a la Virgen de la Soledad, que estaba a cargo de los negros de Sevilla, muy numerosos en este siglo. Diego de Merlo había construido el humilladero en 1482; la cruz actual del templete fue realizada por Juan Bautista Vázquez «el Viejo» en 1571. Este Vía Crucis supuso un hito en la historia de las hermandades de la ciudad, al establecer, por primera vez, un espacio marcado para el desarrollo de la penitencia pública" (Pozo Ruiz 2005, 2).

2 Hi ha confraries de penitència, que són les que surten a Setmana Santa, però també hi ha confraries sacramentals i de glòria, que surten a altres moments de l'any.

3 Això se deu a que aquest barri se troba a l'altre riba del riu Guadalquivir i només se podia travessar mitjançant un petit i endeble pont de barques. Això impossibilitava el trànsit d'una confraria amb el seu pas pel pont i feien estació de penitència fins a la parròquia de Santa Ana, al propi barri de Triana.

3.2. Màlaga.

A Màlaga tenen una Setmana Santa molt peculiar ja que no surten passos, si no grans trons duits per més de 100 persones. Els trons són carregats per homes de tron, que posen les seves espatlles sota els varals. L'Agrupació de Confraries de Màlaga, fundada al 1921, és la institució d'aquest tipus més antiga d'Espanya i s'encarrega d'organitzar les processons que, igual que a Sevilla, arriben fins a la catedral passant per la carrera oficial.

Segons ens diu l'Agrupación de Cofradías de Semana Santa de Málaga, al febrer de 1980 la Setmana Santa de Màlaga va ser declarada d'Interès Turístic Internacional. Les processons se desenvolupen des del Diumenge de Rams fins al Divendres Sant. El Diumenge de Resurrecció surt el ressuscitat, patró de l'Agrupació de Confraries.

Destaquen a les processons malaguenyes les promeses, que són persones que han promès fer penitència a canvi d'algun favor i van acompanyant als trons. Aquestes persones les podríem relacionar amb la multitud que acompanya al Sant Crist de la Sang cada any a la seva processó del Dijous Sant de Palma.

Una característica d'aquesta ciutat és que molts cossos militars i de seguretat de l'Estat acompanyen a les confraries, com els Regulars, els Infants de Marina, la Policia Local, la Guàrdia Civil o la Legió, que acompanya al Crist de la Bona Mort de la Congregació de Mena.

Per tant, podem concloure que la principal diferència amb la Setmana Santa de Sevilla és que els passos són més grans. Amb la Setmana Santa de Palma se diferencia en la mida dels passos i s'assembla en la figura de les promeses. També s'assembla en que, tradicionalment, aquí els passos s'han duit a les espatlles dins que se varen imposar les rodes a la majoria de confraries.

3.3. Cadis.

La Setmana Santa de Cadis és també bastant coneguda a Andalusia. Entre el Divendres de Dolors i el Diumenge de Resurrecció surten 27 confraries. Es una Setmana Santa que segueix el mateix model sevillà. La gran diferència és que els passos se duen a un ritme més lent i que els costalers duen el pas a les espatlles (VVAA 1994, 11).

També surten de la seva església per anar a la catedral passant per la carrera oficial. De fet, aquesta carrera oficial ha tengut molts de canvis al llarg de la història per facilitar el recorregut de les confraries noves que s'anaven incorporant (VVAA 1994, 23).

Per tant, les diferències amb la Setmana Santa de Palma són les que ja hem anat diguent de les altres ciutats andaluses (carrera oficial i recorregut passant per la catedral). La gran semblança la trobam en la manera de portar el pas, ja que l'Esperança sempre s'ha duit així a Palma des de fa quasi 70 anys. A part els costalers de Cadis vesteixen una túnica sota el pas ben igual com ho fan els costalers de l'Esperança de Palma.

3.4. Múrcia.

Aquesta és una de les Setmanes Santes espanyoles més importants tant pel seu excel·lent patrimoni escultòric com també per posseir unes característiques pròpies originaries del segle XVIII i que suposa una forma única a Espanya de celebrar la passió. Va ser declarada d'Interès Turístic Internacional al 2011 (Portillo Botía 2006, 5).

L'estil tradicional (així l'anomenen allà) és el més antic. Enfonsa les seves arrels al segle XVIII. Es caracteritza per l'especial indumentària del natzarens que porten els passos. Porten un capuç (forma murciana de trucar al capirot) curt i rom que no té la forma cònica habitual de la resta d'Espanya i que deixa el rostre al descobert. Porten la túnica recollida a la cintura formant un pap que li deixa la túnica lleugerament per sota del genoll i a sota duen enagos. Els natzarens penitents que desfilen davant dels passos formant dues files, porten túnica fins als peus, van sense puntetes, amb la cara tapada i porten una o diverses creus, o un fanal o ciri (Portillo Botía 2006, 14-16).

Les imatges són conduïdes en processó sobre trons d'inspiració neobarroca, tallats en fusta i daurats, més ricament decorats que els castellans però més senzills que els andalusos (els més antics conservats daten del segle XIX), que són portats sobre les espatlles. És distintiu de Múrcia i de l'estil tradicional l'especial forma en què són portats, ja que no es marca el ritme, amb un caminar desacompassat, però mesurat; sense vaivens, però oferint la sensació que les imatges suren (Portillo Botía 2006, 17).

D'aquest estil destaca la processó dels Salzillos, que surt a les 8 del matí del Divendres Sant, i a la qual surten 8 passos que varen ser realitzats per Francisco Salzillo a la meitat del segle XVIII. És l'única processó a Espanya a la qual tots els passos són del mateix artista. Representen la passió de Crist des del Sant Sopar fins al Natzarè, afegint la Verge Dolorosa. És el moment clau de la Setmana Santa murciana (Portillo Botía 2006, 22).

L'estil de silenci va sorgir als anys 1940 i es caracteritza per la diferent indumentària dels natzarens ja que porten la cara tapada i la túnica fins als peus. Tots els trons marquen el pas, encara que tampoc segueixen el ritme de música alguna (Portillo Botía 2006, 18-19).

Veim com és una Setmana Santa molt diferent a la mallorquina, tot i que és vera que les nostres processons són, en general, austeres i algunes confraries duen el capirot truncat com poden ser les de Sant Jeroni o els Cartoixos.

3.5. Valladolid.

La Setmana Santa de Valladolid és la principal festa religiosa de la ciutat. Les seves imatges processionals se troben entre les de més valor artístic del món en escultura policromada, gràcies sobretot a imatgers com Juan de Juni o Gregorio Fernández. Les imatges i els passos que processionen se custodien al Museu Nacional d'Escultura, com a fet museístic singular a Espanya. La Setmana Santa de Valladolid ha estat qualificada com la que representa amb més fidelitat, rigor i detall la Passió (Agapito y Revilla 2007, 10-12).

A més del valor artístic i catequètic de la seva imatgeria religiosa, aquesta Setmana Santa se caracteritza per la devoció, sobrietat, silenci i respecte dels confreres i el públic, i per actes singulars com la Processó General de la Sagrada Passió del Redemptor i el Sermó de les Set Paraules de la Plaça Major, que recorda als actes de fe. Per tot això, aquesta celebració va ser declarada d'interès turístic internacional al 1980 (Burrieza Sánchez 2011, 32).

La Processó General de la Sagrada Passió del Redemptor és una processó en què participen totes les confraries de Valladolid. Se celebra a la tarda del Divendres Sant. Els passos abasten totes les escenes de la Passió de Crist, des de la Santa Cena fins a la Solitud de la Verge (Agapito y Revilla 2007, 23-25).

Podem veure com és una Setmana Santa que difereix en alguns aspectes amb la de Palma, com en que els passos se guarden a un museu, però s'assembla en dos punts, un d'ells molt significatiu: fan una processó on surten totes les confraries i fan el Sermó de les 7 paraules, que aquí el fa la confraria de Sant Jaume.

3.6. Zamora.

La Setmana Santa de Zamora és el més rellevant esdeveniment religiós i social de la ciutat. Se remunta al 1273, essent una de les més antigues i prestigioses d'Espanya. Compta des del 1957 amb el seu propi Museu de Setmana Santa, un espai únic a Espanya creat per tal de conservar i exhibir al públic els passos processionals de les confraries. Moltes confraries surten directament des d'aquest museu (Tejedor Carnero 2019, 7).

Té una imatgeria de gran valor artístic i patrimonial, i destaca per les seves marcades senyes d'identitat, com són la devoció, la sobrietat, l'austeritat, el silenci, el respecte i el fervor amb què es viu tant per part dels confreres com per part dels espectadors. A causa de tot això va ser declarada d'Interès Turístic Internacional al 1986 (Tejedor Carnero 2019, 8-9).

El 2015 la Junta de Castella i Lleó amb la supervisió del Ministeri de Cultura del Govern d'Espanya la va declarar Bé d'Interès Cultural, i així va ser la primera Setmana Santa d'Espanya a ostentar aquesta declaració (Burrieza Sánchez 2011, 32).

Podem dir, doncs, que s'assembla molt a la Setmana Santa de Valladolid i per tant les semblances i diferències amb la Setmana Santa palmesana són més o manco les mateixes. A Zamora també surten el Divendres Sant totes les confraries a una mateixa processó, com a Valladolid i Palma.

3.7. València.

La Setmana Santa de València és molt peculiar ja que al centre històric pràcticament no hi ha processons. Aquestes se concentren als barris mariners, donant nom a la Setmana Santa Marinera de València als barris del Grau, el Cabanyal i Canyamellar. Té el seu origen al segle XVIII, viu la seva època de consolidació al XIX i d'esplendor al XX. (Guzmán 2022).

A l'Edat Mitjana ja havia processons de Setmana Santa a aquesta ciutat. El *Diari de València* al 1790 ja recollia diferents desfilades que sortien de les esglésies de la ciutat antiga. El Divendres Sant se celebrava la corresponent Processó del Sant Enterrament amb una imatge d'un Crist jacent, que va deixar de sortir a la segona meitat del segle XX pel que sembla com a conseqüència una falta de veïns al centre històric, ara organitzada per la Confraria del Crist del Fossar. Avui dia el Dijous Sant surten les talles del Crist de les Penes al costat de la de la Verge i Sant Joan (Guzmán 2022).

Inicialment les imatges que participaven en les processons, representaven el Natzarè, el Crucificat i la Dolorosa. Aquesta trilogia d'imatges és la manifestació més clara de la relació de la Setmana Santa Marinera amb la mar i és típica de la Setmana Santa Valenciana. No és fins 1924 que s'incorpora el pas amb la Verònica, que afegeix una figura mai abans representada (Semana Santa Marinera, sense data).

La presència d'aquestes tres imatges en les processons quedava complementada amb la participació de personatges bíblics representats pels mateixos membres de les confraries i continuen fent-ho actualment (Semana Santa Marinera, sense data).

Podem dir que s'assembla a la Setmana Santa de Palma en que la majoria de confraries antigues varen desaparèixer i al segle XX varen sorgir de noves. Altre paral·lelisme que podem trobar és amb la participació de fidels vestits de personatges bíblics, que avui dia a Palma s'ha perdut però que fa uns segles participaven al Davallament de la Seu de Mallorca.

3.8. Barcelona.

La Setmana Santa a la ciutat Condal és mol senzilla ja que només té 4 confraries i una surt dos dies. Les confraries actuals són del segle XX així com les processons que se celebren. Però antigament era diferent. Al 1848 sabem sortien processons el Diumenge de Rams, Dijous i Divendres Sant; a part de que se muntava un monument a la catedral que no s'ha conservat. Des de les 12 fins a les 3 de la tarda del Divendres Sant, la congregació de la Passió i mort de Jesucrist celebrava la funció de les tres hores que el Redemptor va estar pendent a la creu, les Set Paraules. Al capvespre sortia de l'església de Ntra. Sra. de la Mercè la processó de la Soledat i sortia el Crist de la Bona Mort, a part de la Pietat i el Sant Sepulcre (Cortada i Manjarrés 1848, 122-124).

Actualment el Diumenge del Ram surten dues processons: la de l'Entrada de Jesús a Jerusalem i la de la Bona Mort. El Dijous Sant surt el Via Crucis de la Sang i el Divendres Sant la processó de les Angoixes (Ajuntament de Barcelona 2022).

D'aquesta manera veim com és una Setmana Santa bastant diferent a la de Palma, ja que aquí tenim fins a 33 confraries i se surt tots els dies. Podem trobar una semblança, el crist de la Sang de Barcelona també surt el Dijous Sant com a Palma.

3.9. Eivissa.

La Setmana Santa a la Pitiüsa major s'ha mantingut inalterable des del segle XIX, que és quan comencen a celebrar-se les processons allà. A la ciutat d'Eivissa hi ha 7 confraries, la més antiga del 1890 i la més moderna del 2015. A Santa Eulàlia una, del 2010; i a Formentera una també, del 2007 (Obispado de Ibiza, sense data).

La primera processó surt el Divendres de Dolors, des de la catedral i recorr els carrers de Dalt Vila. El Diumenge de Rams surt de Sant Elm i acaba a Santo Domingo, que es troba a Dalt Vila. El Dilluns Sant comença a Santo Domingo i acaba a la catedral. El Dimarts Sant novament la cita és a la Catedral d'Eivissa. El Dimecres Sant surt Jesús del Gran Poder. El Dijous Sant se celebra el Rosari de l'Aurora que surt en processó des del temple de Santa Creu fins a la catedral. I

el Divendres Sant té lloc la Processó del Sant Enterrament en què participen totes les confraries de l'illa, que surt de la catedral. El Diumenge de Pasqua trobam la processó de l'Encontre (Ibiza Travel 2018).

Cada confraria quan surt va de camí a la catedral el dia que li pertoca i queden allà els passos fins al Divendres Sant, que surten tots i van davallant Dalt Vila fins tornar a les seves esglésies. Per tant és una Setmana Santa molt diferent a la de Palma on només trobaríem similituds en que surten tots els dies confraries i en la processó de l'Encontre, que ve influenciada per la de Mallorca.

3.10. Menorca.

A Menorca la Setmana Santa és molt austera. Una prova d'això és que fins a la primera meitat del segle XIX, la processó del viacrucis no es va fer amb passos sinó que els personatges eren humans. Dues pràctiques populars religioses pròpies del Diumenge de Rams eren la Pàssia (cant de la Passió) i la Sentència (lectura de la Sentència de Ponç Pilat) (Carreras i Catxot 2013, 30-33). Al capvespre del Dijous Sant encara es fa la missa *In Coena Domini* amb l'episodi del lavatori i l'ofici de tenebres, de gran teatralitat. També se feia el Davallament fins que es deixà d'escenificar definitivament després de la Guerra Civil (Cultura popular i d'arrel tradicional de Menorca, sense data).

Les confraries que hi ha actualment a Menorca són, a Maó, sis; a Ciutadella, quatre (a la de la Bona Mort, que és la dels pagesos, van vestits amb l'antiga indumentària d'ajust, amb levita, calçons curts a tall de genolls, mitges llargues i sabates baixes amb sivella, tot negre. A Alaior i a Ferreries només hi ha una confraria (Cultura popular i d'arrel tradicional de Menorca, sense data).

El Diumenge de Rams surten processons a tots els pobles i ciutats de l'illa. El Dilluns Sant només surt una processó a Maó. El Dijous Sant només surt la Sang a Maó i el Divendres Sant tornam a tenir processons per tota la illa. El Diumenge de Pasqua trobam la processó de l'Encontre a tota la illa (Bisbat de Menorca 2022).

Hem de destacar que l'actual processó de La Sang del Dijous Sant de Maó era l'antiga processó de gremis i sortien amb els seus passos, igual que Palma. D'aquest passos barrocs no ha quedat res degut al pas del temps i als saquejos de la Guerra Civil. Només se conserven dibuixos anònims de com eren els passos al segle XIX (Carreras i Catxot 2013, 34-45).

Per tant veim una Setmana Santa actualment molt diferent però que històricament si que s'assemblava molt a la de Palma, amb la qual actualment només manté unes petites semblances: la

processó de la Sang el Dijous Sant amb orígens a les confraries gremials i els seus passos i la de l'Encontre el Diumenge de Pasqua.

3.11. Recapitulació.

D'aquesta manera hem pogut veure com, especialment en època contemporània, les processons d'arreu d'Espanya tendeixen a una uniformitat molt influenciada per la Setmana Santa d'Andalusia, molt concretament de la sevillana. Crida especialment l'atenció com allà on no havia tradició o aquesta s'havia perdut (com València, Barcelona o Eivissa), varen aparèixer confraries noves amb vestimenta, iconografia i denominacions semblants a les andaluses, tot i que en alguns casos se varen mantenir o recuperar elements tradicionals i locals. Això se deu a la gran migració d'andalusos cap a altres parts d'Espanya que va succeir a la segona meitat del segle XX.

En el cas de Mallorca encara mantenim una forta relació amb la nostra tradició i identitat com ho demostra que encara se faci la processó de l'Encontre, els confits, les vexil·les o el Davallament, tradicions de les que més endavant parlarem. No podem oblidar però que la primera confraria contemporània de Palma, la Creu de Calatrava fundada al 1902, se va crear gràcies a que els seus fundadors varen quedar impressionats al veure les desfilades processionals de Sevilla. Per tant, des de principis del segle XX la influència de Sevilla és més que evident, encara que la tradició mallorquina va seguir estant molt present. Moltes són les imatges amb advocacions de fora (Gran Poder, Humildad, Nazareno, Angústias...) i, especialment en els darrers 22 anys, moltes són les obres realitzades per artistes andalusos.

El model típicament sevillà també és present a molts de passos (Verge de la Salut, Caridad, Angústias, Buen Perdón, Humildad) dels quals després parlarem. Inclús, per molt mallorquí i tradicional que el pas de l'Esperança pugui semblar, Antoni Jiménez Vidal (el seu dissenyador) al 1953 va viatjar a Sevilla i Màlaga per inspirar-se, encara que després va fer una gran feina de adaptació de model andalús a la tradició mallorquina.

Aquesta dependència de les arts confreres (imatgeria, brodats, realització de passos) d'Andalusia se pot explicar amb la total absència d'aquests gremis a Mallorca, que varen desaparèixer i a la península les han sabut potenciar, ja que a Sevilla han après a viure de la Setmana Santa. Degut a aquests fets se pot explicar la més que evident relació de la Setmana Santa de Palma amb la d'Andalusia.

4. Evolució de la festa a Mallorca fins al segle XXI.

4.1 Inicis.

A Mallorca des del segle XV, es té notícia de l'existència dels disciplinants, tant homes com dones que s'assotaven l'esquena, pels carrers i davant les creus de terme. La Confraria de la Preciosíssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist, creada al segle XVI, els admetia en les seves processons, com documenten les estampes devocionals [Figura 1] (Angulo Salvà, sense data).

Però les processons de Setmana Santa a Palma es remunten al segle XVI i se celebraven tradicionalment Dijous, Divendres Sant i el Diumenge de Pasqua per commemorar la mort i resurrecció de Jesús. Abans del Concili de Trento, a la Missa del Dijous Sant tenia lloc la reconciliació de penitents, oficiada pel bisbe a l'església de l'hospital, avui església de la Sang (Pere Fullana 1991, 224).

[Figura 1] Autor desconegut. Xilografia del Sant Crist de la Sang. S. XIX. Biblioteca Lluís Alemany

4.2 Creació de la Confraria de la Sang.

Mitjançant, un Reial Decret del Rei Alfons V el 29 de maig de 1456, així com, l'autorització del Papa Calixte III del 3 de juny de 1458, es constitueix l'Hospital General. El 8 de novembre del 1458 el Papa Pius II autoritzà la institució de la Confraria de la Preciosíssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist. Antigament, tota la confraria era dirigida per una Prohomonia, integrada pels càrrecs de Majordoms (Sobreposats), Tresorer (Clavari), Secretari (Canceller) i Vocals (Prohoms),

els quals foren anomenats “les Esponges de la Sang”. Aquesta confraria serà la que continuarà amb els mateixos actes el Dijous Sant, realitzant el ritu de reconciliació per mitjà dels seus confreres i acompanyant la venerada Imatge del Santíssim Crist de la Sang (Pere Fullana 1991, 224).

Avui dia, aquesta confraria no se considera com a tal, si no més bé com una institució, encara que la més important de la Setmana Santa de Palma, ja que és l’encarregada de treure el Sant Crist de la Sang. Si se consideràs com a una altra confraria, seria la més antiga de la ciutat, la més antiga de Mallorca i la més antiga de les Illes Balears. Encara així, és una de les institucions més antigues de d’Espanya ja que atresora una història de quasi 6 segles.

La imatge del Sant Crist de la Sang, tallada a la segona meitat del segle XVI, respon a un tipus formal i iconogràfic de la tradició estètica contrareformista. El seu origen històric ha de vincular-se a la institucionalització de la Confraria de la Preciosíssima Sang de Jesucrist el 1552 i a la fundació immediata de la capella de la Sang, que va acollir el primer retaule presidit per la talla de Miquel Buirà, avui situada a la sagristia de l’Església de l’Anunciació de l’Hospital General (Gambús 2003, 15).

La processó més important que se celebrava era la del Santíssim Crist de la Sang, la devoció i fervor de la qual ha arribat fins als nostres dies. La participació de les confraries gremials durant els segles XVIII i mitjans del XIX, li va donar un important caràcter a la processó. El Divendres Sant el nombre de processons que se celebraven a la ciutat era major, essent a la Catedral on se celebrava la de major solemnitat, on participava la noblesa i el capítol catedralici. Durant el segle XVI aquests esdeveniments tenen molta rellevància, prenent un caràcter entre religiós i teatral, les escenificacions del Sant Davallament i Enterrament (Llabrés i Martorell 1995, 219).

4.3 Confraries gremials.

Els antics gremis d’artesans van tenir una participació molt important en la processó del Dijous Sant d’aquesta ciutat. I és que aquestes agrupacions de menestrals tenien, a més, una funció professional o mutualista, un marcat accent religiós. Prova d’això és que entre els seus estatuts i ordinacions, solia haver-hi un apartat dedicat a misses, acompanyament en processons i commemoració de dies festius al calendari litúrgic. Una altra evidència de la seva religiositat, és que tots els gremis elegien un Sant Patró com a protector i actuaven «per a millor servei a Déu nostre Senyor». Els gremis tenien una relació permanent amb els llocs de culte, ja que en general celebraven les seves juntes a les capelles de les esglésies, monestirs o convents (en alguns d’aquests

llocs encara queden avui esculpits o gravats, els escuts d'alguns dels gremis allà reunits) (Quetglas Gayà 1980, 14).

L'origen formal dels gremis a Mallorca, es remunta al privilegi que el Rei Joan II va concedir als menestrals de l'illa a finals de 1395, per constituir confraries i col·legis d'artesans. Els gremis participaven activament a les processons que se celebraven a la ciutat. Però sens dubte la processó més important en què participaven plenament els gremis (d'obligada assistència per als confreres) era la que a Palma se celebrava cada Dijous Sant i que partia de l'Hospital General. Les fonts ens diuen que aquestes corporacions de menestrals, participaven en el seguici, ordenats pel seu any de fundació, davant els gremis més moderns i darrere els més antics, i portant cadascun una talla que representava la vida, passió o mort de Nostre Senyor Jesucrist (Quetglas Gayà 1980, 15).

Els gremis estaven regits per una junta directiva o rectora anomenada Prohomonía i també per un Regiment, que constava dels membres següents:

Sobreposats: eren els dirigents de la corporació gremial o confraria. El sobreposat major era el president i el sobreposat menor el vicepresident. Als segles XVIII i XIX la veu sobreposat va ser traduïda per "majordom". Avui dia encara se coneix amb aquest nom als qui porten al Sant Crist de la Sang de Palma.

Clavari: era el dipositari de la corporació, el tresorer.

Prohoms: la comesa dels prohoms era anàleg al dels vocals o consellers de les societats modernes. Eren els administradors d'una confraria. Avui dia encara se coneix amb aquest nom als membres de la Confraria de la Preciosíssima Sang de Palma.

Oïdors de comptes: era el funcionari encarregat d'examinar i aprovar els comptes de la corporació.

Vesadors: Els vesadors o veedors eren els encarregats de visitar els tallers (botiges, obradors) de l'ofici i inspeccionar des del punt de vista tècnic les obres que s'hi executaven.

Confreres: Els col·legiats que formaven les associacions gremials eren anomenats senzillament confreres i les vídues de menestral amb taller obert confrasses. Tots els confreres contribuïen al sosteniment de la seva associació amb dos diners setmanals. Pagaven també quotes extraordinàries quan s'acordava així.

Als membres de la "prohomonía" i als confreres en general se'ls donava el títol d'Honorable. Prohoms, sobreposats, confreres... són noms que avui dia encara s'utilitzen a la Setmana Santa de Palma, especialment a la Confraria de la Sang (Quetglas Gayà 1980, 22-25).

Respecte a l'ordre que els gremis seguien a la processó del Dijous Sant a Palma, es reproduïx a continuació el que van portar aquestes corporacions a la processó de 1792, de més recents a més joves (Pascual 1892, 52):

Moliners de vent: Els Sants Innocents
Mesuradors i Cribadors: La Transfiguració al Tabor
Soguers: La Samaritana
Velluts: La resurrecció de Llätzer
Manters: L'entrada a Jerusalem
Marxants: El comiat de Maria Santíssima
Barreters: El Sant Sopar
Esparters: L'Oració a l'Hort
Moliners d'aigua: Sant Pere tallant l'orella a Malco
Serradors: La traïció de Judes
Traginers de garrot: La Sentència de Crist
Hortelans: Company, qui t'ha ferit?
Paletes: Porten Crist de casa d'Herodes a la de Pilat
Carnissers: Quan van assotar Crist
Forners: Crist coronat d'espines
Teixidors de lli: Ecce-Homo
Pescadors: Lavatori de Pilat
Terrissos: Crist amb la creu a coll
Cubers: La Verònica
Fusters: Caiguda a de Crist amb la creu
Sabaters: Juguen la túnica als daus
Sastres: Enclavant Crist
Teixidors de llana: Quan van donar gel i vinagre a Crist
Pelaires: Crist enclavat
Ferrers: La Verge al peu de la creu

Veient aquesta relació de gremis i passos ens podríem imaginar que aquesta processó devia de ser impressionant per la gran quantitat de passos que sortien, resultant una lluïdíssima, magnífica i imponent manifestació de religiositat popular (Quetglas Gayà 1980, 16).

4.4. Processons.

El Diumenge de Rams sortia la processó del Via Crucis o Dels Dotze Sermons. El Divendres Sant es realitzava la processó del Sant Enterrament, fundada a finals del segle XVI per dues famílies nobles. És al segle XVII quan les processons de Setmana Santa, especialment la del Santíssim Crist de la Sang, prenen la màxima esplendor. A la del Dijous Sant sortien totes les confraries gremials de la ciutat, amb l'aportació dels seus respectius passos, que eren un total de 25 (Angulo Gayà i Soria Charneco, sense data).

- Processó del Dijous Sant.

Al 1554 comença a celebrar-se la processó de la Sang, en la qual es portava la imatge del Sant Crist de la Sang de l'Hospital General al manco des del 1564. Inicialment la processó organitzada per la Confraria de La Sang era una obra pia per recollir almoines en benefici de l'Hospital General. Estava formada per confreres i penitents, que es flagel·laven durant el recorregut. Durant el segle XVI, es van incorporar els diferents gremis amb vestes de penitents blanques, natzarens i fanals que portaven la imatge de Crist i passos amb escenes de la passió de Jesús. És a l'any 1686, quan els senyors Jurats i regidors de l'Hospital corren amb les despeses de deu nous passos i la incorporació de deu nous gremis. En total sortirien vint-i-cinc passos amb les seves respectives andes i imatges (Nicolau Ferrà 2002, 316).

Els sínodes i decrets episcopals dels segles XVII i XVIII van corregir els abusos que es feien durant aquell acte, com eren, menjar confitures, anar amb la cara tapada o resar cada confrare pel seu compte. El Bisbe Díaz de La Guerra, per acabar amb totes aquelles practiques, va prohibir les processons, però aquesta ordre va durar molt poc temps. Durant el segle XVIII els penitents tenien el privilegi de portar la cara tapada i el vestit llarg i únicament es podien flagel·lar al carrer, durant aquest segle es va canviar el vestit blanc dels penitents pel color negre. Hi havia el costum a Palma que els confiters posaven parades als carrers on es venien confits i diversos tipus de confitures. Aquesta pràctica va ser reprimida al llarg del segle XVIII (Pere Fullana 1991, 225).

Durant els primers decennis de segle XIX van subsistir les mateixes tradicions, fins a la desaparició dels gremis, el 1836 a causa de la Desamortització de Mendizábal⁴. Com a conseqüència de la supressió de les corporacions de menestrals, que fins a aleshores havien

---

4 La desamortització de Mendizábal va ser un procés governamental de comercialització de terres i béns propietat de l'Església catòlica i que es va produir a finals del primer terç del segle XIX a Espanya, concretament des del 1836. També se varen abolir els gremis.

mantingut aquestes tradicions, va començar a decaure la concurrència a les processons. No hi havia confreres ni natzarens. Les processons es van convertir en un esdeveniment clerical, en les quals només prenen part clergues, exclaustats i les associacions parroquials de Palma. Durant el trienni Esparterista⁵ (1841-1843), l'oposició de les autoritats civils, va privar les processons d'una concurrència massiva (Angulo Salvà, sense data).

El 1844, fou restablida la normalitat polític religiosa, participant les autoritats polítiques i els capellans de les parròquies. Les cròniques de l'època reflecteixen el fet que feia molts anys que les processons no eren tan concorregudes. El 1847, es va potenciar l'assistència de penitents i natzarens. La participació va augmentar al llarg de gairebé vint anys. D'aquesta manera, l'any 1859, eren 300 els natzarens que acompanyaven el Sant Crist de la Sang el Dijous Sant, mentre que al 1864 ja hi havia 395 natzarens. A conseqüència d'això, van augmentar el 1863 els abusos i la gresca dels natzarens i centurions i el 1865 es va realitzar una reforma substituint les llances i alabardes per ciris. Els passos dels antics gremis, que havien participat al llarg de gairebé trenta anys després de la supressió d'aquelles incorporacions, van deixar de sortir a causa del seu deteriorament (Pere Fullana 1991, 225).

A Palma les processons estaven organitzades per la Junta Provincial de Beneficència. L'any 1866, es va insistir a bandejar el desordre en la processó del Dijous Sant, sobretot les bromes, les indumentàries de soldats romans, que es trobaven inapropiades per a aquells actes, i sobretot l'entrada a les tavernes durant l'acte. A conseqüència d'això es van fer novetats importants l'any 1867, es va reformar la processó i es van crear passos nous. Les noves imatges van ser encarregades a pintors i escultors coneguts com Gabriel Marroig, Salvador Torres o Lluís Font. A més es van confeccionar estandards i vexil·les amb pintures de Gabriel Reynés, Joan Mestre, Francesc Parietti i Ricard Anckermann. La processó d'aquell any va oferir un aspecte totalment renovat. L'any 1865, per encàrrec de Sra. Margalida Ferrer de Ruberts, l'escultor mallorquí, Guillem Galmés va esculpir la Verge Dolorosa, sent beneïda aquesta imatge l'any 1890, participant per primera vegada en una desfilada processional, el dia 4 d'abril del mateix any. D'aquesta manera se va anar deixant en l'oblit les imatges pertanyents als antics gremis, desapareixent així part de la imatgeria barroca mallorquina (Pere Fullana 1991, 226).

---

5 El Trieni Esparterista va ser el darrer període de la minoria d'edat d'Isabel II d'Espanya, anomenat així perquè, després del triomf de la revolució de 1840, el general Baldomero Espartero va assumir la regència en lloc de Maria Cristina, la mare d'Isabel. Va acabar el 1843, quan un moviment militar i cívic va obligar Espartero a marxar a l'exili.

Als anys successius es van intentar eliminar els abusos. Durant el Sexenni Democràtic⁶ de 1868-1874, les autoritats civils van mantenir una actitud distant i van deixar de participar en els actes, depenent totalment l'organització de la Junta Provincial de Beneficència. El 1870 només hi van prendre part els representants del partit monàrquic democràtic. Aquell any els Tamborers de La Sala van desfilars sense l'uniforme municipal i mentrestant van circular carruatges per trencar el respecte i devoció d'aquelles jornades, organitzat tot això per grups anticlericals. Al 1873, any de la proclamació de la Primera República, es va suspendre la Prohomonia de la Sang. Les processons es van realitzar sense les banderes ni els distintius als edificis públics i van ser organitzades per l'Hospital. Això va canviar l'any 1874, quan varen tornar a ser molt concorregudes i es va comptar amb el suport de les autoritats. Amb la restauració borbònica⁷ de l'any 1875, aquestes manifestacions van tornar a prendre més rellevància social. Al 1877, van prendre part en la processó del Dijous Sant 879 nazarens (Pere Fullana 1991, 226).

El recorregut coincidia amb la situació dels convents de religioses de clausura, les quals aprofitaven el pas del Sant Crist de la Sang per poder fer els seus precs de lloança al Senyor, i davant de la presència de la Imatge demanaven el perdó pels pecadors. La desfilada, amb l'excepció dels passos, es feia per l'interior dels temples conventuals. Així, un cop baixada la costa de l'Hospital, l'itinerari discorria pels carrers dels Oms, Sant Miquel, Plaça Major, Colom, Plaça de Cort, Cadena, Sant Francesc, Ramon Llull, Temple, Porta del mar, Posada de Mont-serrat, Sant Alonso i Fonollar, arribant al convent de Santa Clara. Aquí el seguici aturava la seva marxa breument i, en dependències annexes al convent, els senyors diputats aprofitaven per prendre un refrigeri per tal de reposar forces. Es tornava la desfilada pel carrer de la Puresa camí de la Catedral. Arribat a aquest temple es desfilava per l'àmplia nau, i al pas de la Imatge de la Sang enfront del Capítol, que rendia fervorós homenatge i besava els peus de la Sang. El seguici sortia del temple i seguia pels darrers carrers: Palau, Victòria, Conqueridor, Passeig del Born, Unió, Plaça Weyler, Riera, La Rambla i pujava per Jardí Botànic i Plaça de l'Hospital, on es dissolia la processó ja passades les dotze de la nit [Figura 2] (Angulo Salvà, sense data).

La desaparició a mitjans del segle XIX, de les confraries gremials i a conseqüència d'això la no participació a la Processó del Dijous Sant dels Confreres d'ofici (confreres dels officis), comportarà l'organització de grups de fidels que es reuniran per sortir de penitents pel seu compte.

---

6 Es coneix com a Sexenni Democràtic (o Sexenni Revolucionari) al període transcorregut des del triomf de la revolució de setembre de 1868 fins al pronunciament de desembre de 1874, que va suposar l'inici de l'etapa coneguda com a Restauració borbònica. Se divideix en tres etapes: el Govern provisional, el regnat d'Amadeu de Savoia i la Primera República Espanyola.

7 És l'etapa política de la història d'Espanya desenvolupada sota sistema monàrquic que es va estendre entre el 29 de desembre de 1874 i el 14 d'abril de 1931 (entre la Primera i la Segona República).

D'aquests grups sortiran les primeres confraries de penitents actuals, essent un fet l'any 1902 la fundació de la primera de totes elles, l'antiquíssima Confraria de la Creu de Calatrava (Pere Fullana 1991, 227).

Als anys vuitanta del segle XX aquests passos a excepció del denominat Jesús amb la creu a coll, que era custodiat per la confraria de Jesús Natzarè, van passar a l'oblit, i van deixar de sortir per Setmana Santa. Afortunadament una persona vinculada amb la setmana Santa, va trobar en un magatzem de l'edifici de la Misericòrdia els passos abandonats entre runes i en un lamentable estat de conservació. Van ser oferts a les confraries que els tenen actualment, malauradament només existeix un pas que no ha estat modificat, que és portat per la confraria de Ntra. Sra. del Remei del Molinar. Les altres confraries dipositàries han modificat aquestes andes sent fins i tot aprofitades les seves talles i motllures per confeccionar els passos actuals (Angulo Salvà, sense data).

La història d'aquesta processó és apassionant degut a l'evolució que ha tengut i com ha anat ressorgint moltes vegades dels problemes que ha sofrit. És emocionant pensar que des de fa uns 480 anys els palmesans omplen els carrers i places de la seva ciutat per admirar la processó del Sant Crist de la Sang. Generació rere generació ha viscut aquesta processó com la més important de Ciutat i que després de més de quatre segles encara desperti aquest interès no fa més que mostrar la seva grandiositat i el seu poder de supervivència. D'exemple tenim aquesta pandèmia que, quan molta gent pensava que esdeveniments multitudinaris com aquests no se tornarien a fer, la processó ha tornat a sortir després de dos anys com si res hagués passat.

- Processó del Divendres Sant.

Com ja hem dit, finals del segle XVI, dues famílies nobles van fundar la processó del Sant Enterrament. Se celebrava el Divendres Sant després de les Matines i transcorria des de la Catedral, recorrent la ciutat antiga fins a l'oratori del Sant Sepulcre, situat al carrer de la Concepció. Acompanyaven les imatges devuit cavallers de l'Ordre del Sant Sepulcre, el clergat de la catedral i el bisbe. Entrats al segle XX aquesta processó discorria per l'interior de la Catedral, portant els cavallers de la noblesa mallorquina el Crist Jacent en un bell pas portat a coll (Llabrés i Martorell 1995, 220).

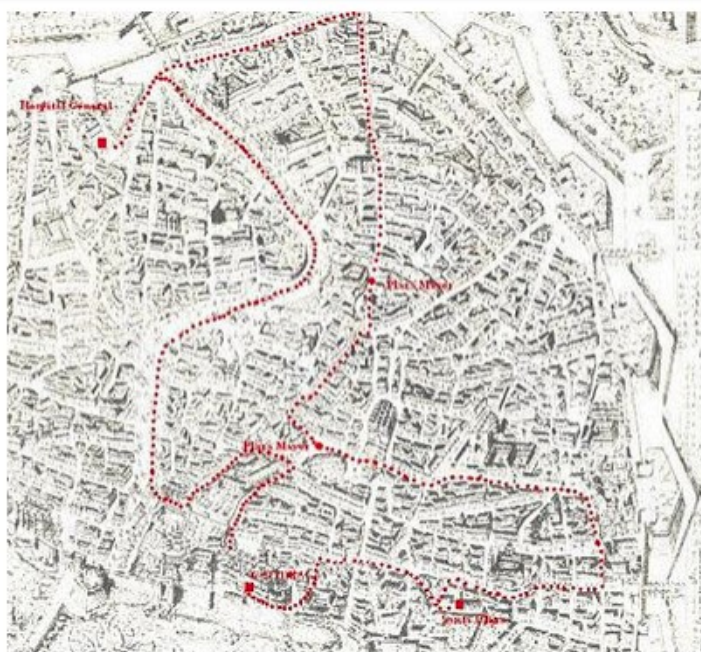
Des del convent de Sant Francesc de Paula dels frares Mínims (situat a l'actual Plaça de la Reina) durant el segle XVIII, sortia una altra processó el Divendres Sant, dedicada a Nostra Senyora de la Soledat. Segons Bartomeu Quetglas, sabem que en aquesta processó participava el

gremi dels Pescadors, portant l'Urna, suposem que seria la imatge d'algun Crist Jacent (Quetglas Gayà 1980, 22).

Desaparegut aquest convent la imatge de la Verge va ser traslladada al proper col·legi de nenes òrfenes, on va romandre fins a la desaparició d'aquest convent, essent la família Calafell qui la va adquirir en propietat, fins que l'actual Confraria de Penitents del Sant Crist de Santa Creu, la va sol·licitar per poder-la processonar al costat de la imatge del seu Crist. Des de llavors aquesta antiga imatge es venera sota l'advocació de la Verge dels Dolors, recordant la seva vestimenta a la de les monges de la caritat (Angulo Salvà, sense data).

Històricament el Divendres Sant s'han fet altres processons com la del Davallament de l'església de l'Hospital, la del Sant Enterrament que sortia de la Seu i arribava a l'església dels Socors, la de la parròquia de la Soledat, la del Molinar o la que se feia per la barriada del Terreno i el bosc de Bellver.

Resulta curiós com, a diferència de la processó del Dijous Sant que gairebé s'ha mantingut inalterable durant més de 4 segles, al Divendres Sant s'han anat creant i desapareixent processons fins arribar a la que avui dia tenim, que surt de la basílica de Sant Francesc i acaba a l'església dels Socors.

[Figura 2] Autor desconegut. Recorregut de la processó del Dijous Sant fins al 1953.

<http://semanasantapalma.blogspot.com/p/la-procesion-del-jueves-santo.html> [consultat el 18/06/2022].

4.4.1. Una afirmació problemàtica.

Pedro Angulo Salvà i Juan Soria Charneco, a la desapareguda plana web de l'Associació de Confraries de Palma, ens deien que la majoria dels passos que treien els antics gremis a la processó del Dijous Sant varen ser fets per Joan Antoni Oms. Aquesta afirmació ens aporta una informació totalment inèdita i a la vegada embullosa que ens provoca moltes preguntes. D'on surt aquesta informació? Quina és la font original d'aquesta afirmació? De quin Joan Antoni Oms parlen? A quins passos se refereixen?

El primer que varem fer és cercar de quina font havia sortit aquesta informació. S'ha cercat a tota la bibliografia consultada a aquest treball i no s'ha trobat res. També s'ha cercat a l'Arxiu Municipal de Palma per si havia qualche document relacionat amb aquesta nissaga d'escultors i la Setmana Santa, sense obtenir resultats. De igual manera s'ha cercat a l'Arxiu del Regne de Mallorca per si a les actes dels Jurats de la Universitat se trobava res, però no. La darrera esperança estava en els llibres de comptes de l'Hospital General, ja que sabem que al 1686 els jurats varen sufragar 10 passos. I, efectivament, varem trobar aquesta dada. El document (ARM, H 148, Llib B) diu que se pagaren 10 nous passos però no diu ni quins passos eren ni qui els va fer, ni tan sols a qui se pagaren les 120 lliures de les que parla. Per tant, no hem pogut trobar la font o el document que acrediti aquesta afirmació.

És vera, però, que altres documents indiquen que la nissaga dels Oms va fer passos de Setmana Santa. És el cas del Sant Crist de Manacor, de Joan Oms i documentat al 1666 (Associació de Confraries de Manacor 2022, 6) o els passos del taller dels Oms dels que parla Miquel Pou Amnengual al seu article sobre el retaule del Roser dels dominics de Pollença. Miquel Pou ens diu que no sabem si es conserva algun dels treballs efimers documentats als Oms, però que no devien estar gaire lluny d'un grup del Plany de Crist conservat al Museu d'Art Sacre de Mallorca. Diu que segurament eren peces en molt de casos de petit format i de caire devocional popular. Tot i així, no podem descartar que alguna d'aquestes escultures per a Setmana Santa fossin autèntiques peces d'art, vetes les obres del monument del Dijous Sant que es realitzà per al convent de Sant Domingo de Palma, actualment conservades a l'església de Sant Nicolau (Pou Amengual 2017, 80-89).

Amb aquestes dades, podríem intentar cercar de quin Joan Antoni Oms parlen. Tenint en compte totes les dades analitzades, és molt probable que se referissin als 10 passos pagats pels jurats al 1686, ja que els altres pertanyents als gremis eren més antics. Gràcies a la memòria d'investigació de Guillem Fiol sobre la nissaga dels Oms podem veure quins membres d'aquesta

família estaven en actiu al 1686 i quins se poden correspondre amb aquest Joan Antoni Oms que mencionen Angulo i Soria.

D'aquesta manera veim que per aquella època havia en actiu:

- Gaspar Oms Bestard (1638-1702), escultor, fill de Joan Antoni Oms I i germà de Joan Oms Bestard i Antoni Oms Bestard. Se li atribueix el retaule del Roser de Santo Domingo a Pollença (1651-1662).
- Antoni Oms Bestard (ca. 1640-1673), pintor, fill de Joan Antoni Oms I i germà de Gaspar Oms Bestard i Joan Oms Bestard.
- Joan Antoni Oms Bestard, escultor, fill de Joan Antoni Oms I i germà de Gaspar Oms Bestard, Joan Oms Bestard i Antoni Oms Bestard. Va fer feina al retaule del Roser de Santo Domingo a Pollença (1651-1662).
- Cristòfol Oms Arbona (1681-1710), escultor, fill de Joan Oms Bestard i germà de Joan Oms Arbona i Gaspar Oms Arbona. En el moment de la realització dels passos tenia 5 anys, per tant aquest queda descartat.
- Joan Oms Arbona (a vegades anomenat a la documentació Joan Antoni Oms Arbona, ca. 1670-1733), escultor, fill de Joan Oms Bestard i germà de Cristòfol Oms Arbona i Gaspar Oms Arbona.
- Gaspar Oms Arbona (ca. 1665-1745), escultor, fill de Joan Oms Bestard i germà de Cristòfol Oms Arbona i Joan Oms Arbona. Se li atribueixen els relleus de les claus de volta de la parroquial de Santa Maria del Camí.
- Joan Antoni Oms Arbona (1663- no s'indica quan mor), escultor, fill de Joan Oms Bestard i germà de Cristòfol Oms Arbona, Joan Oms Arbona i Gaspar Oms Arbona.
- Joan Antoni Oms Batle (1679-1748), escultor, fill de Gaspar Oms Bestard i germà de Gaspar Oms Batle. En el moment de la realització dels passos tenia 7 anys, per tant aquest queda descartat.

(Fiol Pons 2010, 279-280)

Vists aquests membres de la nissaga i les seves obres, i acceptant la hipòtesi de que fos un Joan Antoni Oms, podem pensar que els que siguin més probable que fessin els mencionats passos són Antoni Oms Bestard, Joan Antoni Oms Bestard, Joan Oms Arbona, Joan Antoni Oms Arbona o Joan Antoni Oms Batle. I d'entre tots ells, el que pensam que deu ser al que se refereixen Angulo i Soria és Joan Antoni Oms Bestard, degut a la seva edat al 1686 i als seus treballs.. Tor això partint

de la hipòtesi de que realment aquests passos sortissin del taller dels Oms. Perquè com no s'ha pogut localitzar cap font fiable que així ho acrediti, no podem afirmar-ho.

Pot ser aquest passos fossin realitzat per altres tallers de l'època. Un altre detall que ens fa sospitar és el pagament per les obres que ja hem comentat. A finals del segle XVII per una imatge d'un Sant Crist o un Bon Jesús se pagaren 33 lliures (Pou Amengual 2017, 58). Tenint en compte que al document consultat a l'Aarxiu del Regne de Mallorca parla de 120 lliures per als 10 passos, les dades no quadren. O eren imatges de menor qualitat, o de mida acadèmica. Però sembla que no estem davant de passos de gran envergadura.

Tot això no deixen de ser hipòtesis que en aquest treball no queden resoltes i que no se resoldran fins que aparegui el document que acrediti qui va realitzar vertaderament els mencionats passos.

4.5. Processó de la Sang a la literatura.

A la literatura illenca ens trobam alguns exemples on se parla de les processons de Setmana Santa. Un d'aquests és el cas de Ramon Medel, que al seu llibre *El Manual del viajero en Palma de Mallorca*, del 1849. En aquest llibre ens diu molt per damunt que la processó més significativa de Setmana Santa és la del Dijous Sant on surt el Crist de la Sang visitant els convents de clausura (Medel 1989, 162).

Molt més detallista és el poema de Pere d'Alcàntara Penya, «Sa processó des Dijous Sant». Aquest poema el podem emmarcar a la dècada dels 60/70 del segle XIX. Veim com descriu una processó amb molt de renou i poc seriosa i com recorda una amb més respecte d'anys anteriors, que és el que va passar durant aquestes dues dècades. Descriu els vestits de confreres, els estendards i com surten els passos.

A continuació, reproduïm aquest poema.

Ja arriben ses negres i tristes banderes,
llanternes de vela, disforjos fanals,
es fúnebres passos, figures piadoses,
portades per vestes de llarg rosegall.
Ja ve darrera elles de nins un exèrcit
que juguen i criden, sens ordre posats;
vestits amb gran lujo, com a mostres riques
que proven des pares la gran vanitat.

I això és processó?
Llevat ses vexitles de fosques figures
que exciten tristó,
això és una escola que avui du a fer vega
es seu professó.

Ja passen confuses ses mil caperutxes
morades i blaves, petites i grans,
que duen sandàlies, atributs, martiris,
mocadors de nipsis, rosaris i guants.
I riuen, i criden, movent ses fadrines;
confits los regalen d'ametla i pintats;
s'aturen amb elles, i es vicis que duen
per pujar serveixen en ses seves mans.

I això és processó?
Llevat sa figura de la Santa Verge
que mostra doló,
això és una mescla d'objectes, posada
a una exposició.

I arriben cornetes, i centurions vénen
que ostenten es símbols de poder romà,
i altres caperutxes que duen banderes
i llances molt llargues, i rosegalls llargs.
Els uns mostren cascos amb àguiles altes,
manoples, corasses i peros brillants:
els altres ostenten pecintes de plata,
vellutades vestes, tot per vanitat.

I això és processó?
Llevat sa figura solemne i piadosa
del Sant Redemptó,
això és una mescla de fressa i d'estofa
bulla i confusió.

Un temps hi anaven persones d'arraigo,
es mossons, es frares, es vells menestrals,
amb penons de grana, i un pas o figura
de la passió Santa del Redemptor Sant.
Aquells senyors nobles, aquells homos graves,

aquells pares mestres, aquells presentats,
amb ciri i amb atxes, que amb gran compostura
i amb ordre el més serio passaven resant;
aquella reunió
de gent respectable, anant a parelles
amb gran devoció,
guardant gran silenci, bé dir-se podria
que era processó.

(Juan Galmés 2006, 91-93).

Una descripció molt completa és la de l'Arxiudc Lluís Salvador. A la seva obra *Die Balearen* ens descriu la processó del Dijous Sant de 1871.

Ens diu que surt el Crist de la Sang des de l'Hospital devers les 5 de l'horabaixa i no torna fins la matinada, havent passat per totes les esglésies dels convents de monges i per la catedral. També informa que la processó està organitzada per la Junta de Beneficència. És molt interessant quan parla dels penitents ja que ens diu que porten fanals, que solen tenir els vidres pintats amb els símbols de la passió de Crist, o bé més habitualment porten una destral o un ciri. Però és molt important el fet de que digui que «alguns sostenen instruments de martiri, que es recull igual que el ciri amb un mocador blanc, brodat, fet de llenç fi. Aquests mocadors formen el principal ornament de les caperusses» (Habsburg-Lorena 1954, 65). Aquest detall és molt important ja que aquest mocador era típic dels confreres de Palma i, al llarg dels anys, és un element que s'ha perdut.

Després parla dels passos que desfilen i de que «obren la processó els encaputxats que porten grans fanals i estendards amb els símbols de la passió» (Habsburg-Lorena 1954, 65). Se refereix a les vexil·les, grans estendards pintats amb símbols de la Passió propis de la Setmana Santa mallorquina [Figura 3] (Llompert Moragues 1982, 127).

A continuació parla del Sant Crist de la Sang, «portat per un capellà de l'església de l'hospital sota un baldaquí enganxat a la mateixa creu, així com la gran estàtua de la Verge dels Dolors, que porten quatre homes de la Confraria de la Sang. Els oficials d'aquesta germanor anomenats Prohoms van vestits amb un hàbit negre i porten al cap un bonet negre» (Habsburg-Lorena 1954, 65). La vesta dels prohoms, excepte el bonet negre, s'ha conservat. La Verge dels Dolors que diu que acompanya el Sant Crist, per cronologia, no pot ser la Verge Dolorosa actual. Deu ser la Verge que se troba a l'església de la Sang que se sap que antigament sortia amb el Sant Crist i que fins i tot als anys 90 la confraria del Buen Perdón la va treure uns anys.

Acaba comentant l'acompanyament musical de la desfilada, que se limita a una o dues companyies d'infanteria precedides dels tambors (segurament fa referència als Tamborers de la Sala) i la banda de música. A més ens diu que durant el recorregut es troben col·locades una o dues bandes de música i una coral.

A continuació reproduïm aquesta descripció.

A Palma no es realitza cap processó el dia de Rams, però en canvi se'n realitza una el Dijous Sant, que és de les més curioses de l'illa, té per finalitat passejar per tots els llocs el Crist que es venera a l'Església de l'Hospital General de Mallorca sota el nom de Crist de la Sang, Surt de l'Església de l'Hospital entre les 4 i les 5 de la tarda i no torna fins ben entrada la matinada, que recorre gran part de la ciutat passant per totes les esglésies dels convents de monges i per la Catedral. La Junta de Beneficència organitza tota la cerimònia i també s'encarrega de les invitacions. Hi participa el clergat de l'anomenada Església de l'Hospital i un nombre de penitents, vestits amb caputxes. Els penitents porten fanals, que solen tenir els vidres pintats amb els símbols de la passió de Crist, o bé més habitualment porten una destrala o un ciri; alguns sostenen instruments de martiri, que es recull igual que el ciri amb un mocador blanc, brodat, fet de llenç fi. Aquests mocadors formen el principal ornament de les caperusses, havent-ne alguns, que si no posseeixen algun que sigui prou bonic, ho demanen prestat per lluir-ho. Entre els encaputxats s'hi veuen alguns que van vestits de centurions romans, així com nens petits, fins i tot de l'alta societat, que porten un ciri encès i van acompanyats d'un criat o d'algun parent. Entre els penitents, es col·loca un Natzarè, un home vestit amb les vestidures del Redemptor, carregat amb una gran creu a l'esquena. La processó com a tot arreu, camina ordenada en dues fileres, entre les quals a més o menys distància, quatre eclesiàstics o quatre encaputxats porten grans imatges de mida natural, que representen els moments més importants de la passió de Crist. Obren la processó els encaputxats que porten grans fanals i estendards amb els símbols de la passió. Segueixen moltes caputxes i altra gent, la majoria menestrals, tots ells amb destrals de cera a la mà, després ve un gran nombre de soldats rasos, caporals i sergents en representació dels diversos cossos de la guarnició i tot seguit els oficials en representació de les diferents corporacions i organismes del govern, convidats per a aquesta ocasió. Ara ve el gran Crucifix (Sant Crist de la Sang), portat per un capellà de l'església de l'hospital sota un baldaquí enganxat a la mateixa creu, així com la gran estàtua de la Verge dels Dolors, que porten quatre homes de la Confraria de la Sang. Els oficials d'aquesta germanor anomenats Prohoms van vestits amb un hàbit negre i porten al cap un bonet negre. Alguns s'encarreguen del manteniment de l'ordre a la processó; com a senyal de la seva dignitat amb la mà porten un llarg bastó negre, i les persones els veuen córrer de banda a banda. Darrere de les grans estàtues, caminen dos membres de la junta de beneficència recolzant-se en vares negres, després segueixen tres capellans amb ornaments solemnes, i tanca la processó el governador de la província amb els diputats provincials, als quals s'unia l'ajuntament. Una o dues companyies d'infanteria donen escorta a la processó, precedides dels tambors i la banda de música. A més, durant el recorregut es troben col·locades una o dues bandes de música i una coral. Que van entonant melodies solemnes d'acord amb l'acte.

(Habsburg-Lorena 1954, 65).

Un altre que va descriure la processó del Dijous Sant, en aquest cas de finals del segle XIX o principis del XX, va ser l'escriptor Lluís Fàbregas i Cuxart, afincat al barri del Terreno. Ens diu que la processó recorria la ciutat alta i la ciutat baixa, i que els confreres no arrossegaven cadenes, com encara ara se fa. Destaca els passos ordenats segons el Via Crucis i com la gent resava en silenci quan passava La Sang.

Crítica les saetes que en posteriorment se cantaven, ja que diu que no casen bé amb la idiosincràsia mallorquina, on només sortien els Tamborers de la Sala i una banda. Després ens diu quins passos sortien a la processó: "L'Oració a l'Hort" i "Camí del Calvari", de Lluís Font; "Jesús a la columna", de Salvador Torres; l'"Ecce Homo", de Gabriel Juan Marroig; la "Mare de Déu dels Dolors" de Lorenzo Ferrer; i La Sang (Fàbregas i Cuixart 1965, 159). Per tant podem datar aquesta descripció entre el 1867, quan se creen aquests passos i el 1890, quan surt per primer pic la Dolorosa, de Guillem Galmés, no mencionada a la descripció.

Aquesta talla de la Dolorosa, realitzada per l'escultor Lorenzo Ferrer, en l'actualitat no se sap res d'on se troba. Possiblement quan va sortir per primera vegada la Dolorosa de la Confraria actual va ocupar el lloc d'aquesta imatge que avui dia no sabem on és.

Després diu que en cas de pluja durant la processó, el Sant Crist no pot tornar enrere i se guareix a la primera església que es trobi. Finalment ens informa de que La Sang s'aturava i entrava a alguns casals de famílies nobles. Ens diu que els membres homes de la família, acompanyats de la servitud, portant els criats canelobres de plata, adoraven al Crist, i lliuraven després rams de flors o altres presents en espècie.

La majoria d'aquests passos surten actualment. No hem d'oblidar que encara avui dia són propietat del Consell de Mallorca, hereus de l'antiga Diputació Provincial, ubicada a la Misericòrdia, i que estan cedits a les diverses confraries.

El pas de «L'Oració a l'Hort» [Figura 4], des de l'any 1983 fins a l'any 1985, havia estat processonat per la Confraria de Ntra. Sra. de La Salut. Però quan la Confraria de Santa Marta va desaparèixer, la de la Salut va començar a processonar el pas del «Sant Sopar», que havia quedat sense confraria. D'aquesta manera, l'any 1986 seria la Confraria del Remei del Molinar la qui el rebria en custòdia fins als nostres dies. Va ser restaurat l'any 1991 per Rafael Salvà (Nicolau Ferrà 2002, 269-271).

El pas del «Camí del Calvari» [Figura 5] va ser processonada per la Confraria de Jesús Natzarè fins a l'any 1991. Actualment aquesta imatge es troba custodiada per la mateixa confraria, sense sortir a les processons de Setmana Santa, al convent de Monti-Sion (Nicolau Ferrà 2002, 293). De fet, el primer divendres de març del 2020, coincidint amb la festivitat de la confraria que a

més celebrava el seu 90 aniversari, aquesta imatge va ser exposada al presbiteri de l'església, poguent esser venerada després de 29 anys.

Aquests dos passos varen ser fets per Lluís Font i Martorell. Aquest escultor va ser professor de dibuix, modelatge i escultura de l'Acadèmia de Belles Arts de Palma. Estava casat amb Mª Josepa Penya i Nicolau, germana del polifacètic Pere d'Alcàntara Penya. La seva obra de temàtica religiosa de factura clàssica i d'inspiració renaixentista era molt apreciada a Mallorca. Treballava les mans i els peus de les talles amb una gran naturalitat. Entre les seues obres destaquem la colossal figura de 3,55 metres de l'Assumpció de la Mare de Déu que corona la façana principal de la Catedral de Mallorca. Gran part de la seva obra es troba dispersa i és difícil la seva localització (Angulo Salvà, sense data).

L'any 1867, la Junta Provincial de beneficència va encarregar a l'escultor Lluís Font la talla de dues escultures, Jesús camí del Calvari i la de l'Oració de Jesús a l'hort, curiosament aquesta darrera idèntica a una altra que va ser encarregada per la família Solivellas de Inca a l'escultor Guillem Galmés (Angulo Salvà, sense data). Les imatges són idèntiques, no hi ha dubte que varen sortir del mateix taller i del mateix model original.

Guillem Galmés i Socias va ser deixeble de Lluís Font, i van treballar tots dos al mateix taller, mostra d'això és la dubtosa autoria d'algunes de les seves obres que, com que no estan signades, no es poden atribuir amb exactitud qui n'és el veritable autor. Va realitzar una gran quantitat d'obres d'imatgeria religiosa, inclosa la seva obra dins el corrent neogòtic. Va treballar per la Seu i, entre altres, va realitzar un grup escultòric de la Pietat per a la parròquia de Felanitx, que actualment és processionat per Setmana Santa. A Palma se li atribueix l'autoria de la «Dolorosa», imatge encarregada l'any 1868, per Margalida Ferrer de Ruberts. A Inca va fer una imatge de Jesús a l'hort, de la qual ja hem parlat (Angulo Salvà, sense data).

La imatge de la Verge Dolorosa [Figura 6] és propietat de la família Ferrer Alcover la qual afirma que l'autoria d'aquesta imatge és obra de l'escultor Guillem Galmés. Aquesta afirmació, que és la que s'accepta, es contraposa a l'afirmació que des de sempre mantenen els descendents de Lluís Font, els qui han recollit oralment del fill de l'escultor que aquesta obra va ser realitzada per ell.

El pas de «Jesús a la columna» [Figura 7] va ser realitzat per Salvador Torres Sancho, pintor que puntualment també va treballar l'escultura. Després de ser processionada una centúria, durant la dècada dels anys 1970, va estar a punt d'arribar a les mans de la Confraria de La Salle, que tenia pensat fer un pas, però no va ser així. L'any 1985 va ser lliurada a la Confraria Crist de Santa Creu, qui la porta actualment en un nou pas (Nicolau Ferrà 2002, 277).

El pas de l'«Ecce-Homo» [Figura 8] va ser realitzat per Juan Gabriel Marroig. A finals de la dècada de 1980 es trobava a l'entrada d'una casa senyorial i se li va oferir a Mateu Salvà, president de la Confraria de Sant Jeroni, per a la seva confraria, qui no ho va voler. D'aquesta manera se va cedir a la Confraria Joventut Oratoriana qui el treu en l'actualitat, sota l'advocació de “Coronat d'Espines” (Nicolau Ferrà 2002, 287).

A continuació, reproduïm aquesta descripció.

Creo habrá un exiguo número de contemporáneos que nunca haya asistido a una procesión, bien como penitentes, miembros de Cofradía o en calidad de invitado o siendo autoridad cívica. Era en nuestra época muy destacable la cantidad de penitentes, a lo que se le daba mucha importancia precisamente por guardar el anonimato, por el sentir de una promesa o expiación. Y en nuestro tiempo no solíamos ver estos “espectáculos gratuitos” de arrosregar cadenas u otras clases de cilicios muy propios de la Edad Media. La procesión recorría toda la ciudad. La vila d'abaix i la vila d'amunt y así el seguicio metíase por la laberíntica del barrio de la Calatrava. Su itinerario era suficiente lección de amor y sacrificio. Flotaban en el aire emanaciones acres de cera e incienso; el desfile de encapuchados, sucedíase silencioso; iluminados por la mortecina luz de los cirios y blandones, sobrecogían el ánimo de la multitud que se apiñaba allá en las callejuelas de la vieja Ciutat, cercada temporalmente por la cuantiosa hilera procesional a su paso por las vericuetas callejuelas y los “pasos”, alumbrados por farolillos de cristal mojado de rojo sanguinolento, siguiendo el Vía Crucis, con semblante afligido y mortecino. ¡ Ja vé la Sang! murmuraba el gentío en tono reverente. Musitábanse oraciones, rezábase el Credo. Jamás se le ocurrió a nadie el alarido de una saeta. Este vino después. Se bastaba con los cantores, recitando los salmos, el redoblar dels Tamborers de La Sala y las marchas fúnebres. Se bastaba con el paso de caperutxes. Bella Saeta la nuestra, la mudez y reverente, calladamente pedíale a Cristo en la Cruz clemencia, en la simbólica noche del Jueves Santo. Lo nuestro, carente de toda espectacularidad, era sencillo, y por contrario la riqueza y boato, modesto. Como nuestra idiosincrasia mallorquina, legada de nuestros padres y de los padres de los abuelos, y así de muy antiguo.

Los pasos, producto de la imaginiería, eran también sencillamente tallados por escultores mallorquines. Así, de “La Oración en el Huerto” y “Camino del Calvario” el autor lo fue don Lluís Font La talla de “Jesús atado a la Columna”, su autor don Salvador Torres; el “Ecce Homo”, de Ámese Gabriel Juan Marroig: la “Virgen de los Dolores” por Don Lorenzo Ferrer; y “La Sangre”, preciosa joya de autor anónimo, fue tallada en corcho el siglo XVI.

Sa processó de ses caperutxes, llamada también de “Expiación”, nunca dejó de salir, y siempre lo hacía puntualmente a la hora fijada. Y en el caso que se desencadenara una tormenta de improviso, si el Cristo había salido ya de su Iglesia no podía volver atrás, debía continuar el trayecto pudiendo quedar en custodia provisional en los diversos templos o iglesias conventuales por donde transcurría, como por ejemplo la iglesia de la Concepción, Santa Clara o en la de San Jerónimo. Olvidaba, Ses Tereses y la iglesia de Ses Magdalenes. Este cobijo tenía lugar en el caso que por parte de los sacerdotes portadores hubiera peligro de caerse i prendre

mal. Además reinó en la ciudad una serie de privilegios a cargo de varias familias, pudiendo entrar la santa imagen al zaguán de la casa de los señores Moragues-Verd y descendientes directos, los Massanet-Moragues, padres de nuestro gran amigo Juan Massanet que fue popularísimo alcalde de la ciudad, sita en la calle San Miguel, 137. También en dicha calle, nº 28, casa solariega de la familia Valentí, tatarabuelo en línea recta por su abuela paterna de nuestro contemporáneo y dilecto amigo del autor de Ca Nostra, el popular “Gafim”, En Bielet Fuster i Mayans. En el barrio de la Calatrava, podía pararse también en la antigua adobería de la familia Cavaller, antiguos curtidores, y en la vila d’abaix, tenía libre entrada a Can Poio, señores Moragues del Campo-Franco, familia Roten-España, y me balla pe’s cap que también podía hacer arribo si conviniere al zaguán del Conde de Montenegro, en la calle Montenegro. De este último no estoy totalmente seguro. Cuando la procesión transcendía por frente aquellas casonas, La Sang se paraba frente a la portada, entraban al zaguán y los miembros varones de la familia, acompañados de la servidumbre, vestidos de librea los de las familias aristócratas y en traje oscuro los que no pertenecían a tal rango, llevando los criados sendos candelabros de plata, adoraban al Cristo los señores y servidumbre, y entregaban luego sendos ramos de flores u otros presentes en especie.

Intenté conocer a través de los Massanet y del amigo Fuster Mayans a que era debido tal privilegio, y no supieron contestármelo, pues la costumbre es antiquísima. Tal honor fue privilegio de muy pocas familias y de ello queda patentemente demostrada la alcurnia de la que gozó la familia Valentí, de oreia alta, en unión de ciertos elementos de Botifleurs y de la gremial menestralía de “calatravins” señores Callvaller.

(Fàbregas i Cuixart 1965, 158-159).

L’intel·lectual i escriptor Andreu Muntaner també ens va deixar una descripció de la processó de la Sang, en aquest cas ja de mitjans segle XX. És el primer que ens diu que els confreres formen al pati de la Misericòrdia (Muntaner Vanrell 1996, 18).

També parla de que la desfilada l’encapçalen els Tamborers de la Sala i que en aquell temps, principis de segle XX, només existien les confraries Creu de Calatrava, Dolorosa, Santa Faç i les Cinc Llagues. Entre aquestes confraries se distribuïen els passos de finals del segle XIX. Després ens diu que entre el 1924 i el 1929 se creen noves confraries i que al 1954, al crear-se el nou pas de l’Esperança, se va canviar el recorregut (Muntaner Vanrell 1996, 18).

Abans d’aquest canvi, però, ens diu que el recorregut era el que ja coneixem que seguia els convents de clausura. Després ens informa de la presidència de la processó i de les institucions que hi participaven com funcionaris, militars, la Creu Roja, Diputació Provincial o la banda militar d’infanteria.

A continuació, reproduïm aquesta descripció.

El desfile de la solemne procesión daba inicio con la concentración de caperuzas en los patios del edificio de la Misericordia, que ubicaba el Asilo de Ancianos y Orfanato en aquellas fechas. Al darse la señal por el director del cortejo procesional, para iniciarse el desfile de la Magna Manifestación Religiosa, se ponía en marcha, saliendo por el portal principal de la Iglesia del Hospital Provincial. A la cabeza iba la Guardia Municipal con el uniforme de gala en sus corceles, en general eran tres los guardias montados, a los que seguían los Tamborers de la Sala con sus clásicos sonidos populares, luego se iniciaba una representación de los asilados, siguiendo las caperuzas de la primera agrupación de penitentes conocida en aquellas fechas como el tercio, cumpliendo promesas algunos arrastraban cadenas atadas a sus pies. Los restantes grupos de caperuzas se distribuyeron en cofradías. Solo se conocían La Cruz de Calatrava, Real Cofradía de la Virgen Dolorosa, La Santa Faz y las Cinco Llagas. Entre los penitentes del primer grupo se distribuían los pasos creados en el siglo XIX, La oración en el Huerto, Jesús preso, Jesús con la cruz a cuestas, Jesús en la columna, El Ecce-Homo y La Virgen Dolorosa, que era portada por su propia Cofradía. Entre el primer grupo de penitentes y las cofradías desfilaba la Banda de Música de la Misericordia.

En los años 1924 al 1929, se iniciaron la creación de nuevas cofradías para mayor vistosidad del cortejo procesional, y así surgió La Cofradía de Ntra. Sra. de La Esperanza, La del Santo Cristo de La Agonía, La Cruzada del Amor Divino, La de Simón Cirineo, La Juventud Antoniana y La Congregación Mariana. Al haberse añadido el paso de la Virgen de la Esperanza, se debieron hacer unas rectificaciones en el itinerario procesional. Para seguir con el itinerario antiguo describiremos el recorrido correspondiente a las primeras décadas de nuestro siglo, el cual tuvo una vigencia de más de veinte años.

El recorrido coincidía con la situación de los conventos de religiosas de Clausura, las cuales aprovechaban el paso del Santo Cristo de La Sangre para poder hacer sus rezos de alabanza al Señor, y ante la presencia de la Imagen pedían el perdón de los pecadores. El desfile con la excepción de los pasos se realizaba por el interior de los templos conventuales. Así, una vez bajada la cuesta del Hospital, el itinerario discurría por las calles de los Olmos, San Miguel, Plaza Mayor, calle Colón, Plaza de Cort, Calle Cadena, San Francisco, Lulio, Temple, Puerta del mar, Virgen de Mont.- Serrat, San Alonso, Fonollar, llegando al convento de Clarisas, en la iglesia de Santa Clara. Aquí el cortejo detenía su marcha brevemente, y en dependencias anexas al convento los señores Diputados aprovechaban para tomar un refrigerio-merienda a fin de reponer fuerzas. Una vez que se volvía al desfile por la calle de la Pureza camino de la Catedral. Llegado a dicho Templo se desfilaba por la amplia nave, y al paso de la Imagen de La Sangre frente al Cabildo Catedralicio, presidido por el Prelado Diocesano, deteníase la Imagen. El Prelado y Cabildo rendían fervoroso homenaje y besaban los pies de La Sangre. El cortejo salía del templo y seguía curso por las últimas vías: Calle Palacio, Victoria, Conquistador, Paseo del Borne, Vía Unión, Plaza Weyler, Calle Riera, La Rambla, y subía por Jardín Botánico y Plaza del Hospital, donde se disolvía la Procesión ya pasadas las doce de la noche.

Así discurría la solemnidad del Jueves Santo en aquellos tiempos en que la vida tranquila y apacible de nuestra ciudad rezumaba paz. Siguiendo con nuestra descripción procesional, después del desfile de las correspondientes cofradías, seguía la Prohomonia de La Sang y el Clero de la Iglesia de La Anunciación,

precedida por la Imagen del Santo Cristo de La Sang, portado en brazos por un religioso, ayudado por sacerdotes que se turnaban durante el recorrido. Presidía la procesión el Prior y Vicario de la Parroquia de la citada Iglesia. A continuación iban varias representaciones de funcionarios de la administración Local y Provincial, de las Fuerzas Militares, de la Cruz Roja y Bomberos, y cerrando el cortejo los miembros de la representación de la Diputación Provincial. Eran estos los que corrían con los gastos que acarreaaba aquella solemnidad. Cerraba por completo aquella magna manifestación religiosa la Banda Militar del Cuerpo de Infantería, que dirigía el músico militar D. José Balaguer.

(Muntaner Vanrell 1996, 19).

[Figura 3] Autor desconegut. Vexil·la de la parròquia de Sant Nicolau. Segle XVII. RAMON, B. (2021) <https://www.diariodemallorca.es/fotos/cultura/2021/03/22/sant-nicolau-luce-restaurados-estandartes-44057239.html#foto=3>

[Figura 4] Lluís Font. *Oració a l'hort*. 1867. Confraria del Remei del Molinar. Iraida Pol Ginard <https://www.facebook.com/photo/?fbid=3367968049648&set=g.106494412727138> [consultat el 06/05/2022].

[Figura 5] Lluís Font. *Camí del Calvari*. 1867. Cofradía Jesús Nazareno <https://www.facebook.com/photo/?fbid=206519327256627&set=pcb.206526347255925> [consultat el 06/05/2022].

[Figura 6]. Guillem Galmés (atribuïda). *Verge Dolorosa*. 1890. Confraria de la Verge Dolorosa Objetivo Cofrade Mallorca

[Figura 7]. Salvador Torres. *Jesús a la Columna*. 1867. Confraria Sant Crist de Santa Creu. Objetivo Cofrade Mallorca

[Figura 8]. Juan Gabriel Marroig. *Ecce Homo*. 1867. Confraria Joventut Oratoriana. Objetivo Cofrade Mallorca

4.6. Evolució de les vestes penitencials.

Segons Meseger Fernández (1968) hi ha un antic document que diu que l'origen de les vestes penitencials data del segle XIII, encara que no hem pogut consultar aquests documents. Aquest origen seria degut als fets que van tenir lloc a la ciutat italiana de Perugia al 1260 com a resultat de les predicacions d'un ermità anomenat Rainiero Fasani sobre els pecats comesos pel poble. Segons Meseger Fernández, els documents diuen que el poble, en sentir les amonestacions de l'ermità, prenent exemple dels Ninivites, es va vestir amb sacs i amb assots i disciplines i va anar en processó flagel·lant-se cruament les espatlles (Meseger Fernández 1968, 199).

El segle XV es va caracteritzar pel misticisme popular que volia imitar Crist, popularitzant-se el culte de Les Set Paraules i els elements relacionats amb la creu, com els claus i la corona d'espines. Aquest fervor per la passió, va fer que es comencessin a fundar les primeres confraries de disciplinants a Espanya, habitualment sota els noms de "Confraria de la Sang de Jesucrist o

Confraria de la Vera Creu”, tenint com a missió la flagel·lació pública. La constitució formal d’aquestes confraries es va començar a produir a partir del segle XVI (Meseguer Fernández 1968, 202).

La Confraria de la Preciosíssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist fou ubicada a l’Església de l’Hospital General l’any 1552. Podien accedir-hi homes i dones de qualsevol estament social, amb una quota o entrada de cinc diners, xifra simbòlica que representa les cinc nafres de Crist. Tenien com a obligació participar en la processó del Dijous Sant vestint de blanc amb el cap cobert per una caputxa. A més dels confreres, també formaven part de la confraria els disciplinats, que es flagel·laven, carregaven amb creus o anaven descalços (Nicolau Ferrà 2002, 316).

La fundació de les confraries dedicades a la Sang de Jesucrist, va tenir un gran èxit i habitualment comptaven amb molts membres, encara que no tots ells es disciplinaven (o flagel·laven). De fet les regles corporatives (formalment aprovades pels corresponents bisbes), solien distingir entre germans de sang (flagel·lants) i germans de llum (portadors de cera). Els confreres de Palma vestien de blanc, amb el cap cobert per una caputxa o antifaç, i portaven ciris i destrals, fins entrats a l’última cambra del segle XVIII, sent l’any 1791 quan se substitueix el color blanc pel negre (Nicolau Ferrà 2002, 316).

No només tenim constància dels penitents que acompanyaven la venerada imatge del Sant Crist de la Sang, sinó també hi ha gravats antics pertanyents a altres confraries religioses en què apareixen penitents vestits amb túnica i capuç blanc, com és el cas de l’Arxiconfraria del Confaló de la parròquia de Santa Eulàlia (Angulo Salvà, sense data).

Com es pot apreciar a una xilografia antiga (Llabrés 2003, 19) [Figura 9] que representa dos disciplinats, al peu de la imatge de La Sang, la vestimenta penitencial d’aquests principis va ser adaptada a la seva primitiva intenció, la flagel·lació: Aquesta es componia d’una túnica, no talar sinó una mica curta de bast llenç de color cru, amb obertura a l’esquena o al pit, per tal que en descordar-se es pogués deixar caure sobre el cinyell al temps de flagel·lar-se, La túnica es cenyia a la cintura amb una soga d’espart i es nuava al pit, tots aquests penitents anaven descalços i es cobrien amb un capuç del mateix color (Meseguer Fernández 1968, 205).

Sembla que a Espanya va introduir aquesta manera de vestir-se per fer penitència i acompanyar les processons Sant Vicent Ferrer, el sant valencià fustigador intens amb les seves predicacions d’heretgies, que va ser el que els va fer "vestir túnica blanca portant cobert" el rostre (Meseguer Fernández 1968, 205).

L’any 1777 el monarca Carles III va fer gala de les polítiques regalistes de l’època i no va dubtar a dur a terme un ferri control de l’Església espanyola davant de Roma. És per això que va

suprimir molts d'aquests hàbits seculars, que van ser titllats de supersticiosos, com els disciplinants a les confraries de Setmana Santa. A través d'una Reial Cèdula datada el 20 de febrer del 1777 el monarca va prohibir aquest tipus d'actuacions públiques. Arran d'aquests decrets reials, aplicats pels bisbes a les diverses diòcesis de tot Espanya, aquesta vesta penitencial va deixar d'usar-se a tot el regne, a excepció d'alguns dels llocs on encara es continuava amb aquesta tradició de forma clandestina (Meseguer Fernández 1968, 208).

No podem atribuir-li directament al dominic sevillà, Alonso de Ojeda l'aparició del capirot però sí la conseqüent aparició del mateix en els "penitencians" condemnats per la Inquisició amb en l'hàbit "sambenito". La confraria de la Hiniesta va ser, la primera confraria de Sevilla que va utilitzar el capirot alt tal com el coneixem avui dia, juntament amb la Germandat dels Natzarens del Silenci, al 1565. La forma cònica dels capirots dels natzarens evoca un acostament del penitent al cel (Chaves Nogales 1922, 12).

L'any 1709. el religiós P. Pedro Juan Nicolau a la seva *Crònica dels convents de la Província de Mallorca de l'Ordre Mínima*, deixa constància escrita de la vesta penitencial a la concorreguda processó del Divendres Sant de la Soledat a Palma:

"Van tots vestits amb una vestidura llarga arrossegant, de tafetà negre, i torxes a les mans. Després dels cavallers segueixen amb el sant Sepulcre, en què està descoberta la imatge del sant Crucifix difunt, i li porten els pescadors vestits de la mateixa manera, menys que la vestidura no és de tafetà sinó de tela setina, també negra. Seguiu-vos després els confreres tots vestits de negre" (Angulo Salvà, sense data).

Curiosament sembla que abans de 1791 se va obligar als penitents de la confraria de la Sang a canviar el color de la seva vesta penitencial blanca per la negra, mentre que a la processó de la Soledat ja s'usava el color negre de rigorós dol, a la nit del Divendres Sant (Llombart Moragues 1982, 189).

A finals de la centúria de 1700 a tot el territori nacional es va adoptar com a vestidura penitencial la sotana, sent el complement d'aquesta el caputxó que cobreix el cap, sorgint així, juntament amb el cingol, la vestidura penitencial dels actuals penitents. Sobre aquest esquema cada confraria, segons la seva pròpia tradició, va establir la vestidura en particular per als seus germans. Passats molts anys es comença a introduir el ruan, tela negra brillant procedent de Rouen (França) (Llombart Moragues 1982, 190).

No sabem exactament la data en què van començar a deixar-se d'utilitzar les antigues vestes penitencials negres però si tenim constància en documents escrits, i litografies de l'època que a mitjans del segle XIX, a la processó del Dijous Sant, els penitents vestien de color morat i blau.

L'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria, descriu la processó del Dijous Sant de 1871 i ens deixa ben clara la indumentària dels penitents i com a nota característica, ens descriu el característic mocador (de napi) que portaven per dur el ciri [Figura 10]. Aquest costum sembla que estava força arrelada i desapareixerà una vegada formalitzades les noves confraries de penitents a principis del segle XX (Llompert Moragues 1982, 192).

L'any 1902 se va estrenat la nova vesta penitencial de l'Antiquíssima Confraria de Penitents de la Creu de Calatrava, formada per joves que havien vist les processons de Sevilla l'any anterior i volgueren introduir aquell model. Eren quinze joves que van lluir un nou vestit penitencial que havia estat realitzat al taller de sastreria del Sr. Gumbau. Estava composta, per túnica blanca cenyida per cinturó de pell negra, capirot alt i dret de color negre amb escut a la part frontal, i com a novetat portarien una capa negra, amb l'escut de la nova corporació a la banda esquerra [Figura 11] (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2006).

La introducció d'aquesta nova vesta a les nostres processons seria la llavor d'una nova renovació, essent un fet la creació de noves confraries en els propers anys. Per a tal menester es van anar triant nous colors i vestes penitencials, més relacionades amb grups i ordres religioses vinculades amb aquestes noves germandats i d'aquesta manera va sorgir una nova Setmana Santa variada i molt distant de les vestes inicials del segle XVI.

[Figura 9]. Autor desconegut. Xilografia del Sant Crist de la Sang. S. XIX. Biblioteca Lluís Alemany

[Figura 10]. Processó del Dijous Sant a finals del segle XIX. Gravat a HABSBURG-LORENA (D'ÀUSTRIA), L. S. (1954) «Festes religioses» *La ciudad de Palma. Parte de la obra Las Baleares descritas por la palabra y el grabado.* <http://semanasantapalma.blogspot.com/2013/06/> [consultat el 07/06/2022]. Podem veure les vexil·les de l'Hospital i el pas de *Jesús a la columna*.

[Figura 11]. Autor desconegut. Vestes de la Confraria Creu de Calatrava. 1902. Objetivo Cofrade Mallorca.

4.7. Peculiaritats de la Setmana Santa mallorquina.

- Davallament.

El Davallament és una espectacular cerimònia de la litúrgia popular que se celebrava el Divendres Sant, i que encara se manté amb certs canvis [Figura 12]. És una de les peces de teatre medieval que ha mostrat més vitalitat en el decurs de la història de la pietat popular mallorquina. Se fa de manera espectacular a molts de pobles com Pollença, Felanitx, Sóller o Artà, encara que se fa a moltes parròquies de l'illa. Originalment consistia en escenificar el davallament del cos de Crist de la creu, que era dipositat als braços de la seva mare per Nicodem i Josep d'Arimatea. També hi participaven Pilat, les maries, sant Joan i sant Pere (Llompert Moragues 1978, 109-110).

A l'Arxiu Capitular de Mallorca es conserva un plànol del 1691 de l'escenificació anual, amb la indicació de les posicions dels actors, que tots eren clergues [Figura 13]. És la representació més antiga de la figuració d'un escenari que es conserva a Espanya. Originalment era un text en català de la segona meitat del segle XV, que després se va representar en llatí, passant a l'actual cerimònia muda (Llompert Moragues 1978, 111).

A finals del segle XVII, un enfrontament entre el bisbe i el capítol va provocar la decisió de Roma de substituir el text en català per un en llatí i de suprimir els actors per les imatges. La cançó llatina va ser conservada fins a començaments del segle XX a diversos pobles de Mallorca, però va ser substituïda per una baixada de la creu en silenci, seguida de la processó del Sant Enterrament (Llompert Moragues 1978, 111).

Tenim notícies de còpies de text (al 1453), de barbes per als personatges (al 1485 i al 1503), de diademes argentades (al 1503) i de capells per a Sant Pere (al 1504 i al 1514) a la documentació de l'Arxiu Capitular (Llompert Moragues 1978, 116).

Als llibres de comptes trobam despeses per tot el muntatge del cadafalc i dels representants des del 1453 fins al 1540. Al 1463 se revisa el text, igual que al 1691. Al 1705 ja trobam el text en llatí (Llompert Moragues 1978, 120-133).

Actualment a la Seu se fa la cerimònia del Davallament just després de l'ofici del Divendres Sant. Un pic acabada la missa, pugen 2 preveres al cadafalc i despengen la imatge barroca del crucificat, que està articulada per facilitar el seu davallament. Després és transportat per les naus de la Seu sobre un petit llit portat per membres de l'antiga ordre de Cavallers de Sant Jordi. Encapçala la processó una imatge de la Verge Dolorosa vestida de negre sobre unes andes. Arribats de nou al presbiteri, se fica la imatge de Crist dins el sepulcre i acaba el Davallament. El sepulcre del conjunt

del Davallament del Divendres Sant és una obra barroca de fusta policromada de la segona meitat del segle XVIII (Llabrés i Martorell 1995, 221).

Hi ha un altre Davallament que se fa a Palma però que no te res a veure amb el Davallament del Divendres Sant. Se tracta del Davallament del Sant Crist de la Sang [Figura 14]. Aquesta cerimònia se celebra a l'església de la Sang el Dimecres Sant dematí. A les 10:00 hores se fa una missa amb posterior res del Via Crucis. Al acabar el res, la imatge del Sant Crist de la Sang és davallada del seu cambril per les «Esponges de la Sang» mitjançant unes escales que col·loquen aposta. La imatge recorr l'església, surt al pati de l'Hospital i és tornada a l'interior del temple, quedant a l'altar major esperant la seva sortida a la processó del Dijous Sant. És un dels actes més multitudinaris de la Setmana Santa mallorquina.

- Confits.

A les processons de Palma és tradició que els penitents donin confits al públic, sobretot els nens. Se tracta de dolços fets de sucre. Si bé el confit tradicional és de dues mides (els petits de colors blanc o rosat amb gust d'anís, o els grans només de color blanc i amb una ametlla a dins) en els últims temps s'estan important un altre tipus de caramels o piruletes amb forma de penitent de diferents sabors i colors. Però no tots els confreres reparteixen confits. Alguns, al seu lloc, donen una estampa amb la imatge dels Titulars de la seva confraria (Llompart Moragues 1982, 209).

Aquesta és una tradició molt antiga. Ja el doctor Fiol, que va escriure un curiós dietari, ens diu que a la processó del Dimarts Sant del 1787 va convidar a les seves amistats a confits. Però la notícia més antiga la trobam al 1612, per tant suposam que és una tradició bastant més antiga (Llompart Moragues 1982, 210).

El costum dels confits no ha estat històricament exempt de polèmica. Principalment perquè abans, segons expliquen les fonts, el penitent ho donava a la noia que pretenia entre el públic assistent i això va provocar l'enuig dels que devien vetllar per l'ordre en les processons. Així per exemple al segle XVIII el bisbe Lorenzo Despuig va ordenar, sota pena de 3 lliures, que ningú pogués menjar confits ni altres coses dins de l'església, ni donar-les a altres, ni als que van a la processó mentre la fan, o que no poguessin menjar-los ni donar-los fora de les esglésies. Fins i tot sota pena d'excomunió, el 1631 el vicari Juan Bautista ja va ordenar que no es podien llençar confits ni altres coses a les dones. Però sembla que la tradició ha estat més forta que el desig d'erradicar-la i encara avui perviu (Llompart Moragues 1982, 211).

El pare Llompart ens explica al seu llibre sobre la religiositat popular que era la mateixa Confraria de la Preciosíssima Sang la que obsequiava els seus membres amb confits, encara que no sapiguem l'hora en què es prenia aquesta col·lació, si abans (el més probable) o després de la processó. El cas és que avui dia encara aquesta és una tradició amb molta força a Ciutat que agrada a nins i a grans.

- Els penitents lliures. “És cabrum o el Terç”

Amb l'inici del segle XX, i la creació de noves confraries, es va formar un grup de penitents lliures que són l'herència d'aquells confreres pertanyents a l'antiga confraria del Santíssim Crist de la Sang, que avui són coneguts popularment per «Es cabrum» o també «el terç». Desfilen amb les seves multicolors vestes penitencials, davant de totes les confraries. Podríem dir que són l'herència d'aquella Setmana Santa, que va néixer al Segle XVI i estava representada per disciplinants, confreres i les incorporacions de les confraries gremials que van ser tan importants per a la processó del Dijous Sant, amb l'aportació dels seus passos de Setmana Santa. A vegades surt qualche confrere en es cabrum que porta el mocador de napi, com a darrer vestigi d'aquest costum tan arrelat a la processó de La Sang.

- Vexil·les.

Les vexil·les són unes banderes de color violaci i de forma hexagonal pintats amb símbols de la Passió. Tradicionalment se col·locaven als presbiteris de les esglésies durant la setmana de Passió (l'anterior just abans de Setmana Santa) i durant la processó de la Sang obrien el seguici (Llompart Moragues 1982, 127).

Aquestes banderes constituïen un concepte cronològic per memoritzar la Passió. S'hi pintaven figures (Crist, Maria, sants...), les Arma Christi (creu, llança, esponja, flagels, columna...). La majoria són antigues, al menys del segle XVI (Llompart Moragues 1982, 128-130).

Aquestes vexil·les són un element únic de Mallorca ja que no s'han pogut trobar ni documentar a cap altre lloc. Formen part de l'imaginari col·lectiu de la Setmana Santa mallorquina i, encara que des de mitjans segle XX havien caigut en desús, ara s'estan revaloritzant i tornant a utilitzar.

- Centurions.

Des del segle XIV i fins a la meitat del segle XX era molt comú la participació de grups de centurions romans a les processons de Setmana Santa mallorquina. Anaven vestits amb un casc amb visera i cresta de plomes amb llaçades de seda molt llargues. Sobre una camisa blanca duïen una cota de malla i sobre els calçons blancs duïen una falda vermella fins als genolls. Duïen espartenyes rosades amb les cintes sobre les malles blanques. També duïen llances (Alcover 1956, 100-102).

Sembla que aquests centurions (entre 2 i 9) acompanyaven les processons del Dijous i del Divendres Sant i també custodiaven la Casa Santa de la Sang. També sembla que guardaven el sepulcre on se duïa a terme la cerimònia del Sant Enterrament després de la processó. A la vetlla pasqual, quan se cantava el Gloria els centurions espantats corrien fins a la sagristia simulant terror i fent renou en terra amb les llances. A la processó de l'encontre del Diumenge de Pasqua també participaven, encapçalant el seguici, duguent cintes de colors a les llances (Llompart Moragues 1982, 202-203).

Actualment només la confraria de Santo Tomás de Aquino duu un grup de centurions a les processons de Palma. Escolten al confrare que, imitant a Jesús, va arrossegant una gran creu pels carrers durant la processó.

- Processó de l'Encontre.

La processó de l'Encontre [Figura 15] se celebra cada dematí del Diumenge de Pasqua i consisteix en que una imatge de Crist Ressuscitat i una de la Verge se troben abans de la missa pasqual. Aquesta processó se celebra a cada parròquia de Palma i de Mallorca; també a la Catedral, la més solemne (Llompart Moragues 1982, 225).

A l'Arxiu Capitular se conserva un manual de cerimònies del segle XVIII on se descriu a la perfecció com se duïa a terme la processó. Primer el seguici (encapçalat per la creu de Rocamora, dues banderoles blanques i el capítol) sortia pel portal de l'Almoina i se dirigia cap al convent de Sant Domingo, d'on se treia la imatge de Crist Ressuscitat sobre unes andes. Després anaven per Cort i el carrer Morey fins al Mirador i s'aturaven davant el portal de l'Almudaina. Musicalment la processó anava acompanyada de ministrils i de xeremies. Des del portal major de la Seu sortia la imatge de la Verge sobre unes andes i se trobava amb el seu fill. Mitjançant un mecanisme, la

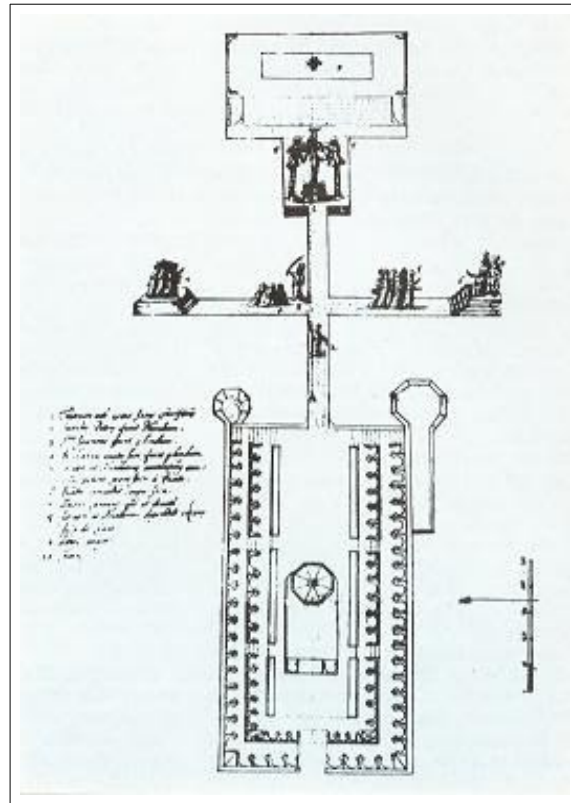
imatge de la Verge podia inclinar-se, ho feia fins a 3 pics, a mode de reverència. Se cantava el *Regina Coeli* i després entraven a la Seu per presidir la missa (Llompart Moragues 1982, 226).

Sabem que aquesta processó se va fer per primer pic el Diumenge de Pasqua, 11 d'abril de 1621, essent bisbe Simó Bauçà. Aquesta processó se va autoritzar al març d'aquell mateix any i se varen fer les imatges que havien de processionar (Llompart Moragues 1982, 227).

Va agafar tanta popularitat aquesta processó de la Seu que als anys següent se va expandir per la resta de parròquies de Palma i per la resta de illa. Fins i tot al 1634 ja se celebrava a Ciutadella de Menorca. La iconografia de les imatges de la Seu va ser copiada arreu de l'illa, encara que només la Verge de la Seu té aquest mecanisme per fer la reverència i a la resta de l'illa se solen baixar i pujar les andes on va la imatge (Llompart Moragues 1982, 232).

[Figura 12]. ESTELRICH I MASSUTÍ, P. Davallament de Felanitx. 2019. <https://www.diariodemallorca.es/part-forana/2021/03/28/davallament-bambalinas-45941457.html> [consultat el 17/05/2022].

[Figura 13]. Autor desconegut. Plànol de l'escenari de la representació del Davallament, Arxiu Capitular (s. XVII).
<http://semanasantapalma.blogspot.com/p/las-procesiones-del-siglo-xiv-al-xix.html> [consultat el 17/05/2022].

[Figura 14]. RAMON, B. Davallament del Crist de la Sang. 2022. <https://www.diariodemallorca.es/fotos/diario-de-palma/2022/04/13/semana-santa-mallorca-davallament-crist-64984151.html#foto=3> [consultat el 19/05/2022].

[Figura 15]. FONT, M.A. Processó de l'Encontre. 2022 <https://okdiario.com/baleares/solemne-celebracion-procesiones-del-encuentro-palma-todos-pueblos-8924557> [consultat el 19/05/2022].

4.8. La celebració litúrgica.

No hem d'oblidar que la Setmana Santa és la commemoració de la passió, mort i resurrecció de Crist i, per tant, és una celebració essencialment religiosa. Com a tal, té una litúrgia lligada que engloba altres aspectes, no només les processons. Per veure aquesta litúrgia ens centrarem en la Catedral de Mallorca, encara que seria extrapolable a la resta de parròquies i esglésies.

La Setmana Santa litúrgicament pertany al cicle de la Pasqua, que comença amb la Quaresma, el Dimecres de Cendra. Aquest dia a la Seu se feia una processó on se resaven 10 absolucions sobre els difunts. L'endemà començaven els sermons diaris de Quaresma i el primer diumenge el retaule major se cobria amb cortinatges blancs. El dilluns següent se cobrien la resta de retaules i creus de la Seu (Llabrés i Martorell 1995, 220).

Divendres de Dolors i Dissabte de Passió (els dos dies abans del Diumenge del Ram) se feia la processó de la Vera Creu, on se treia la relíquia de la sagristia pel bisbe revestit amb capa pluvial negra i se beneïa des de l'altar major. Fins al segle XVII, el Diumenge del Ram, la benedicció dels rams se feia al Predó, davant la Seu en construcció, després va passar a fer-se al pati del palau episcopal. La processó entrava a la Seu que s'havia decorat amb catifes de càrritx i ornaments verds (Llabrés i Martorell 1995, 220).

Dimecres Sant se feia la mateixa processó de difunts del Dimecres de Cendra i se donava a cada assistent un ciri, que s'anaven apagant segons avançava l'ofici. El Dijous Sant dematí se feia l'ofici d'absolució de penitents i se beneïen els olis. A partir del segle XV se comença a fer la Casa Santa a la capella del Corpus Christi. Se feia el lavatori de peus a dotze preveres i una representació del Sant Sopar. Després se feia la rebuda de la processó del Sant Crist de la Sang (Llabrés i Martorell 1995, 220).

El Divendres Sant se feia l'ofici, on els celebrants anaven descalços i se beneïa amb la relíquia de la corona d'espines. Se feia l'adoració de la creu a l'altar major. La Casa Santa, que havia quedat tancada amb cera vermella, s'obria i aquesta cera s'utilitzava per la Lledània, essent cera del corpus. Després se celebrava el Davallament. El Dissabte Sant se feia la Vigila Pasqual bastant semblant a com se fa ara, amb l'encesa de ciris al Gloria, i el Diumenge de Resurrecció se feien moltes misses a les capelles laterals i la processó de l'Encontre (Llabrés i Martorell 1995, 221).

Així és com se celebrava la Setmana Santa a la Seu fins al 1965, quan el Concili Vaticà II va modificar alguns aspectes de la litúrgia. Actualment alguns aspectes han variat un poc, com que ja no se tapen els retaules ni se fan celebracions al Predó (perquè no existeix) (Suau i Puig 2014, 76).

La missa estacional del Dimecres de Cendra se fa l'horabaixa precedida pel cant de vespres i després s'imposa la cendra als assistents. El Diumenge de Rams se fa la benedicció al pati del palau episcopal i després se va en processó a la Seu on se fa la lectura de la Passió i la missa (Suau i Puig 2014, 77-79).

El Dimecres Sant horabaixa se fa la missa crismal, on se beneeixen els olis que s'utilitzaran a altres celebracions al llarg de s'any. És una missa on participen tots els preveres de la diòcesi, per tant rep la categoria de solemne (Suau i Puig 2014, 80-84).

El Dijous Sant comença el Tríduum Pasqual amb la missa vespertina de la Cena del Senyor. Dins aquesta celebració se llegeix la part dels evangelis on se narra el Sant Sopar i les primeres hores de la passió de Jesús. Al finalitzar la missa, se fa la processó cap a la Casa Santa, on se guarden les hòsties consagrades. Des d'aquest moment i fins a la Vigília Pasqual del Dissabte Sant, les campanes no toquen i se fan servir carraques. La Casa Santa se munta a la Capella del Corpus Christi i se decora amb ciris, els canelobres de Joan Matons i flors. Després se fa la rebuda de la processó del Sant Crist de la Sang (Suau i Puig 2014, 85-88).

La urna de la Casa Santa és una obra monumental de plata blanca, repujada i cisellada, que es troba sobre una base de fusta. És d'estructura mixtilínia, construïda amb diferents cossos, dels quals alguns tenen un model hexagonal. Està rematada per un frontó i una creu, i als costats té dues

anses rematats amb formes de poms. Les planxes de plata estan decorades amb fulles i flors estilitzades i a sobre hi ha un escut amb dos peixos i un fons d'ones. Sembla que es va acabar al 1673, que és molt més tard del que volia el capítol, el qual ja pressionava per la seva finalització a mitjans del segle (Llabrés i Martorell 1995, 220).

El Divendres Sant se fa l'ofici de la Passió del Senyor, on se fa també l'adoració de la Creu i el Davallament. El Dissabte Sant se fa la Vetlla o Vigília Pasqual, on s'encén el ciri pasqual i tots els assistents també encenen els seus ciris. El Diumenge de Pasqua se fa la missa solemne de la Resurrecció del Senyor, previ res de laudes. Després se fa la processó de l'Encontre on se troben les imatges del Ressuscitat i la Verge a les grades del presbiteri, per després pujar a l'altar, quan comença la missa estacional (Suau i Puig 2014, 88-97).

4.9. Noves confraries al segle XX.

El principi del segle XX, ve caracteritzat per la creació de noves confraries penitencials, que van acompanyades per la celebració de noves processons, i recobrant un nou auge que durés fins a finals de la dècada dels anys 60 i 70, en la qual comencés un declivi desapareixent algunes d'aquestes noves processons, i passant un període de decadència en algunes confraries, fins al punt de desaparèixer-ne dues, la Confraria de Santa Marta (d'Hotelers 1959-1984) i la de Sant Isidor (del Liceu Espanyol 1948-1987) (Pere Fullana 1991, 227).

La primera meitat del segle XX, es caracteritza per la creació del que seran les noves confraries de penitents, formades dins dels sins parroquials, que estaran dirigides pels pares consiliaris, pertanyents a aquestes parròquies, des de les quals s'organitzaran noves desfilades processionals, per rendir culte a imatges que gaudeixen de gran fervor a les diverses barriades de la ciutat (Pere Fullana 1991, 227).

Durant gairebé més de 20 anys, s'aniran realitzant nombroses processons, durant els dies de la Setmana Santa: el Dilluns sortien tres desfilades, Dimarts, Dimecres i Dijous una. Divendres, cinc. Entrats a la dècada dels setanta, algunes d'aquestes processons deixaren de sortir, per la falta de fidels veient les desfilades processionals, la falta de germans confreres i la decadència d'algunes confraries. A la dècada dels anys 80, la participació femenina i la reorganització de les confraries va suposar un nou període en què la Setmana Santa de Palma, tot just començat el segle XXI, es troba en un moment de gran esplendor amb la creació de nous passos i confraries (Angulo Salvà, sense data).

La primera confraria de penitents de Setmana Santa va ser la Creu de Calatrava, fundada l'any 1902. Li va seguir la confraria de la Verge Dolorosa al 1910 i la de les Cinc Llagues al 1917. A la dècada dels anys 20 se varen fundar les confraries de la Santa Faç (1923), Verge de l'Esperança (1924), Crist de l'Agonia (1924), Silenci de Monti-Sion (1927), Simó Cirineu (1928), la Croada de l'Amor Diví (1928), la Joventut Antoniana (1928) i Sant Crist dels Navegants (1929). Per tant veim com en aquestes primeres 3 dècades se varen crear 11 confraries (Nicolau Ferrà 2022, 294-315).

A la dècada dels anys 30 se varen crear les confraries de Jesús Natzarè (1930), Verge del Carme (1930), Joventut Seràfica (1930), Joventut Oratoriana (1934) i Cartoixos (1938). Als anys 40 se varen fundar les confraries de La Salle (1940), Sant Miquel (1941), Santiago (1944), Sant Isidor (1948-1987) i Sant Tomàs d'Aquino (1949). Als anys 50 se varen crear les confraries de Santa Creu (1951), Sant Jeroni (1952), l'Assumpció de Son Espanyolet (1952), la Mercè (1953), Verge del Remei del Molinar (1954), la Salut (1957), la Soledat (1957) i Santa Marta (1959-1984). Veim com aquestes 3 dècades també varen ser molt fructíferes ja que se varen crear 18 confraries, sumant 29 en total (Nicolau Ferrà 2022, 266-293).

A mesura que se van creant noves confraries, se van estrenant nous passos i se van afegint nous confreres, arribant fins als més de 5000 confreres que tenim actualment, sense contar els músics i els costalers. No podem deixar de banda la creació d'un pas que va canviar per sempre el rumb de la Setmana Santa de Palma creant un impacte tan gran dins l'imaginari col·lectiu que ha estat imitat varies vegades. Estem parlant del pas de Ntra. Sra. De l'Esperança, estrenat al 1954 [Figura 16]. Aquest meravellós pas de pal·li va ser el primer pas d'aquest tipus a la Setmana Santa balear, portat a espatlles per costalers dedicats a la seva Excelsa Titular. Podem dir que va inaugurar la Setmana Santa contemporània a Palma i fins i tot a Mallorca. Ntra. Sra. de l'Esperança és obra de l'escultor Josep Viladomat i Massanes, artista de Barcelona. El pas va ser una revolució en el disseny sacre de la Setmana Santa mallorquina, carregat de simbolisme i iconografia. És un pas de pal·li inspirat en el barroc, sobri però elegant. El regi mantell, únic d'aquestes característiques a la Setmana Santa de Palma, és l'obra mestra del brodat a la Setmana Santa balear, brodat per les Religioses Trinitàries de Sevilla, que també van brodar les bambolines del pal·li. Aquest meravellós pas encara avui dia deixa bocabadat a qui el veu desfilar. Moltes confraries de Mallorca duen el seu nom (Confraria Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau sense data, Pas de Pali).

Des del 1959 fins al 1988 va haver un buit en que no se va fundar cap confraria. Va ser al 1988 quan se crea la confraria del Buen Perdón. Haurem d'avançar fins al 1994 fins trobar una altra fundació de confraria, la del Socors. La darrera confraria fundada al segle XX va ser la de Santa Mònica, al 1997. Al segle XXI s'han fundat 3 confraries, de les quals ja en parlarem al seu apartat.

D'aquesta manera arribam al segle XXI amb 30 confraries penitencials de Setmana Santa (Nicolau Ferrà 2022, 261-265).

Per tant, veim com al llarg de tot el segle XX se varen fundar 30 confraries de Setmana Santa a Palma. Mai en la Història s'havien fundat tantes confraries en un espai de temps relativament tan curt. Aquesta és una altra mostra de que la Setmana Santa és una festa ben viva.

[Figura 16]. Autor desconegut. Pas de la Verge de l'Esperança. 1953. Confraria de Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau.

5. La Setmana Santa de Palma al segle XXI.

5.1. Les imatges i els passos al segle XXI.

Dins aquest apartat veurem les noves imatges i passos que s'han creat. També veurem com moltes d'aquestes obres han estat restaurades o se'ls hi han incorporat elements nous. És interessant veure també com alguns passos, parlant estrictament de l'estructura, s'han canviat totalment però les imatges titulars s'han mantingut; en altres casos, com veurem, no ha estat així. Com que aquestes peces no són massa nombroses, podem ordenar-les en períodes de 5 anys. Aquesta ordenació se correspon a criteris quantitius, ja que si els ordenassin any per any quedaria com una llista sense connexió.

2000-2004.

A la Setmana Santa del 2000 la confraria de l'Agonia va estrenar el seu nou pas de plata, realitzat als taller d'Eleuterio Aragón, de Motril, sota disseny d'Antoni Capó [Figura 17]. S'han de destacar els seus panells que mostren la Passió de Crist, els 4 farols magnífics i la petita talla de Santa Clara que se situa a una fornícula a la davantera del pas, recordant l'església a on té la seva seu la confraria (García Amor 2022).

Aquell any també se va estrenar la nova diadema de plata de la Verge Dolorosa, regal de la seva confraria i inspirada a l'original (Buades Ru·lan 2012, 26).

A la Setmana Santa del 2001 va sortir per primera vegada la confraria de Jesús del Gran Poder. Per altra banda, la confraria de Jesús del Buen Perdón va treure per primera vegada la verge de las Angústias, de gran expressivitat [Figura 18]. Aquesta imatge és vestidera i va ser realitzada pel sevillà Manuel Hernández León i va sortir a un petit pas de rodes realitzat pels propis confreres (Pérez Romero 2022).

Del 2001 daten també els 4 imponents canelobres d'orfebreria de plata [Figura 19] que va estrenar la confraria Creu de Calatrava pel seu pas del Crist de la Bona Mort (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2006).

A la Setmana Santa del 2002 se va estrenar un nou pas per a la verge de les Angústias, que va ser portada a costal [Figura 20]. Aquest pas de fusta amb motlures daurades i platejades va ser realitzat pels membres de la confraria (Pérez Romero 2022).

D'aquest any és també el Crist de l'Empar camí de Getsemaní, de la confraria de Santa Mònica [Figura 21]. La talla és obra de l'escultor mallorquí Antonio Capó. El seu pas procedeix del taller d'orfebreria Orovio de la Torre, a Torralba de Calatrava, Ciudad Real (Confraria de Santa Mònica, 2016).

Al 2002 també s'estrena el pas del Crist de les 7 Paraules, de la confraria de Santiago, realitzat a Sevilla per l'escultor Fernando de las Heras, tant la imatge com el pas [Figura 22]. El crist és de gran qualitat i molta expressivitat i el pas és de caoba amb acabats en plata (Enseñat Font 2022).

També al 2002 La Salle va modificar el seu pas, canviant l'antiga disposició de la Verge Madre del Amor Sereno, del 1904 [Figura 23], amb el crucificat al seu peus acompanyats per dos àngels per unes noves imatges d'Ernest Forteza Pomar [Figura 24]. La Verge no canvia molt el seu aspecte, però el Crist ja no apareix crucificat als seus peus si no jacent sobre les roques. La Verge va mantenir la seva advocació de Madre del Amor Sereno (Cofradías y hermandades, sense data).

La confraria de l'Esperança va estrenar aquell any la restauració per part de Montse Dezcallar del seu pas (Confraria Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau, sense data).

Un nou pas era presentat aquell any, el del Sant Enterrament de la Calatrava, fet en orfebreria de plata, destacant els 4 grans farols de plata i el fet curiós de que conservi l'antiga urna de vidre [Figura 25]. Coincidia que aquell any la confraria complia el seu centenari (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2006).

Al 2003 s'estrena la imatge i el pas de Jesús del Gran Poder, de la confraria homònima, que va sortir en un pas a rodes fet per membres de la confraria [Figura 26]. La imatge és de l'escultor Luís González Rey, de Cadis (Gómez Ruiz 2022).

Aquest any se varen estrenar també els nous respiradors d'alpaca platejada i la peanya d'orbeferria de plata del pas de la Verge de la Salut, realitzat per Orfebreria Andaluza, Manuel de los Ríos [Figura 27]. Aquests respiradors substituïen els originals de fusta daurada, de Luís León Vallejo (Oliver Bonet 2022).

Igualment d'aquest any és la imatge i el pas del Redemptor Mundi [Figuras 28], crucificat de la confraria de l'Agonia. Aquesta imatge, de gran qualitat, va ser tallada per Luís Sergio Torres. El pas va ser fet per membres de la confraria (García Amor 2022).

També se va estrenar al 2003 el pas de Jesús el Abandonado [Figura 29], de la confraria de les Cinc Llagues. El crucificat pertany a l'església dels Sagrats Cors i s'adscriu a l'escola barroca mallorquina. Va ser restaurat per Miquel Martorell i Margalida Artigues. El tron de fusta, portat per

24 persones seguint l'estil malagueny, el va fer Francisco Barea (Cofradía de las Cinco Llagas 2017).

Del 2003 s'ha de destacar un fet importantíssim: aquell any el Sant Crist de la Sang no pogué sortir ja que el 18 de desembre del 2002 va ser objecte d'un atemptat i se va trencar en molts de bocins i va ser restaurat durant quasi un any al taller del Bisbat. Aquell any, doncs, va sortir la primitiva imatge del Crist de la Sang, de Miquel Buiria [Figura 30], que se custòdia a la sagristia de l'església de la Sang (Riera 2012).

A la Setmana Santa del 2004 se va estrenar el pas del Redemptor Mundi de l'Agonia portat per costalers (García Amor 2022). També se va modificar el pas de la Verònica, de la Santa Faç [Figura 31], llevant-li els canelobres de vidre de Guardiola (Pelloproductions 2020). Va ser l'any de la tornada del Crist de la Sang a la seva processó després de la gran restauració a la que va ser sotmès.

2005-2009.

A la Setmana Santa del 2005 va deixar de sortir la confraria de Sant Miquel Arcàngel. També surt per primera vegada la Verge Madre del Amor Divino, de la Creuada de l'Amor Diví, imatge vestidera de Joan Roig duita sobre una petita peanya de fusta (Cantarellas Alcalá 2022). Aquell any surt la nova estructura del pas de la Verònica de la Santa Faç, comanada a un ferrer per en Fernando de la Poza, de Sevilla (Pelloproductions 2020).

Al 2006 el Gran Poder s'estrena duit en un pas a costal (la seva primera capatàs va ser una dona). Aquest pas s'ha mantingut fins al 2021, fent petits canvis a la seva estructura (Gómez Ruiz 2022).

Del 2006 també és la Verge de l'Amargura, de la confraria de Santiago. Aquesta imatge, igual que el crist, és de Fernando de las Heras. Va sortir al mateix pas que el Crist de les 7 Paraules, acompanyant-lo pels carrers de Palma (Enseñat Font 2022).

També se va modificar el pas de la Dolorosa, se va canviar la il·luminació de ciris elèctrics a ciris naturals (Buades Rullán 2012, 27).

Al 2006 la confraria de la Soledat rep en donació un rosari de plata per a la Verge i es fa una gran modificació al Pas que consisteix en el canvi del xassís, tren davanter i del darrere (modificant i adaptant els ancoratges), del conjunt diferencial del darrere, la caixa i les barres de direcció, la bomba i la palanca de fre. També s'amplien les mesures del pas, per poder adaptar-lo al nou mantell de la Verge. S'amplien a 8 el nombre de barres de portadors del pas i se fan noves faldilles,

adaptant-les a les noves mides i canviant el color (de granats a negres). També se broda l'emblema de la confraria a la part davantera de les faldes. Per acabar, se canvia el suport del mantell de la Verge (Massanet Verger 2022).

Al 2007 la confraria de l'Assumpció de Son Espanyolet va estrenar el pas de la Besada de Judes [Figura 32]. Aquest pas el conformen les imatges de Jesús i de Judes, fetes per Luís González Rey, de Cadis. L'estructura del pas la va fer Biel de la confraria de Sant Miquel de Montuiri (Caballero Aycart 2022).

Aquest any també va sortir per primer pic la Verge de la Concepció, del Gran Poder [Figura 33]. Aquesta és una imatge de Luís González Rey, igual que el crist. Sempre ha estat portada en un mateix pas, duit a pes o a rodes (Gómez Ruiz 2022).

La confraria dels Navegants va fer a Palma un nou pas de fusta per al Sant Crist dels Navegants, que aquell any 2007 sortia pel 125 aniversari de la seva arribada a la parròquia (Confraria Sant Crist dels Navegants 2019).

Al 2008 la Verge de la Salut estrena un nou mantell de vellut blau obscur [Figura 34], brodat en tissú d'or per Emilio Gómez, de Sevilla (Oliver Bonet 2022).

També aquest any la Verge de l'Amargura de la confraria de Santiago va sortir en un pas propi [Figura 35], fet per Fernando de la Heras en caoba amb remats de plata (Enseñat Font 2022).

Al 2009 s'estrenen les noves imatges de la Hermandad Humildad y Paz. Primer va arribar la verge de la Paz [Figura 36], de Sergio Sánchez, de Huelva. També arriben al 2009 el Crist i la imatge secundària de Caifàs [Figura 37], ambdues també de Sergio Sánchez, que varen sortir aquell Dimecres Sant. Com que aquestes dues darreres no reunien aspectes de qualitat se n'encarreguen altres a David Valenciano Larios, de Huelva establert a Sevilla. Aquestes imatges varen sortir sobre l'actual pas, que va ser realitzat pel sevillà Francisco Bailac per a la confraria de la Vera Creu del Los Palacios. Julio i Antonio Morillo, de Sevilla, són els tallistes que ho estan acabant actualment. Pesa 1.750 kg i el duen 45 costalers (Serrano Almuedo 2022).

Aquest any va tornar a sortir la confraria de Sant Miquel Arcàngel. La confraria Joventut Oratoriana va llevar del pas del «Coronat d'espines» la cúpula que rematava la imatge [Figura 38], passant al pas del Crist Rescatat, imatge medieval que conserva l'església de Sant Felip Neri. També aquell any se va estrenar el pas del Crist de l'Agonia, de la confraria homònima, duit a pes.

Al 2009 la confraria de la Soledat rep un nou sudari per a la creu del pas, d'una donació, i l'orfebreria per al pas, els 4 cantons platejats [Figura 39]. També es procedeix a la confecció d'un nou vestit de la Mare de Déu a Bordados Barber, de vellut negre amb brodat de fil d'or. Es

procedeix també a la substitució de la creu del pas a la posició actual, darrera la Mare de Déu (Massanet Verger 2022).

2010-2014.

Al 2010 arriba el nou crist de la Humildad, una talla de gran força i expressivitat de David Valenciano Larios. Per completar aquest pas de misteri cada any ha anat arribant una imatge nova: Caifàs al 2011 (va guanyar el segon premi d'un concurs a Andalusia), el romà al 2012, el sanedrita al 2013 i José d'Arimatea (va guanyar el mateix concurs que el Caifàs) al 2014. Les columnes varen ser comprades a un antiquari sevillà al 2014 i restaurades per un daurador de Triana [Figura 40]. La nova verge de La Paz va arribar al 2012 [Figura 41], del mateix artista que les altres imatges (Serrano Almuedo 2022).

Al 2010 la confraria de Santa Creu estrena un nou pas per a Jesús a la Columna [Figura 42], fet per membres de la confraria. L'anterior pas d'aquest crist va passar a la Verge dels Dolors. També la confraria de la Salut estrena els cordons i les borles daurades del seu pas de pal·li, de Casa Velasco, de Sevilla. Al 2011 estrenà la glòria del sostre [Figura 43], una pintura del Sant Esperit (Oliver Bonet 2022).

Aquest mateix any Luis Sergio Torres restaura les imatges del pas de l'Elevació, de l'Agonia. També se beneeix la Verge dels Àngels i Mare de la Vida, de Juan Ventura [Figura 44], a la capella del Rosari de la Hermandad de las Aguas de Sevilla. Posteriorment se va dur a Mallorca (García Amor 2022).

La Dolorosa va estrenar aquest any la restauració del seu pas. Aquesta confraria complia el seu centenari. A part, a la seva processó del Dimarts Sant, fou acompanyada per la Banda de Música Municipal de Palma i el Dijous Sant la confraria Creu de Calatrava li va cedir la seva posició just abans de La Sang per a què sortís acompanyant al Sant Crist, tal com fou concebuda aquesta imatge (Buades Rul·lan).

El Divendres Sant del 2010 va ser el primer al qual va sortir el pas del Abandonado, de les Cinc Llagues, que fins aquell any només ho feia el Dijous Sant. Aquest pas sortia amb una creu amb un sudari i una escala, representant la creu sense Jesús ja desenclavat (Cofradía de las Cinco Llagas 2017).

Al 2011 la confraria del Carme canvia els antics farols de ferro forjat del pas per uns d'orfebreria de plata [Figura 45] i la confraria de la Soledat fa la nova orfebreria pel pas i la cartel·la davantera amb l'emblema de la confraria (Massanet Verger 2022).

Al 2012 se beneeix la verge de los Desamparados y Misericordia, Reina de los Mártires, de la confraria de la Caridad [Figura 46]. Aquesta bella imatge és de José Antonio Navarro Arteaga, de Sevilla (Mus Ventayol 2022).

Al 2013 la confraria Joventut Seràfica va re unificar els seus dos passos, el Sant Enterrament i el camí del Calvari, ja que originàriament varen ser concebuts per Jaume Mir per anar junts. D'aquesta manera aquest pas va aconseguir més esplendorositat encara [Figura 47]. Se va crear el pas de la creu a l'estructura que va quedar buida al ajuntar la Verge i Sant Joan amb el Sant Enterrament [Figura 48]. També, l'actual pas de Jesús del Buen Perdón de la confraria homònima, de fusta, es va començar a realitzar de mans dels propis confreres i es va estrenar l'any 2013 [Figura 49], processionant inicialment sobre ell la verge de Las Angústias, duita a pes i el crist a rodes (Pérez Romero 2022).

També d'aquest any són les noves potències de plata daurada del crist del Sant Sopar i la corona daurada de la Verge de la Salut (Oliver Bonet 2022).

2015-2022.

Al 2015 se va beneir la restauració de la verge de La Paz [Figura 50] (Serrano Almuedo 2022). Aquest any processiona per primera vegada el del Davallament de la Creu de la confraria de Sant Miquel Arcàngel [Figura 51], obra del Taller d'Art i Escultura Villalba (Plaza Huéscar 2022).

Aquest any també va ser el primer en el qual el pas de la Pietat de la confraria de Santo Tomás de Aquino va sortir duit per costalers. A part, va estrenar uns canelobres d'orfebreria d'or molt elegants [Figura 52].

A partir d'aquest 2016 la imatge Jesús del Buen Perdón va sortir en solitari sobre el seu pas duit per costaleres dones, ja que l'anterior talla de Santa Maria Magdalena que sempre l'acompanyava, va sortir per darrera vegada el 2015 a causa del seu mal estat. Aquest any s'estrena el pas de pal·li de la verge de Las Angústias [Figura 53], que també ha estat realitzat per les mans i el treball dels confreres. És duit a pes. És un pal·li únic, realitzat en fusta de color caoba que li dona certa sobrietat i elegància. Quan surt a la processó del Divendres Sant, surt en silenci en senyal de dol (Pérez Romero 2022).

El Dijous Sant del 2016 va sortir per primera vegada a la processó del Dijous Sant el pas de Jesús de la Humildad (Serrano Almuedo 2022). També se va estrenar el pas del Crist dels Estudiants, o dels Joves, de la Confraria de Santa Mònica [Figura 54]. El crist és dels tallers d'Olot i prové de la capella de Son Fe, a Alcúdia (Cofradía de Santa Mónica 2016).

A la Setmana Santa del 2017 s'estrenen els canelobres davanters del pas de la Humildad [Figura 55], realitzats al taller dels germans Morillo de Sevilla. A la Setmana Santa del 2018 s'estrenen els canelobres del darrera (Serrano Almuedo 2022).

Al Diumenge del Ram de 2017 la Humildad també estrena el pas actual de plata de la verge de La Paz [Figura 56], duit a pes per costaleres dones. Els respiradors i peanya són d'Orfebreria Castilleja, comprats a la Hermandad Rocío y Pasión de Cabra. Al 2022 estrena pal·li [Figura 57] realitzat per Bronces Gradit i la confecció del mantell, faldons i pal·li va ser per cosidores de la germandat. La candelera és de Vélez-Màlaga. Té mantells i saies realitzades per Álvaro Abril al 2015. Pesa 1530 kg i porta 30 portants (Serrano Almuedo 2022).

Al 2017 s'incorpora també el nou pas de Jesús condemnat per Ponç Pilat [Figura 58], de la confraria de Sant Miquel Arcàngel. Aquest també procedent del mateix taller que el Davallament i va ser beneït pel pare Antoni Cañellas Borràs, consiliari de l'Associació de Confraries (Plaza Huéscar 2022).

Un altre pas de va beneir aquell any. Se tracta del Prendiment, de la confraria de Sant Jeroni [Figura 59]. Aquest pas va ser realitzat per l'escultor Ramón Martín, d'El Viso del Alcor, Sevilla. Consta de dues imatges, Jesús i el guàrdia jueu. L'estructura del pas està decorada amb tela de sac, com les vestimentes dels confreres de la confraria (Associació de Confraries de Setmana Santa 2018).

Aquell any se va incorporar la Mare de Déu dels Àngels al pas del Redemptor Mundi, de l'Agonia, que surt el Divendres Sant (García Amor 2022). La confraria de les Cinc Llagues complia el seu centenari i el pas del Abandonado va ser duit per la Guàrdia Civil (Cofradía las Cinco Llagas 2017).

Al 2018 es va beneir l'actual talla de Ntro. Pare Jesús del Buen Perdón [Figura 60], realitzat pels escultors Ana Rey i Ángel Pantoja, que va processionar per primera vegada també en solitari aquell mateix any fins que el 2022 es va incorporar de nou al pas la nova talla de Santa Maria Magdalena [Figura 61], realitzada per l'escultor Ángel Pantoja. El nimbe de Maria Magdalena està realitzat exclusivament per a ella per l'orfebre José Manuel Amores Raya al seu taller de La Algaba (Sevilla). Un grup de germans de la confraria, van realitzar amb temps i dedicació un mantell processional per a la Verge en vellut negre, enriquit amb aplicacions daurades, que també es van utilitzar per enriquir les bambolines i el sostre de pal·li cobert d'estrelles amb una glòria central amb el Sagrat Cor de Jesús [Figura 62]. Tot això també va ser estrenat a la Setmana Santa del 2018 i se va rebre la donació d'una corona d'or per a la Verge (Pérez Romero 2022).

Aquell any la confraria de la Salut va restaurar el mantell de la Verge als tallers de Francisco Mira Montoro i va estrenar una nova candeleria, feta pels propis confreres (Oliver Bonet 2022).

La confraria de Santo Tomás de Aquino va estrenar al 2019 una nova creu per al pas de la Pietat, feta per David Valenciano Larios. També va estrenar un mantell de vellut negre per a la Verge [Figura 63]. La confraria del Silenci de Monti-Sion va sortir amb un nou crist crucificat, ja que l'anterior estava molt deteriorat. El nou crist va ser realitzat a Olot i es igual que l'antic, ja que varen sortir els dos del mateix model (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2019).

A la Setmana Santa del 2019, per falta de portants, deixa de sortir el pas de l'Oració a l'hort, de la confraria del Molinar. També per falta de portants, el pas del Abandonado de la confraria de les Cinc Llagues no va sortir, sortint només el crucificat duit sobre les espatlles per guàrdies civils (Cofradía de las Cinco Llagas 2017).

A partir del Divendres Sant del 2019 els passos del Gran Poder varen sortir en silenci en senyal de dol i el 8 de desembre, se va ofrenar a la Verge de la Concepció, del Gran Poder, amb una corona de plata [Figura 64], ja que fins al moment havia sortit amb una diadema (Gómez Ruiz 2022). Aquell Divendres Sant també se va estrenar la restauració per part de Montserrat Dezcallar, d'Es Taller, del crist jacent de la Calatrava.

L'any 2021 a la confraria de la Soledat es reben les 2 àmfores per al pas, una donació que va ser estrenada a la Setmana Santa del 2022 (Massanet Verger 2022).

Aquest 2022 ha estat un any de novetats. El Gran Poder ha estat portat en un pas que compleix més amb les expectatives de la confraria [Figura 65]. Elaborat a Cadis, destaca pel seu color de bronze, de fusta tallada, representant la iconografia de la Passió i mort del Senyor. Quatre ciris morats són els que il·luminen el caminar del Senyor, que juntament amb els faldons de vellut morat fan un conjunt únic. També ha estrenat una nova túnica, brodada, el crist (Gómez Ruiz 2022).

La Hermandad de la Humildad y Paz ha estrenat, com ja hem dit abans, el tallat de la part davantera del seu pas de misteri [Figura 66] i el pal·li de la verge de La Paz (Serrano Almuedo 2022). El pas de la Pietat, de Santo Tomàs de Aquino, va estrenar el Dilluns Sant unes noves tulipes altes anomenades hurricans. La Salut ha estrenat noves àmfores i violetes d'orfebreria de plata per al seu pas de pal·li [Figura 74], realitzats a Còrdova (Oliver Bonet). La Calatrava ha estrenat la restauració del pas de misteri de la Bona Mort, duita a terme per Montserrat Dezcallar, d'Es Taller. I la confraria de l'Agonia ha engrandit el seu pas per a que pugui col·locar-se millor la imatge de la Mare de Déu dels Àngels [Figura 67] (García Amor 2022).

Però la gran estrena d'enguany ha estat el pas de les Negacions de Sant Pere [Figura 68], de la confraria de la Caritat, una obra realitzada en fusta de cedre brasiler tallada i amb cartel·les,

canelobres i cresteria estucades en or fi, d'estil barroc tallat a mà. Té motlures tallades i amb cartel·les centrals del mateix estil. L'autor del pas és Domingo García Espejo, de Bambalina Articulos Religiosos. L'autor de les imatges és Ramón Martín. Els faldons i les vestimentes de les imatges les ha fet Costura Sacra (José Segura). El pas fa 235x485x60cms i els respirador 65cms (Mus Ventayol 2022).

Té aquesta obra unes talles modelades distribuïdes pel pas. Es tracta d'una canastreta cantonada per quatre cartel·les tallades amb estil barroc i amb un querubí a cadascuna. També porta quatre cartel·les superiors (una a cada costat) en què es representen moments de la Passió de Jesús. Als respiradors porta quatre cartel·les inferiors tallades amb l'escut de la Germandat, l'escut papal, l'escut de la Mercè i l'escut de la ciutat de Palma. El pas té dues maneguetes davanteres i dues al darrere, així com cresteria rotatòria a la canastreta i sis braços arboris (canelobres) d'estil neobarroc (porten ciris de color vermell sacramental). El pas el duen 32 costalers. Els faldons estan confeccionats amb tela de vellut bordeus a l'exterior i amb domàs del mateix color a l'interior. El pas porta sis imatges més un gall. Aquestes imatges són: El nostre Pare Jesús de la Redempció i la Caritat, Sant Pere, dona acusadora, dos guàrdies jueus i un sanedrita (Anàs) (Mus Ventayol 2022).

Anàlisi.

D'aquesta manera veim com les confraries han anat millorant els passos, tant les estructures com la seva decoració exterior. Moltes han optat per llevar les rodes i dur les imatges a pes. També ha hagut confraries que han canviat les seves imatges titulars per tal de millorar i embellir el seu patrimoni. En tan sols 22 anys veim com hi ha hagut una gran quantitat de canvis i són molt pocs els passos que no han canviat res i les confraries que no han innovat. De fet, que no hagin canviat absolutament res del pas, tenim la confraria del Socorro, la del Molinar, la de Jesús Nazareno, l'Antoniana i Simón Cirineo.

És significatiu el fet de que, en general, a segons quins anys se fan més passos nous o s'incorporen més imatges que a altres. Per exemple, entre el 2000 i el 2005 se fan molts de passos nous i reformes, però entre el 2006 i el 2010 els canvis se limiten més a donacions o a canvis de menys envergadura. Això se deu als anys de bonança econòmica i als anys de crisi.

Per tant, podem extreure un parell de conclusions amb aquestes dades. Partim de l'any 2000 on només 4 passos eren portats a pes (l'Esperança i la Salut a costalers i la Verge dels Dolors i l'Oració a l'hort del Molinar a pes en unes petites andes seguint el model tradicional). Al 2022 tenim 11 passos portats a pes per costalers i el de l'Oració a l'hort del Molinar en unes petites

andes seguint el model tradicional (encara que des del 2019 no surt per falta de membres portadors a la confraria). La majoria d'aquests passos primer varen sortir sobre rodes (l'Agonia, la Salut, el Buen Perdón, el Gran Poder...). Per tant, veim un interès per part de les confraries per portar els seus passos a pes i les noves confraries, en general, també han optat per aquest tipus de passos duits a pes.

Per altra banda veim com molts de passos han estat restaurats i altres s'han fets de nous. Aquests nous passos han servit per portar imatges noves (com les de les confraries de Santa Mònica, Sant Miquel Arcàngel, Santiago o l'Assumpció). Però també hem vist com antigues imatges que ja sortien han canviat el seu pas, com la Salut, la Calatrava, el Buen Perdón o l'Agonia. Aquestes noves incorporacions han seguit estilísticament el model sevillà, encara que en alguns casos amb lleugeres influències típicament mallorquines (el pas de l'Agonia va ser dissenyat per un mallorquí; la Calatrava va mantenir el seu pas antic només canviant els canelobres, igual que la Pietat; el Buen Perdón ha anat canviant el seu pas mantinguent elements del pas original com els canelobres).

Tots aquests fets fan que els passos de la Setmana Santa de Palma, en conjunt, tinguin una mescla d'estils bastant diferents. Per una banda tenim els passos que segueixen el model sevillà i per altre tenim els que segueixen els models tradicionals mallorquins. Cada vegada que s'ha afegit un element nou s'ha fet seguint el model sevillà. Per què se dona aquest fet? Això se deu a que la majoria dels artesans que fan aquestes obres són d'allà, com ja hem dit. Tots aquests aspectes semblen indicar que, cada vegada més, anam cap a un estil de passos seguint els models andalusos, perdent els nostres models tradicionals degut a la manca d'artesans illencs.

Per altra banda veim com, fins a l'any 2000, a la Setmana Santa de Palma predominaven els passos de tradició més mallorquina, duits a rodes en la seva majoria, i fets per artistes d'aquí. A excepció del pas de l'Esperança, la resta eren, per norma general, passos senzills i de petites mides. En canvi, veim com a partir de l'any 2000 s'incorporen nous passos de mides més grans, la majoria duits a pes. A part de nous passos i imatges, antics passos se modifiquen. Arribam al 2022 amb una nova generació de passos grans que contrasten amb els tradicionals. Aquests passos nous segueixen tots una estètica típicament sevillana, tant en els passos com en les imatges. Això se deu en gran part a que els artistes que fan aquests nous passos i imatges són d'allà, ja que aquí ja no en queden artesans. Per això veim constants en les influències, tècniques, iconografies i models, ja que segueixen tots la tradició sevillana.

Aquest fet ens demostra un fet molt comú: que a l'art religiós, en general, li costa molt evolucionar. Tots els nous passos que van sortint de l'escola sevillana segueixen el mateix model

basat en un neobarroc a vegades massa impostat, encara que a altres parts d'Espanya s'han fet passos inspirats en altres moviments artístics com el modernisme, però sempre seguint les línies neobarroques. Ens podríem demanar, per què no se fan passos seguint altres estils artístics? Per què no tenim un pas d'avantguarda? Pot ser el pas que més s'allunyi d'aquest model de l'escola sevillana és el de «La Segona Caiguda» [Figura 69] de la Confraria Joventut Antoniana, realitzat per Juan de Ávalos al 1967, destacant els tons ocres de les imatges i el tallat típic d'aquest escultor.

És molt interessant veure les iconografies predominants a les imatges (Natzarens, Crucificats i Doloroses) i als passos (escuts de les confraries, motius vegetals, escenes de la Passió...), que les fotografies que venen a continuació ens ajudaran a veure i comprendre millor.

Si una persona hagués vist la Setmana Santa de Palma al 1999 i no hagués tornat a veure-la fins al 2022 hauria trobat una diferència molt gran. Molts més passos, més grans, fins i tot més espectaculars, seguint models sevillans, molts duits a pes... però hauria trobat a faltar l'estil identitari de la Setmana Santa mallorquina, més austera i amb passos més senzills.

D'aquesta manera veim com, irremeiablement, la Setmana Santa de Palma va evolucionant cap a una estètica sevillana degut a que a Mallorca no queden artistes que puguin mantenir els passos o fer de nous seguint la tradició mallorquina, perdent la nostra identitat poc a poc.

Però que és aquesta identitat pròpia? Doncs és l'estil propi de la Setmana Santa Mallorquina en general i de Palma en particular. Aquest estil abans se caracteritzava per processons austeres, en silenci i amb passos senzills. Ara la Setmana Santa de Palma és diferent. Trobam bandes amb marxes pròpies, grans passos amb maneres de caminar diferent, ovacions del públic, processons noves amb noves confraries... Tot aquest conjunt ha anat creant aquesta nova identitat de la Setmana Santa de Palma que fa que vagi agafant més personalitat any rere any, tot i la «sevillanització» dels nous passos.

Aquesta «sevillanització», podríem dir, no implica una pèrdua d'identitat total. De fet, aquesta convergència de passos nous amb la supervivència dels antics està afavorint la creació d'una identitat pròpia, de la qual ja hem parlat. La Setmana Santa de Palma està evolucionant cap a un estil propi. La vestimenta de les imatges, la col·locació de les flors o la combinació de llum de ciris i elèctrica són aspectes que de per si servirien per un treball d'aquestes característiques (encara que no podem aturar-nos a analitzar en aquest moment), però també han afavorit aquesta identitat pròpia. Fins i tot la música, com ara després veurem, afavoreix la creació d'aquesta personalitat pròpia.

Aquest és un fet que en el següent apartat podrem veure, ja que les insígnies són uns elements que s'han sabut conservar i mantenir i, d'aquesta manera, afavorir aquesta identitat pròpia.

[Figura 17]. Eleuterio Aragón. Pas del *Crist de l'Agonia*. 2000. Confraria homònima.

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1415252375624578&set=pb.100014194870558.-2207520000..&type=3>
 [consultat el 30/05/2022]. Destacam, com ja hem dit, els panells de plata amb escenes de la Passió; la figura de Santa Clara al centre, en or; i els 4 farols.

[Figura 18]. Manuel Hernández León. *Virgen de las Angustias*. 2001. Cofradía Jesús del Buen Perdón. Objetivo Cofrade Mallorca.

[Figura 19]. Autor desconegut. Candelobres del pas del Crist de la Bona Mort. 2001. Confraria Creu de Calatrava <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10219633046516589&set=pb.1229107385.-2207520000..&type=3> [consultat el 30/05/2022].

[Figura 20]. Autor desconegut. Pas de la *Virgen de las Angústias*. 2002. Cofradía Jesús del Buen Perdón. Fotografia de l'autor. Veim com era un pas molt senzill amb quasi absència de decoració, només amb dos caps d'àngels a cada costat.

[Figura 21]. Antoni Capó i Orivio de la Torre. Imatge i pas de la Confraria de Santa Mònica. 2002. Objetivo Cofrade Mallorca.

Figura 22]. Fernando de las Heras. Pas del *Crist de les 7 Paraules*. 2002. Confraria de Santiago.

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2013532292102171&set=pb.100003362605305.-2207520000..&type=3>
 [consultat el 30/05/2022]. Destacam la combinació de caoba i plata. El 4 ciris dels cantons duen la Creu de Sant Jaume.

[Figura 23]. Autor desconegut. *Madre del Dolor Sereno*. 1904. Confraria de La Salle. Fotografia de l'autor.

[Figura 24]. Ernest Forteza. Nou conjunt de la *Madre del Amor Sereno*. 2004. Confraria de La Salle. Objetivo Cofrade Mallorca. Destaca com la Verge mira més directament a la imatge de Jesús desenclavat de la creu, als peus de la seva mare.

[Figura 25]. Autor descoegut. Pas del Sant Enterrament. 2002. Confraria Creu de Calatrava.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=10205455538287744&set=pb.1229107385.-2207520000> [consultat el 30/05/2022].

[Figura 26]. Luis Conzález Rey. *Jesús del Gran Poder*. 2003. Cofradía Jesús del Gran Poder. Fotografia de l'autor.

Imatge d'un nazarè amb la creu.

[Figura 27]. Manuel de los Ríos. Respiradors del pas de la Salut. 2003. Confraria de la Santa Cena i Verge de la Salut. Objectivo Cofrade Mallorca. Destaca la Verge del Rocío al centre.

[Figura 28]. Luis Sergio Torres. *Redemptor Mundi*. 2003. Confraria de l'Agonía. Fotografia de l'autor. Crucificat de gran qualitat.

[Figura 29]. Autor desconegut. *Jesús Abandonado*. S. XVIII. Confraria de les Cinc Llagues. Fotografia de l'autor. Crucificat barroc mallorquí duit sobre un pas a l'estil malagueny, per defora a una espatlla.

[Figura 30]. Miquel Buirà. *Crist de la Sang*. S. XVI. Fotografia de l'autor. Crucificat.

[Figura 31]. Miquel Arcas i Guardiola. Imatges i canelobres del pas de *la Verònica*. 1930. Confraria la Santa Faç.

[Figura 32]. Luís González Rey. Pas de *la Besada de Judes*. 2007. Confraria de l'Assumpció de Son Espanyolet.
Objetivo Cofrade Mallorca.

[Figura 33]. Luis González Rey. *Maria Santíssima de la Concepció*. 2007. Cofradía Jesús del Gran Poder. Objetivo Cofrade Mallorca. Verge dolorosa vestidera.

[Figura 34]. Emilio Gómez. Mantell de la Verge de la Salut. 2008. Fotografia de l'autor. Mantell de vellut blau amb decoracions amb motius vegetals al perímetre, flors del llis i a la part central l'escut de la confraria.

[Figura 35]. Fernando de las Heras. *Verge de l'Amargura*. 2007. Cofradía de Santiago. Verge dolorosa vestidera.

[Figura 36]. Sergio Sánchez. *Virgen de la Paz*. 2009. Hermandad Humildad y Paz. Fotografía de l'autor. Verge dolorosa vestidera

[Figura 37]. Sergio Sánchez. *Jesús de la Humildad*. 2009. Hermandad Humildad y Paz. Fotografia de l'autor.

[Figura 38]. Autor desconegut. Antiga cúpula del *Coronat d'espines*, antic *Ecce Homo*. Confraria Joventut Oratoriana. Fotografia de l'autor.

[Figura 39]. Varis autors. Pas de la Soledat. 2006-2009. Confraria de la Soledat. Objetivo Cofrade Mallorca. Verge de la Soledat davant la creu.

[Figura 40]. Varis autors. Pas de Jesús de la Humildat davant Caifàs. 2009-actualitat. Hermandad Humildad y Paz. Objetivo Cofrade Mallorca. Representa el moment de Jesús davant Caifàs envoltat d'un soldat romà, un soldat jueu i un membre del sanedrí.

[Figura 41]. David Valenciano. *Virgen de la Paz*. 2012 Hermandad Humildad y Paz. Objetivo Cofrade Mallorca. Verge dolorosa vestidera.

[Figura 42]. Autor desconegut. Pas de la columna. 2010. Cofradía Santa Cruz. Moldures daurades amb la Santa Creu a la part davantera.

[Figura 43]. Autor desconegut. Glòria del pal·li de la Salut. 2011. Confraria Santa Cena i Verge de la Salut. Objectivo Cofrade Mallorca. Representa l'Esperit Sant davallant del cel.

[Figura 44]. Juan Ventura. *Verge dels Àngels*. 2010. Confraria de l'Agonia. Objectivo Cofrade Mallorca. Verge dolorosa vestidera.

[Figura 45]. Taller d'Olot. Pas de la primera caiguda. Farols d'orfebreria de plata. 2011. Confraria del Carme. Objetivo Cofrade Mallorca. El pas representa la primera caiguda de Jesús camí del calvari envoltat per un soldat romà, un que li assota i altre que li aguanta la creu.

[Figura 46]. Navarro Arteaga. *Verge dels Desemparats*. 2012. Confraria de la Caritat. Objetivo Cofrade Mallorca. Verge dolorosa vestidera.

[Figura 47]. Jaume Mir. Pas del Sant Enterrament. 1954. Confraria Joventut Seràfica. Objetivo Cofrade Mallorca. Pas compost per 7 figures que mostra Jesús essent traslladat fins al sepulcre.

[Figura 48]. Autor desconegut. Pas de la creu. 2012. Confraria Joventut Seràfica. Daniel Cocaña Simonet.

[Figura 49]. Autor desconegut. Pas de *Jesús del Buen Perdón*. 2013. Confraria Jesús del Buen Perdón. Objetivo Cofrade Mallorca. Andes processionals de fusta amb decoracions de gelosies.

[Figura 50]. David Valenciano. *Virgen de la Paz*. 2015. Hermandad Humildad y Paz. Objetivo Cofrade Mallorca. Verge dolorosa vestidera.

[Figura 51]. Taller d'Art i Escultura Villalba. *Pas del Davallament*. 2015. Confraria Sant Miquel Arcàngel. Objetivo Cofrade Mallorca. Pas compost per 5 figures que representa el davallament de Jesús de la creu amb la presència de la seva mare, Sant Joan, Josep d'Arimatea i Nicodem. El pas de fusta té als 4 cantons escultures dels 4 evangelistes.

[Figura 52]. Autor desconegut. Canelobres del pas de la *Pietat*. 2015. Confraria Santo Tomàs d'Aquino. Objetivo Cofrade Mallorca. Canelobres de guarda brises.

[Figura 53]. Autor desconegut. Pas de pal·li de la *Virgen de las Angústias*. 2015 Cofradia Jesús del Buen Perdón. Objetivo Cofrade Mallorca. Pali de caixò (sense línies corbes a les caigudes de vellut).

[Figura 54]. Taller d'Olot. *Crist dels Estudiants o dels Joves*. 2016. Cofradia Santa Mónica. Objetivo Cofrade Mallorca. Crist crucificat. El pas de caoba i plata duu medallons amb l'escut de la confraria.

[Figura 55]. Germans Morillo. Canelobres del pas de la *Humildad*. 2017-2019. Hermandad Humildad y Paz. Objetivo Cofrade Mallorca. Canelobres de guarda brises.

[Figura 56]. Orfebreria Castilleja. Pas de la *Virgen de la Paz*. Anterior a 2017. Hermandad Humildad y Paz. Objetivo Cofrade Mallorca. Destaca la Purísima a la fornícula delantera.

[Figura 57]. Bronces Gradit. Pal·li de *La Paz*. 2022. Hermandad Humildad y Paz. Objetivo Cofrade Mallorca. Pas de pali de seda blanca sense brodar.

[Figura 58]. Taller d'Art i Escultura Villalba. Pas de Jesús condemnat davant Ponç Pilat. 2017. Confraria Sant Miquel Arcàngel. Objetivo Cofrade Mallorca. Un esclau al darrera subjectant una ribell completa l'escena.

[Figura 59]. Ramón Martín. Pas del Preniment. 2017. Confraria Sant Jeroni. Objetivo Cofrade Mallorca. Mostra a Jesús essent capturat per un soldat jueu. Imatges vestideres.

[Figura 60]. Ana Rey. *Jesús del Buen Perdón*. 2018. Objetivo Cofrade Mallorca. Imatge de Jesús vestidera.

[Figura 61]. Ana Rey i Angel Pantoja. Pas de *Jesús del Buen Perdón*. 2022. Cofradía Jesús del Buen Perdón. Acompanya a Jesús Maria Magdalena, representant el moment en el que li queden perdonats els seus pecats.

[Figura 62]. Voluntaris de la confraria. Mantell i pal·li de la *Virgen de las Angústias*. 2015-2020. Cofradía Jesús del Buen Perdón. Pal·li amb brodats en or d'aplicació amb motius d'estrelles i vegetals,. Destaquen els elements de simbologia mariana (com l'anagrama de Maria), l'escut de la confraria al frontal, la representació de l'Esperit Sant i les lletres JHS al darrera i el cor traspassat de la Verge amb el nom de la imatge al centre del sostre.

[Figura 63]. Autor desconegut. Mantell de la *Pietat*. 2019. Confraria Sant Tomàs d'Aquino. Objectivo Cofrade Mallorca. Mantell de vellut negre amb perímetre de blonda daurada.

[Figura 64]. Autor desconegut. Corona de plata de la *Verge de la Concepció*. Cofradia Jesús del Gran Poder. Objectivo Cofrade Mallorca. Corona de tipus reial realitzada en orfebreria de plata.

[Figura 65]. Autor desconegut. Pas de *Jesús del Gran Poder*. Anterior a 2020. Cofradía Jesús del Gran Poder. Pas realitzat en fusta de caoba tallada amb motius vegetals. Destaquen les cartel·les platejades envoltades d'or amb escenes de la Passió.

[Figura 66]. Germans Morillo. Talla del pas de la *Humildad*. En procés de tallat. Kiko Gelabert. Talla amb motius vegetals i petxines. Al centre destaca la cimera del rei en Jaume i el seu escut reial, fent referència a l'origen militar de la confraria.

[Figura 67]. Manuel de los Ríos. Àmfores del pas de la *Salut*. 2022. Objetivo Cofrade Mallorca. Àmfores d'orfebreria de plata, seguint el model de la resta d'orfebreria del pas.

[Figura 68]. Varis artistes. Pas de les Negacions de Sant Pere. 2021. Confraria de la Caritat. Objetivo Cofrade Mallorca. Representa el moment en que Sant Pere nega Jesús. Tota la iconografia del pas ja s'ha explicat al seu apartat corresponent.

[Figura 69]. Juan de Ávalos. Pas de la Segona Caiguda. 1967. Confraria Joventut Antoniana. Objetivo Cofrade Mallorca. Pas que representa la segona caiguda de Jesús camí del Calvari, ajudat pel Cirineu i en presència de la Verge, Maria Magdalena i Sant Joan. Destaca la seva policromia ocre i el tallat característic d'Ávalos.

5.2. Les insígnies al segle XXI.

Dins aquest apartat veurem com s'han creat noves insígnies degut a la creació de noves confraries i a l'interès de la resta de confraries en ampliar el seu patrimoni. Destacarem també el cas d'alguns estendards que s'han ampliat mantenint al seu interior l'original.

Hem d'aclarir la denominació d'insígnia al món de la Setmana Santa. Segons la RAE⁸, una insígnia és una senyal, distintiu, o divisa honorífica. Però ens interessen les següents accepcions. La segona diu que és l'emblema distintiu d'una institució, associació o marca comercial, que se fa servir arreatat a la roba com a mostra de vinculació o simpatia. La tercera accepció diu que és la bandera, estendard, imatge o medalla d'un grup civil, militar o religiós. Per tant veim com una insígnia podria englobar des de les medalles dels confreres, els pins que puguin lluir en actes protocol·laris o els estendards de les pròpies confraries. Però dins el món de la Setmana Santa, se coneix popularment com a insígnies el conjunt d'elements que pertanyen a una confraria i que no surten al pas, entès aquest com a les andes processionals. Per tant, quan parlem d'insígnies ens referim als estendards, farols, creus de guia, vares, relíquies, llibres de regles, cirials, encensers... en definitiva, a tots els elements que formen part del seguici processional que no formen part del pas.

Iconogràficament són peces bastant interessants. Els estendards són peces de tela de vellut o seda, de forma generalment quadrada o rectangular. Solen estar brodat amb elements decoratius vegetals i al centre tenen l'escut de la confraria o la imatge titular. Al revers solen tenir el nom de la confraria i l'any de fundació, encara que hi ha estendards que ho tenen també a l'anvers. Els farols consisteixen en un asta de ferro, fusta o plata que sostenen el fanal (de forma cilíndrica, quadrada o mixtilínia) a l'interior del qual se troba la llum, de cera o elèctrica. Als vidres del fanal a vegades hi ha gravat l'escut de la confraria. Les vares són elements de fusta, plata o or a la part superior de les quals trobam l'escut de la confraria o una creu. Les creus de guia són elements de plata o fusta (o ambdues) amb dos agafadors a la part inferior i amb forma de creu al centre de la qual trobam l'escut de la confraria, normalment en orfebreria de plata. Per tant veim com a les insígnies predominen els materials nobles i la contínua representació de l'escut de la confraria a la qual pertanyen.

Com que aquestes peces no són molt nombroses, podem ordenar-les en períodes de 5 anys.

---

8 *Real Academia Española* [en xarxa] <https://dle.rae.es/insignia> [Consultat el 05/09/2022].

2000-2004.

Dins aquest període trobam els farols d'orfebreria que la Confraria de les Cinc Llagues va adquirir i que varen ser beneïts el Diumenge del Ram del 2001. D'aquest any també hem de mencionar l'estendard de la Confraria Jesús del Gran Poder [Figura 70]. Representa a Jesús carregant la creu i està brodat sobre sarga blanca en sedes de colors (Gómez Ruiz 2022).

També hem de destacar les botzines que va estrenar la Creu de Calatrava pel seu centenari, al 2002, fetes en bronze amb l'escut brodat sobre vellut negre. Al 2003 destaca l'estendard de la Hermandad de la Santa Caridad [Figura 71], que combina la pintura i la passamaneria (Mus Ventayol 2022).

Del 2004 destacam el reliquiari de la beata Sor Francinaina Cirer [Figura 72], de la Confraria Crist dels Navegants, realitzat per Orfebreria Alzina en metall fos banyat en or (Cofradía de Penitentes del Santo Cristo de los Navegantes 2019).

2005-2009.

A la Setmana Santa del 2005 la confraria de l'Agonia va estrenar dos farols i una creu de guia realitzats en orfebreria de plata per Eleuterio Aragón, de Motril. Especialment interessant és la creu de guia [Figura 73], amb elements passionistes i l'escut de la confraria al centre (Gracia Amor 2022).

Al 2006 la confraria Crist dels Navegants va estrenar unes vares de fusta amb el remat fet en plata, que representa l'escut de la confraria [Figura 74]. Varen ser realitzades igualment pels tallers d'Eleuterio Aragón, de Motril. Al 2007 va estrenar dos farols de plata [Figura 75] per acompanyar l'estendard que varen ser realitzades pel mateix taller de Motril (Cofradía de Penitentes del Santo Cristo de los Navegantes 2019).

També aquest any la confraria de la Soledat fa la creu de guia de fusta [Figura 76] així com dos nous farols i dos nous cirials de plata, per portar-los per escolanets davant del pas (Massanet Verger 2022).

La confraria de les Cinc Llagues va estrenar al 2007 la restauració del seu estendard [Figura 77]. Aquesta restauració va consistir en afegir als voltants de l'escut original una nova tela negra. Les lletres del nom de la confraria del revers se varen fer noves degut al seu mal estat, però s'han conservat a la confraria (Cofradía las Cinco Llagas 2017).

Al 2008 la confraria de la Dolorosa va estrenar la restauració del seu estendard, realitzada per les Carmelites Descalces de Palma (Buades Rullan 2012, 27).

Al 2008 va sortir per primera vegada la Hermandad Humildad y Paz i varen estrenar l'estendard [Figura 78], amb forma de bacallà, que és d'Emilio Gómez, d'Écija. Està realitzat en vellut de seda i aplicacions en plata. També varen estrenar les vares, de Bronces Gradit (Lucena) (Serrano Almuedo 2022).

Al 2009 va tornar a sortir la confraria de Sant Miquel Arcàngel i varen estrenar noves vares i estendard [Figura 79], realitzat tot a Palma i seguint l'estil de les anteriors (Plaza Huéscar 2022).

2010-2014.

La confraria Joventut Oratoriana va estrenar al 2010 un nou estendard [Figura 80] realitzat per membres de la confraria amb brodats i sedes de colors. També va estrenar un estendard nou la confraria Crist dels Navegants [Figura 81] realitzat amb la tècnica del brodat mallorquí, combinat amb les aplicacions en realç i incrustacions de passamaneria. El varen fer les germanes Catalina i Mª Lourdes Horrach. Duu un cordó de seda trenat en blau i blanc rematat per dues borles, confeccionat per Indústries Élite (Sevilla). L'estructura per portar l'estendard està realitzada en orfebreria i fusta als tallers d'Eleuterio Aragón. Al 2011 varen estrenar una creu de guia [Figura 82], realitzada a Indústries Élite (Cofradía de Penitentes del Santo Cristo de los Navegantes 2019).

La confraria del Socorro va estrenar al 2012 un nou estendard [Figura 83], realitzat a Mallorca amb brodats d'alta qualitat (Cofradías y hermandades, sense data).

2015-2022.

El 18 de desembre del 2015, festivitat de l'Esperança, la confraria homònima va beneir 3 vares de fusta rematades amb l'escut original de la confraria en plata daurada [Figura 84]. Un cordó amb els 3 nusos franciscans culminen l'obra. Varen ser realitzades pel plater de la confraria, Arturo. Va estrenar al 2018 la restauració del seu valuós estendard [Figura 85], realitzada al convent de monges franciscanes d'Alcaudete, Jaén. Aquesta restauració va consistir en la neteja i el traspàs dels brodats a un nou vellut del mateix color verd. Al 2020 va beneir les noves borles i cordons de l'estendard, realitzades a Mallorca Cofrade. El 18 de desembre del 2021 va beneir la restauració dels dos farols de fusta platejada del 1953 [Figura 86]. Aquestes magnífiques obres feia molts anys

que no sortien degut al seu mal estat. Varen ser restuarats per Xicaranda (Confraria Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau, sense data).

Al 2016 la Hermandad Humildad y Paz va estrenar l'estendard sacramental [Figura 87], de vellut royal de cotó i aplicacions de Cordoneria Alba, de Sevilla, realitzat per les cosidores de la germandat (Serrano Almuedo 2022).

La confraria de La Salle va re estrenar al 2016 les antigues vestes dels escolans que acompanyen l'estendard [Figura 88], de vellut vermell amb els extrems blancs, que feia varies dècades que no sortien. Al 2018 va estrenar un nous farols de plata, d'Indústries Élite. I al 2022 ha estrenat els nous cordons i borles de l'estendard, realitzades a Mallorca Cofrade.

Aquest any se produeix la donació d'una nova creu de guia de fusta amb remats de plata per a la confraria de la Soledat i al 2022 estrenen 2 nous farols de plata més lleugers, per portar-los. (Massanet Verger 2022).

La confraria de la Salut va estrenar al 2017 un nou estendard ricament brodat [Figura 89], realitzar a un taller de brodats de Barcelona. Al 2020 comana fer uns nous farols d'orfebreria [Figura 90] que se varen estrenar a la Setmana Santa del 2022 (Oliver Bonet 2022).

La confraria dels Navegants va estrenar bastantes insígnies en aquest període. Al 2016 va estrenar una creu alçada [Figura 91], d'Orfebreria Peinado, feta en plata. Al 2017 va estrenar una vara d'or, pel president, feta a Indústries Élite. També va estrenar dos cirials [Figura 92], una naveta i un encenser, tot de plata i realitzats a Orfebreria Peinado, de Granada. Al 2018 va estrenar 2 vares de plata fetes a Indústries Élite i el Llibre de Regles, realitzat a Juncia i Romero, de Sevilla, amb vellut brodat i sedes de colors. Al 2020 va fer la vara del consiliari que, a diferència de les altres que estan rematades per l'escut de la confraria, aquesta ho està per una creu de plata, realitzada a Indústries Élite (Cofradía de Penitentes del Santo Cristo de los Navegantes 2019).

Al 2017 i fins al 2019 la confraria del Gran Poder va treure una creu de guia daurada [Figura 93] amb elements de la Passió com la llança, els claus, la corona d'espines... Quan una creu de guia té aquests elements se la coneix com a creu d'improperis.

Al 2018 la confraria del Buen Perdón va estrenar unes noves vares que seguien el mateix model que les anterior, fetes a Orfebreria Orovio de De la Torre, de Ciudad Real, i al 2022 se va estrenar la nova vara porta estendard amb l'escut de plata de la confraria a dalt [Figura 94], realitzat al mateix taller d'orfebreria (Pérez Romero 2022).

Anàlisi.

Seguint aquesta periodització veim com pràcticament són les mateixes confraries les que modifiquen els seus passos i les que modifiquen les seves insígnies. D'aquesta manera veim com les confraries són conscients del seu patrimoni i constantment el volen millorar i completar. Exemple d'això són la gran quantitat d'insígnies noves que moltes confraries han anat adquirint i les moltes altres que s'han restaurat.

És especialment interessant veure com hi ha una constant en les insígnies: materials nobles i representació de l'escut o del titular de la confraria. Això fa que aquestes peces tinguin una iconografia molt completa, que les imatges que venen a continuació ens ajuden a comprendre millor.

D'aquesta manera podem dir que les insígnies de la Setmana Santa de Palma estan en constant perfeccionament però mantenint les seves formes. Què vol dir això? Que, tot i aquesta gran quantitat de noves insígnies, la gran majoria s'han remodelat seguint els models tradicionals i les noves s'han fet seguint els models d'estendards, vares i farols ja existents. Aquest fet demostra que, tot i la continua influència de models exteriors, hi ha una tendència a mantenir els models propis de Mallorca a les processons. Això, juntament amb els moviments de restauració i posada en valor de les antigues vexil·les, demostren aquesta tendència al manteniment de la tradició, al manco en les insígnies.

Només trobam cinc confraries que no han fet cap canvi ni al seu pas ni a les seves insígnies: el Molinar, la Mercè, els Cartoixos, Jesús Nazareno i l'Antoniana.

[Figura 70]. Autor desconegut. Estendard de la Cofradía Jesús del Gran Poder. 2021. Cofradía Jesús del Gran Poder.

[Figura 71]. Autor desconegut. Estendard de la Confraria de la Caritat. 2003. Objetivo Cofrade Mallorca.

[Figura 72]. Orfebreria Alzina. Reliquiari de la beata Sor Francinaina Cirer. 2004. Confraria Crist dels Navegants. <http://crisodelosnavegantes.blogspot.com/p/enserres-de-la-cofradia.html> [consultat el 17/06/2022]. Se tracta d'una peça d'orfebreria en metall banyat en or amb forma de creu amb un viril al centre, de vidre, on se troba la relíquia de la beata.

[Figura 73]. Eleuterio Aragón. Creu de guia de la Confraria de l'Agonía. 2005. IB3.

[Figura 74]. Eleuterio Aragón. Vares de la Confraria Crist dels Navegants. 2006.

<http://crisdelosnavegantes.blogspot.com/p/enseres-de-la-cofradia.html> [consultat el 17/06/2022].

[Figura 75]. Eleuterio Aragón. Farols de la Confraria Crist dels Navegants. 2007.

<http://crisdelosnavegantes.blogspot.com/p/enseres-de-la-cofradia.html> [consultat el 17/06/2022].

[Figura 76]. Autor desconegut. Creu de guia de la Confraria de la Soledat. 2007. IB3. Creu de fusta amb cantoneres de plata i l'escut de la confraria llaurat en plata al centre.

[Figura 77]. Autor desconegut. Estendard de la Cofradía de las 5 Llagas. 2007. Fotografia de l'autor.

[Figura 78]. Emilio Gómez. Estendard de la Hermandad Humildad y Paz. 2008. Estendard amb forma de bandera recollida. És de seda blanca brodat en plata amb motius vegetals i l'escut de la confraria al centre.

[Figura 79]. Autor desconegut. Estendard de la Confraria Sant Miquel Arcàngel. 2009. Realitzat en vellut verd, té brodats d'or amb motius vegetals i al centre l'escut de la confraria, amb les balances de plata penjant, el qual provoca que amb el moviment de l'estendard, se moguin també les balances.

[Figura 80]. Autor desconegut. Estendard de la Confraria Joventut Oratoriana. 2010.

[Figura 81]. Germanes Horrach. Estendard de la Confraria Crist dels Navegants. 2010.
<http://crisdelosnavegantes.blogspot.com/p/enseres-de-la-cofradia.html> [consultat el 17/06/2022].

[Figura 82]. Indústries Élite. Creu de guia de la Confraria Crist dels Navegants. 2010.
<http://crisdelosnavegantes.blogspot.com/p/enseres-de-la-cofradia.html> [consultat el 17/06/2022].

[Figura 83]. Autor desconegut. Estendard de la Confraria del Socorro. 2012. Objetivo Cofrade Mallorca.

[Figura 84]. Arturo. Vares de la Confraria Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau. 2015. Fotografia de l'autor.

[Figura 85]. Germanes Zeladores del Centre Eucarístic de Palma. Estendard de la Confraria Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau. 1953. Fotografia de l'autor. Restauració feta per les monges clarisses d'Alcaudete. L'anvers és de vellut verd amb brodats d'or d'altíssima qualitat amb elements vegetals i al centre la imatge de la Verge de l'Esperança amb sedes de colors. Al revers, de seda blanca, trobam brodats en or el nom de la confraria i l'any de fundació.

[Figura 86]. Francesc Sacanell. Farols de la Confraria Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau. 1953. Fotografia de l'autor. Restaurats al 2021 per Xicaranda. Farols de fusta tallada i platejada d'altíssima qualitat, amb elements decoratius vegetals i altres com hídries o l'escut de Palma rematant l'obra.

[Figura 87]. Voluntaris de la confraria. Estendard sagramental de la Hermandad Humildad y Paz. 2016. Fotografia de l'autor.

[Figura 88]. Autor desconegut. Vestes d'escolans acompanyants de l'estendard de la Cofradía La Salle. 2016. Objetivo Cofrade Mallorca.

[Figura 89]. Autor desconegut. Estendard de la Cofradía Sagrada Cena y Ntra. Sra. De la Salud. 2017. Objetivo Cofrade Mallorca. Brodat en or sobre vellut negre, presenta motius vegetals en or i al centre l'escut de la confraria en or i sedes de colors.

[Figura 90]. Indústria Élite. Farols de creu de guia de la Cofradía Sagrada Cena y Ntra. Sra. De la Salud. 2022 IB3.

[Figura 91]. Orfebreria Peinado. Creu alçada de plata la Confraria Crist dels Navegants. 2016.
<http://crisdelosnavegantes.blogspot.com/p/enseres-de-la-cofradia.html> [consultat el 28/07/2022].

[Figura 92]. Orfebreria Peinado. Cirials de plata de la Confraria Crist dels Navegants. 2017.
<http://crisdelosnavegantes.blogspot.com/p/enseres-de-la-cofradia.html> [consultat el 28/07/2022].

[Figura 93]. Autor desconegut. Creu d'improperis de la Confraria Jesús del Gran Poder. 2017-2019. IB3

[Figura 94]. Orfebreria Orovio de De la Torre. Remat de l'estendard de la Cofradía Jesús del Buen Perdón y Virgen de las Angústias. 2022. Se tracta d'una creu d'orfebreria d'or.

5.3. El món musical de la Setmana Santa de Palma al segle XXI.

Dins aquest apartat veurem com han anat canviant les bandes que surten a les processons de Palma i els seus repertoris. Només podrem veure algunes bandes ja que el món musical de la Setmana Santa de Palma ha estat, de manera general, un poc inestable. Veurem com algunes bandes varen evolucionar de bandes de cornetes i tambors a agrupacions musicals. Només parlarem de bandes que tenen instruments de vent, ja que bandes de tambors pràcticament totes les confraries han tengut i algunes encara en tenen.

A Palma hi ha principalment 4 tipus de bandes de Setmana Santa:

Bandes de tambors: aquesta és la típica banda de tambors que acompanya a una confraria, composta únicament per tambors, bombo i en ocasions fins i tot plats.

Bandes de música: se tracta d'una banda amb instruments de vent-metall, vent fusta i percussió, essent una banda de plantilla completa. D'aquest tipus tendriem, per exemple, la Banda Municipal de Palma.

Bandes de cornetes i tambors: se tracta d'una banda de vent-metall i percussió, on el principal instrument melòdic és la corneta, En ocasions poden tenir baixos com trombons, bombardins i tubes. Fins a principis dels anys 2000, eren les bandes més típiques que acompanyaven els nostres passos.

Agrupacions musicals: se tracta d'una formació de vent-metall i percussió en la qual la trompeta té un paper preponderant. La corneta és un acompanyament més. Els instruments greus tenen generalment molta més importància i riquesa musical que a altres formacions.

Una vegada vista aquesta petita introducció respecte a les bandes que acompanyen les nostres processons, veurem l'evolució d'aquestes al llarg dels darrers 22 anys. Anirem en ordre cronològic. La Banda Municipal de Palma la contarem però no direm a qui ha anat acompanyant ja que sempre toca per al pas titular de la processó a la que surt: el Diumenge del Ram a la Burra i el Dijous Sant al Sant Crist de la Sang. Qualque any també ha arribat a acompanyar a la Dolorosa el Dimarts Sant.

2000.

Començam l'any 2000. Aquest any eren 12 les diferents bandes que acompanyaven els passos a les processons de Palma.

L'Agrupación Musical La Amistad acompanyava a la Confraria Joventut Oratoriana. Aquesta banda s'havia fundat l'any 1988, hereva de l'antiga banda de cornetes i tambors del Rafal. Originàriament seguia l'estil de cornetes i tambors. Va acompanyar el pas de l'Esperança fins al 1995, en que va començar a acompanyar a l'Oratoriana⁹ i varen canviar l'estil musical a agrupació. De fet va ser la primera agrupació musical de les Illes Balears. El seu uniforme consistia en camisa blanca amb corbata, gales i faixa verda, jaqueta i calçons negres (falda per a les dones). La gorra de plat també era verda, igual que el banderí que encapçalava la formació, amb el nom de la banda i el seu escut brodats. El repertori d'aquesta banda se corresponia a marxes clàssiques de l'A.M. Ntro. Padre Jesús de la Redención de Sevilla com podien ser *La Saeta*, *Costalero*, *Divino Redentor*¹⁰, *Pureza en Ti Esperanza*¹¹, *Señor de San Román*¹², *Jesús Cautivo*¹³, *Tu Dulce Nombre*¹⁴ o *Señora de Sevilla Macarena*¹⁵ (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

L'Agrupación Musical Cristo Rey acompanyava a la Confraria de la Creuada de l'Amor Diví. Aquesta banda s'havia fundat a principis dels anys 90 al barri del Vivero. El seu uniforme consistia en camisa blanca, jaqueta i calçons negres (falda per a les dones) faixa i gales de corderia blanques. Duia boina negra, igual que el banderí que encapçalava la formació, amb el nom de la banda brodat envoltant el rostre de Jesús al pas de l'Espoli, del pas al que acompanyaven. El repertori d'aquesta banda se corresponia a marxes clàssiques però de diferents bandes de fora com podien ser *La Saeta*¹⁶, *Costalero*¹⁷, *La Clamide Púrpura*¹⁸, *Virgen de las Angustias*¹⁹, *La Piedad*²⁰ o *Presentado a Sevilla*²¹ (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

La banda de cornetes i tambors Groc i Verd obria la confraria de Jesús del Buen Perdón. Aquesta banda s'havia creat a finals dels anys 90 i anaven vestits com els confreres de la confraria, amb túnica groga i armilla fins als peus verda, igual que la faixa, d'aquests colors ve el seu nom. Tocava marxes clàssiques de cornetes i tambors com *La Santa Espina*²², *Cristo del Humilladero*²³ o *Sagradas Vestiduras*²⁴ (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

9 <https://www.youtube.com/watch?v=Ro9dMiXSq-Q> Concert de la banda al 2001 a l'església de Sant Felip Neri.

10 <https://www.youtube.com/watch?v=K2HNnua9n3s>

11 <https://www.youtube.com/watch?v=fwzXOMcatvw>

12 https://www.youtube.com/watch?v=6gsxRoWK_cM

13 <https://www.youtube.com/watch?v=nEv00vFPUzM>

14 <https://www.youtube.com/watch?v=YqnJ1kPSvws&t=152s>

15 <https://www.youtube.com/watch?v=UAgj7vXaVXg>

16 <https://www.youtube.com/watch?v=M71Jq0DeoP4>

17 https://www.youtube.com/watch?v=y5x_W6RKKDY

18 <https://www.youtube.com/watch?v=jnsCTpWEJYI>

19 <https://www.youtube.com/watch?v=kx0QWsp3ts>

20 <https://www.youtube.com/watch?v=waH9VYVdf-Q>

21 <https://www.youtube.com/watch?v=X4iRi8Pm15U>

22 <https://www.youtube.com/watch?v=Tor88IW-jTA>

23 <https://www.youtube.com/watch?v=wa4ixXPAOUM>

24 <https://www.youtube.com/watch?v=enCs0L44pFg>

L'Agrupación Musical Jesús del Buen Perdón acompanyava al pas del mateix nom de la confraria homònima. També s'havia fundat a finals dels anys 90 per acompanyar al pas de la seva confraria. El seu uniforme consistia en calçons negres i jaqueta granat amb pitera negra amb botons. La gorra també era negra. El banderí era de vellut negre amb l'escut de la formació i el seu nom brodats en groc. També tocava marxes clàssiques com *La Saeta*, *Costalero*, *Divino Redentor*, *Señor de San Román*, *Jesús Cautivo* o *Señora de Sevilla Macarena* (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

L'Agrupación Musical Jesús Nazareno s'havia fundat a finals dels anys 90 per acompanyar la seva confraria. El seu uniforme consistia en calçons (falda per a les dones), gorra i jaqueta negra amb punys vermells, amb gales grogues. També tocava marxes clàssiques com les que hem mencionat, encara que tocava tant d'estil d'agrupació musical com de cornetes i tambors (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

La Banda de Cornetas y Tambores Ntra. Sra. De la Esperanza acompanyava a la seva confraria des del 1995. El seu uniforme consistia en camisa blanca amb corbata negra, calçons (falda les dones), jaqueta i boina verdes, amb gales grogues. Duien l'escut de la confraria brodat al braç esquerre. El banderí era de vellut verd amb l'escut, el nom de la formació i una corneta i un tambor brodats. El repertori consistia en marxes clàssiques de cornetes i tambors com *La Santa Espina*, *Ave Maria*, *Requiem*²⁵, *Cristo del Humilladero*, *Evocación*²⁶ o *Sagradas Vestiduras*. Hem de destacar que aquesta era la única banda que tocava la Marxa Reial (adaptació de l'himne d'Espanya a instrumentació de cornetes i tambors) quan sortia el pas, ja que la resta tocaven l'Himne Nacional. De fet, avui dia, després de 27 anys, encara és la única banda de Palma que toca la Marxa Reial quan surt el seu pas, l'Esperança (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008). Les diferents uniformitats i banderins d'aquesta formació se varen poder veure a l'exposició que varen fer pel seu XX aniversari [Figura 95].

L'Agrupación Musical Ntra. Sra. De la Salud s'havia fundat un any abans, al 1999 al barri de Santa Catalina, per acompanyar a la confraria homònima. El seu uniforme consistia en calçons blau marí i jaqueta vermella amb gales blanques, igual que la gorra. El banderí era de vellut blau marí amb l'escut de la formació brodat, igual que el nom del barri de Santa Catalina. El seu repertori també consistia en marxes clàssiques, però varen adaptar la marxa de banda de música *Pasan los campanilleros*²⁷, sonant per primer pic a Palma darrera el pas de pal·li de la Verge de la Salut (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

---

25 <https://www.youtube.com/watch?v=Or0nrKrhBRM>

26 <https://www.youtube.com/watch?v=JJP9R8bibLk>

27 <https://www.youtube.com/watch?v=XbY-nHglxIM>

L'Agrupación Musical Cinco Llagas a principis de la dècada dels 90 per acompanyar la seva confraria. El seu uniforme consistia en calçons, jaqueta i gorra negra amb gales grogues. El banderí també era negre amb l'escut de la formació i el seu nom brodat (una conjunció de l'escut de Palma amb el de la confraria). El repertori també consistia en marxes clàssiques com *La Saeta*, *Reina y Madre de la Encarnación*²⁸, *Sagrado Decreto*, *Oración*²⁹ o *Presentado a Sevilla*. Seguia l'estil de l'A.M. Ntra. Sra. De la Encarnación de Sevilla (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

L'Agrupació Musical Joventut d'Inca s'havia fundat l'any 1995 a seu poble per acompanyar les processons d'allà. Però al 1999 la va contractar la Confraria Joventut Antoniana de Palma per a que els acompanyés a la processó del Dijous Sant i, posteriorment, també a altres dies de la Setmana Santa. El seu uniforme consistia en calçons, jaqueta i gorra blau marí amb gales grogues.

El banderí també era negre amb l'escut d'Inca i el nom de la formació brodat. Tocava igualment marxes clàssiques com les que ja hem mencionat (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

L'Agrupación Musical Cristo de Santa Cruz se va fundar aquell mateix any per acompanyar la seva confraria. El seu uniforme consistia en calçons vermells i jaqueta negra amb gales grogues. La gorra era negra alta amb decoracions grogues i una ploma groga. El banderí era de vellut vermell amb l'escut de la confraria brodat al centre. També tocava marxes clàssiques com de les que ja hem parlat (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

La banda de música Santa Cecília de Son Rapinya s'havia fundat al 1984 i des del 1991 acompanyava a la Confraria del Sant Crist dels Navegants. El seu uniforme era camisa blanca i trage negre. Tocava marxes típiques de banda de música com *Saeta*³⁰, *La Madruga*³¹, *Nuestro Padre Jesús*³², *Mater mea*³³ o *Cristo del Perdón*³⁴ (Cofradía de Penitentes del Santo Cristo de los Navegantes 2019).

Els uniformes de moltes d'aquestes bandes se varen poder veure a una exposició que va fer pel seu Vè aniversari l'A.M. La Paz, de la que després en parlarem [Figura 96].

---

28 <https://www.youtube.com/watch?v=xYlJxuRZwk8&t=63s> Marcha interpretada per aquesta mateixa banda a un concert a l'església de Sant Magí al 1999.

29 https://www.youtube.com/watch?v=guA0ZimL_30

30 <https://www.youtube.com/watch?v=BPpLPHmh0u8>

31 <https://www.youtube.com/watch?v=Uq0QTbotmag>

32 <https://www.youtube.com/watch?v=J6DyM8DUJ3Q>

33 <https://www.youtube.com/watch?v=NsXyrYwMTJs>

34 <https://www.youtube.com/watch?v=ZsFxUpb8fUc>

2001.

Al 2001 se va fundar una nova banda, l'Agrupación Musical Madre del Amor Sereno, de la Confraria de La Salle. El seu uniforme consistia en túnica i capa blanques igual que els vestits dels confreres. Tocaven marxes clàssiques també com *La Saeta*, *Senderos de Pasión*³⁵, *Christus Vincit*³⁶ o *Cristo de los Favores*³⁷ (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

Desgraciadament, aquest mateix després de Setmana Santa, se va dissoldre l'A.M. 5 Llagas. D'aquesta manera la Confraria de les Cinc Llagues quedava sense acompanyament musical (Cofradía las Cinco Llagas 2017, 4).

En aquest enllaç podem veure un vídeo de la Setmana Santa d'aquell any amb les diferents bandes que hi sortien³⁸.

2002.

Després de la Setmana Santa del 2002 se va dissoldre una altra banda, l'A.M. la Amistad. Aquesta banda, que havia marcat una fita a la Setmana Santa balear essent la primera agrupació musical, cessava la seva activitat. Molts dels seus components anaren a altres formacions musicals (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

Com que la Confraria de les Cinc Llagues va quedar sense banda, per a la Setmana Santa del 2005 va contractar a l'Agrupación Musical Virgen del Carmen, del Coll d'en Rabassa. També tocava marxes clàssiques i el seu uniforme consistia en calçons i gorra negres (falda per a les dones) i jaqueta blanca. El banderí era blanc amb l'escut i el nom de la banda brodats (Cofradía las Cinco Llagas 2017, 4).

Aquesta Setmana Santa va sortir per primera vegada la banda de tambors de Santa Mònica, que al 2013 se convertirà en la banda de trompetes i tambors actual (Cofradía Santa Mónica 2016).

Aquest any, la banda de cornetes i tambors de l'Esperança canviava el seu uniforme, fent canvis a la jaqueta, que continuava verda, i canviant la boina verda per una gorra de plat negra (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

---

35 <https://www.youtube.com/watch?v=d4Sd7BUUcv8>

36 <https://www.youtube.com/watch?v=8LBqgIFSrK4>

37 <https://www.youtube.com/watch?v=fsPrDT3oqwQ>

38 <https://www.youtube.com/watch?v=4v-OCHf6poM&t=4518s>

2003.

Després de la Setmana Santa del 2003 se va desfer la banda de cornetes i tambors Groc i Verd, de la confraria de Jesús del Buen Perdón. Amb la desaparició d'aquesta banda ja només quedava l'Esperança com a banda de cornetes i tambors. Allò que feia unes dècades era el que més abundava (als 80 i 90 tot eren bandes de cornetes i tambors) havia tornat en quelcom excepcional (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

També després de Setmana Santa se va crear l'Agrupación Musical Jesús del Gran Poder, per acompanyar a aquesta imatge que havia sortit aquest any per primer pic. El seu uniforme consistia en boina negra, jersei negre amb camisa blanca, calçons negres amb franja platejada als costats i sabates negres [Figura 97]. El banderí era negre amb l'escut de la banda i el nom de la formació brodats (Gómez Ruiz 2022).

Aquest any va sortir per primer pic l'Agrupación Musical La Pasión, d'Es Pil·larí amb la Confraria de Santiago. Aquesta banda s'havia fundat l'any 2001 i el seu uniforme consistia en camisa blanca amb corbata, calçons i jaqueta negres. Duia decoracions en vermell. El banderí també era negre. Tocava igualment marxes clàssiques, seguint un poc l'estil de l'antiga A.M. 5 Llagues (Cofradía las Cinco Llagas 2017, 4).

2004.

Al 2004 se va estrenar l'A.M. Jesús del Gran Poder, amb un repertori clàssic que incloïa marxes com *La Saeta* o *Sagradas Vestiduras* (Gómez Ruiz 2022).

Una vegada passada la Setmana Santa, la banda de cornetes i tambors de l'Esperança va fer un canvi al seu estil musical, passant a agrupació musical. D'aquesta manera ja no quedaria cap banda de cornetes i tambors a la Setmana Santa de Palma (A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau 2020, 3).

L'A.M. Cristo de Santa Cruz se va transformar en una banda de tambors i, tot i mantenir el mateix uniforme, al 2006 el va canviar i vestien com la resta de confreres de la seva confraria (Cofradías y hermandades, sense data).

Desgraciadament, una altra banda va desaparèixer. Se tracta de l'Agrupación Musical Cristo Rey, del Vivero. D'aquesta manera, la Confraria Creuada de l'Amor Diví quedava sense acompanyament musical. Molts dels components d'aquesta formació varen crear després de

Setmana Santa una altra banda, de la que després parlarem (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

2005.

A la Setmana Santa del 2005 se va estrenar la transformació musical de la banda de l'Esperança amb un repertori de marxes com *La Saeta*, *Costalero*, *Cautivo en su Soledad*³⁹ o *Gran Poder en tu Merced*⁴⁰. Va mantenir però, adaptades a la nova instrumentació, marxes de la seva època de cornetes i tambors com *Bulerias en San Roman*⁴¹ i *Costalero del Soberano*⁴². També varen canviar l'uniforme (amb una nova jaqueta verda amb pitera amb botons i gales daurades, i gorra negra i verda) i el banderí (al qual figurava l'escut de la formació i el seu nom brodats sobre seda verda) (A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau 2020, 3).

Aquesta va ser la darrera Setmana Santa a la qual varen sortir dues bandes: l'Agrupación Musical Jesús del Buen Perdón i l'Agrupación Musical La Pasión, d'Es Pil·larí, ja que uns mesos després se varen desfer (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

Per altre banda, la Confraria Joventut Oratoriana va ser acompanyada per una banda que se va fundar l'any anterior amb components de la banda de Cristo Rey, l'Agrupación Musical la Redención. Aquesta banda va agafar l'estil de la banda homònima sevillana i va incorporar moltes de les seves marxes com *Ntro. Padre Jesús de la Victoria*⁴³ o *Señora de Sevilla Macarena*. El seu uniforme consistia en calçons i jaqueta amb pitera blau obscur. Faixa i gales platejades. La pitera era intercanviable, és a dir, tenien de diversos colors que se canviaven segons la processó (blau clar, blau obscur i blanc). El primer banderí era blau clar amb l'escut i el nom brodats, després varen fer un blau obscur i un altre blanc a conjunt amb les piteres [Figura 98] (A.M. La Redención de Mallorca 2011, 5)

2006.

Aquesta Setmana Santa se produeix la primera sortida de l'Agrupación Musical Virgen del Mar, amb la Confraria de Jesús del Buen Perdón. El seu uniforme consistia en calçons i jaqueta negra amb decoracions en blau i platejats i gorra blanca. Després varen fer calçons blancs que se

39 <https://www.youtube.com/watch?v=dV0jSMWibc8>

40 <https://www.youtube.com/watch?v=j7iwhyWYNh0>

41 <https://www.youtube.com/watch?v=YnDGbfMN8yM>

42 https://www.youtube.com/watch?v=BYD_2ee8_PU

43 <https://www.youtube.com/watch?v=B5SpENewflc>

posaven a segons quines processons [Figura 99]. El banderí era molt original ja que consistia en l'escut de la formació brodat sobre una xarxa metàl·lica que recordava una xarxa de pesca, en honor al seu nom relacionat amb la mar. El seu repertori consistia en marxés clàssiques i en altres ja no tan clàssiques, moltes pròpies del repertori de l'A.M. Sentencia de Jerez com *Amanecer de Sentencia*⁴⁴ (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

Després de la Setmana Santa del 2006 se dissol l'Agrupación Musical Jesús Nazareno, una banda que des de mitjans dels 90 havia acompanyat la seva confraria (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

2008.

Al 2007 no trobam canvis ressenyables, a excepció de algunes lleugeres modificacions als uniformes de la banda de l'Esperança. Al 2008 però sí que trobam canvis.

En primer lloc, l'A.M. Ntra. Sra. De la Salud va canviar el uniformes totalment. Va canviar de calçons blau marí i jaqueta vermella amb gales blanques [Figura 100], igual que la gorra, a calçons negres i jaqueta tipus jaqué vermell amb pitera blanca i decoracions en daurat. També varen canviar la gorra per un tricorni blanc i daurat [Figura 101] (Oliver Bonet 2022).

Per altra banda, els repertoris estaven començant a evolucionar. A Sevilla havia una banda, A.M. Virgen de los Reyes, que destacava molt i que estava estrenant marxés que cridaven molt l'atenció per ser més modernes com podien ser *Gitano de Sevilla*⁴⁵, *Caminando van por Tientos*⁴⁶, *Caridad del Guadalquivir*⁴⁷, *Al compás de la laguna*⁴⁸, *¡A la Gloria!*⁴⁹, *Y al tercer día...*⁵⁰ Aquestes marxés varen ser incorporades a algunes bandes d'aquí com l'Esperança o la Salut (A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau 2020, 4).

Després de la Setmana Santa del 2008 se va fundar l'Agrupación Musical La Paz. Aquesta formació tenia l'uniforme negre amb decoracions en platejat i la gorra blanca [Figura 102]. El repertori seguia talment el de l'A.M. Ntro. Padre Jesús de la Redención de Sevilla, com ja havia fet anteriorment l'A.M. La Amistad, ja que molts dels seus components eren els mateixos (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

---

44 <https://www.youtube.com/watch?v=wmBjn8SaShU>

45 <https://www.youtube.com/watch?v=1Kwo91lfXHs>

46 <https://www.youtube.com/watch?v=JupOrHDMIXA>

47 <https://www.youtube.com/watch?v=bgV3emIGH-U&list=PL1ZxqLe16CDg-umS9AdoCG1YLS9g70Y4U&index=3>
(tocada per l'Esperança el Dijous Sant del 2018).

48 <https://www.youtube.com/watch?v=OlG2yFafeiE>

49 <https://www.youtube.com/watch?v=AIgDipPvM7M>

50 <https://www.youtube.com/watch?v=QjjEHCaqOHM>

2009.

A la Setmana Santa del 2009 l'A.M. La Paz se va estrenar a la Confraria de Santiago. A part, les processons de Palma varen veure el naixement d'una nova banda, l'Agrupación Musical Ntro. Padre Jesús de la Primera Caída, creada per acompanyar el pas homònim de la Confraria Verge del Carme. El seu uniforme consistia en calçons, jaqueta i gorra negra amb decoracions en groc. El seu repertori consistia en marxes clàssiques i senzilles com *La Satea*, *Sagradas Vestiduras*, *Cinco Llagas*⁵¹... (Confraria Nostra Senyora del Carme, sense data).

Aquest any va sortir per primera vegada la Hermandad Humildad y Paz, el Dimecres Sant, i va estar acompanyada musicalment per l'A.M. Joventut d'Inca (Serrano Almuedo 2022).

L'A.M. Jesús del Gran Poder va estrenar nou uniforme que consistia en gorra de plat negra amb color morat i platejat, americana negra amb cordó morat, calçons negres amb franja morada als costats i sabates negres.

2010.

A la Setmana Santa del 2010 se va estrenar una nova banda, l'Agrupación Musical Cristo de los Navegantes, creada per acompanyar la seva confraria. El seu uniforme era talment els vestits dels confreres i el seu repertori era molt semblant al de l'Agrupación Musical Ntro. Padre Jesús de la Primera Caída.

L'A.M. Ntra. Sra. De la Salud va ser la que va acompanyar a la Hermandad Humildad y Paz el Dimecres Sant d'aquell any (Serrano Almuedo 2022).

Aquell any dues confraries varen tenir nous acompanyaments musicals: la banda de música Santa Cecília de Son Rapinya va acompanyar per primer pic a la Confraria de les Cinc Llagues i la Confraria Sant Crist de l'Agonia va estar acompanyada per l'A.M. La Redención (A.M. La Redención de Mallorca 2011, 5)

S'ha de destacar un fet molt important. Després de dècades de tocar marxes de fora, per primer pic les bandes de Palma estaven tocant marxes pròpies, és a dir, compostes per músics d'aquí i dedicades a imatges d'aquí. És el cas de *Al Señor Nuestro*⁵² (Sebastian Fuster Sansó), *Sones de Redención*⁵³ (Mario Infante), *Azahares del Porvenir*⁵⁴, *Es un sueño*⁵⁵ (Emilio Muñoz Serna) per a

---

51 https://www.youtube.com/watch?v=C_fCpAkb5E

52 <https://www.youtube.com/watch?v=p48pvBCPXH8&t=80s>

53 <https://www.youtube.com/watch?v=pBBGKOHgcxo>

54 <https://www.youtube.com/watch?v=PLAE3KU7Sck>

55 https://www.youtube.com/watch?v=0_KSVWLLIxA

l'A.M. La Redención o *15 años de Esperanza*⁵⁶ (Carlos Alberto Soto Escaño) per a l'A.M. Ntra. Sra. De la Esperanza (A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau 2020, 4).

2011.

El 2011 és un any molt important ja que l'A.M. La Redención va editar un treball discogràfic, titulat «Sueños de Redención»⁵⁷ essent la primera formació d'aquest tipus en fer un treball d'aquestes característiques. En aquest CD, gravat al local d'assaig de la formació al polígon de Ca'n Valero, se varen editar marxes pròpies de la banda i altres que eren importants per a la formació. Les marxes publicades varen ser: *Sueños de Redención, Es un sueño, Azahares del Porvenir, Misericordia, Al Señor Nuestro, Sones de Redención, Judería sevillana, Tras De Ti, Redención, Santa Cecilia* i *La Saeta* (A.M. La Redención de Mallorca 2011, 5)

Aquest any també s'estrenen les marxes *De mi Pasión Cautivo*⁵⁸ (Xisco Cuenca Vallejo y Sebastian Fuster Sansó), *Tu Luz me guía*⁵⁹ (Xisco Cuenca Vallejo) i *Esperanza en San Francisco*⁶⁰ (germans Díaz Flores) per a l'A.M. Ntra. Sra. De la Esperanza (A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau 2020, 4) i *Fruto de una madre*⁶¹ (Sebastian Fuster Sansó) per a l'A.M. La Redención.

A partir d'aquest any, va ser l'A.M. La Paz l'encarregada d'acompanyar musicalment a la Hermandad Humildad y Paz, fins al 2018 (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

2012.

A la Setmana Santa del 2012, l'A.M. La Paz va acompanyar a la Confraria de Jesús del Buen Perdón i l'A.M. Virgen del Mar va acompanyar a la Confraria de Santiago, que des del 2009 havia estat acompanyada per La Paz (Excomponentes y Amigos. Agrupación Musical La Amistad, 2008).

Per altra banda, la banda de l'Esperança va canviar els uniformes i va canviar el nom pel d'Agrupació Musical Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau, adoptant el nom complet de la seva confraria i en català, essent l'única formació musical de Palma que així ho fa. El nou uniform

---

56 <https://www.youtube.com/watch?v=IJnUdeQ1PYs>

57 <https://www.youtube.com/watch?v=odz14TLA16A> Breu recopilatori de les marxes gravades al CD.

58 <https://www.youtube.com/watch?v=ohOUsDichs8>

59 <https://www.youtube.com/watch?v=dHQr2AdbJd8>

60 <https://www.youtube.com/watch?v=7RsZMDCbw8c>

61 <https://www.youtube.com/watch?v=bWCh88RjYaI>

consisteix en calçons i guerrera negres amb decoracions en verd i daurades. Faixí de seda verda amb les paraules Esperança i Pau brodades en or. Du els escuts de la banda brodats a les mànigues així com a les sabates de xarol negres. La gorra és negra amb l'escut de la banda brodat. Aquests nous uniformes varen ser realitzats a la sastreria de Marisa Ortega de Sevilla, essent tota una revolució a la Setmana Santa de Palma per la seva elegància. A part, també varen estrenar les marxes pròpies *Y en tus manos mi Esperanza*⁶² (Alex Nadal Martínez y Xisco Cuenca Vallejo) i *Sones de Esperanza*⁶³ (Carlos Alberto Soto Escaño). A part, va adaptar a agrupació musical la marxa de banda de música *Rocío*⁶⁴ (Vidriet) (A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau 2020, 5).

Durant aquesta dècada s'estrenaren altres marxes pròpies. És el cas de *Rey de Pobres*, *Sones de tu barrio*, *De eterna mirada* o *Estrellas del Levante*, de l'A.M. Ntro. Padre Jesús del Gran Poder, compostes pel seu director Juan Daniel Gómez Ruiz⁶⁵. Per altra banda, l'A.M. Ntra. Sra. De la Salud va estrenar *Al Cielo con Ella*⁶⁶, *Nuestra Señora de la Salud*⁶⁷, *Unidos por tu Amor*⁶⁸, o *Salud*⁶⁹.

2013.

Al 2013 l'A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau va estrenar el seu banderí actual, que combina pintura, orfèbreria i brodat, essent una obra única a la Setmana Santa balear. També va estrenar l'adaptació a agrupació musical de la marxa de banda de música *Callejuela de la O*⁷⁰ (A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau 2020, 5). Per altra banda, l'A.M. La Paz va estrenar dues marxes pròpies: *Démonos la Paz*⁷¹ (Emilio Muñoz Serna) i *La Paz*⁷².

Aquell any, l'A.M. Ntra. Sra. De la Salud va acompanyar a la Confraria de Santiago a la processó del Diumenge del Ram. L'A.M. Virgen del Mar va acompanyar a la Confraria dels Cartoixos, duguent acompanyament per primer pic a la seva història. També se va desfer l'Agrupación Musical Ntro. Padre Jesús de la Primera Caída després de Setmana Santa.

---

62 https://www.youtube.com/watch?v=e_KS4wmjklI

63 https://www.youtube.com/watch?v=t-ovbK_5xoQ

64 <https://www.youtube.com/watch?v=f56JaJ9Z-ps> Amb solo de flabiol.

65 <https://www.youtube.com/watch?>

[v=ZxJiQ3xPBWQ&list=PLC3_0_wE9g8KwbMsXrSNQFiZ71zDk3yYE&index=6](https://www.youtube.com/watch?v=ZxJiQ3xPBWQ&list=PLC3_0_wE9g8KwbMsXrSNQFiZ71zDk3yYE&index=6)

66 <https://www.youtube.com/watch?v=yzC729G7cMo>

67 <https://www.youtube.com/watch?v=fFbn4EZJMqg>

68 https://www.youtube.com/watch?v=DINwZ2n8IMo&list=PLC3_0_wE9g8L2FA2nJPOtSmNsm8tf4yIf

69 https://www.youtube.com/watch?v=CKbs35fpdXs&list=PLC3_0_wE9g8J-RCG87QmEXCIn5xMOKAPN&index=5

70 <https://www.youtube.com/watch?v=qLeCmPdZcHg>

71 <https://www.youtube.com/watch?v=ulfla10ES8Q>

72 <https://www.youtube.com/watch?v=Qwr9lhmY1Bg>

Però se va crear una nova banda: la Banda de Santa Mònica. Aquesta banda va ser creada al 2002 com a banda de tambors, però al 2013 varen donar aquesta passa i incorporaren trompetes, una corneta i un trombó. El seu uniforme consisteix en camisa blanca, corbata taronja, calçons i jaqueta negres, amb l'escut de la banda brodat en groc (Cofradía Santa Mónica 2016).

2014

Al 2014 se va crear una nova banda: l'A.M. Ntro. Padre Jesús de la Pasión, de la Cofradía del Socorro. Aquesta banda la conformaven components de la banda de la confraria del Carne que s'havia desfet l'any anterior. De fet, varen dur el mateix uniforme i tocaren les mateixes marxes (Cofradías y hermandades, sense data).

A part del nou acompanyament musical de la confraria del Socorro, dues confraries més varen estrenar acompanyament musical: la Banda de Música de Marratxí va començar a acompanyar a la Confraria de les Cinc Llagues i la Banda de Música del Camp Redó va començar a acompanyar a la Cofradía de Jesús Nazareno.

L'A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau va estrenar les marxes pròpies *Ángel de mi Esperanza*⁷³ (Sebastian Fuster Sansó) i *Cristo del Amparo*⁷⁴ (Carlos Alberto Soto Escaño), dedicada al Crist de l'Empar de la Confraria de Santa Mònica, marxa que també toca la banda d'aquesta confraria (A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau 2020, 5). L'A.M. La Paz va estrenar la marxa *Rezo tu Perdón*⁷⁵, dedicada a Jesús del Buen Perdón de la confraria homònima, confraria a qui acompanyava des del 2013.

2015.

Aquest any l'A.M. Ntra. Sra. De la Salud va estrenar nous uniformes, de calçons i jaqueta negres amb gorra blanca [Figura 103]. Per altra banda, la Confraria Sant Crist de l'Agonia va estar acompanyada per l'Agrupación Musical Dolores de s'Indioterapia [Figura 104], una banda creada al 2006 amb uniforme vermell amb decoracions daurades que tenia un repertori amb marxes de Virgen de los Reyes de Sevilla.

---

73 <https://www.youtube.com/watch?v=2Ee110ghsko>

74 <https://www.youtube.com/watch?v=U2J4nker1wU>

75 https://www.youtube.com/watch?v=OR1QWwy_ckU

Aquesta banda encara no havia tocat a cap confraria de Palma i era molt peculiar ja que a algunes marxes incorpora les lires (metal·lòfons) que aporten una sonoritat molt peculiar a les marxes (García Amor 2022).

Al 2015 se va produir també la fusió de dues bandes que estaven en perill de desaparèixer: l'A.M. La Redención i l'A.M. Virgen del Mar, resultant l'A.M. Redención Virgen del Mar (RVM). Aquest primer any varen desfilar amb els uniformes de les antigues bandes i els dos banderins. De cara al 2016, varen unificar banderí i uniformitat seguint el model de La Redención [Figura 105]. Com que tenien un tipus de repertori molt semblant varen seguir amb les mateixes marxes sense grans problemes. Aquest primer any varen començar a acompanyar a la Confraria Crist dels Navegants (Cofradia del Santo Cristo de los Navegantes, 2019).

Al 2015 l'A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau complia 20 anys i va publicar un treball discogràfic en memòria d'aquest aniversari titulat «Sones de Esperanza»⁷⁶. En aquest CD, gravat als estudis de Mallorca Cofrade⁷⁷ a s'Hostalot, se publicaren només marxes pròpies com *De mi Pasión Cautivo*, *Esperanza en San Francisco*, *Tu Luz me guía*, *15 años de Esperanza*, *Ángel de mi Esperanza* i *Sones de Esperanza*. A part, s'estrenaren aquell any i se varen incloure al CD *Al son del Compás* (Jesús Ortiz), *Sueños* (Xisco Cuenca Vallejo) i *Vida* (Xisco Cuenca Vallejo) (A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau 2020, 5)⁷⁸.

Per altra banda, l'A.M. La Paz va participar a un projecte discogràfic a nivell nacional anomenat *Origen*⁷⁹. Ja era la segona edició d'aquest treball i hi participaren amb la marxa pròpia *Démons la Paz* (Emilio Muñoz Serna) (Serrano Almuedo 2022).

2016.

Aquest any l'A.M. Ntra. Sra. De la Salud va estrenar un nou banderí, de vellut blau marí amb l'escut de la formació brodat en sedes de colors i or. També va ser el darrer any en que va sortir l'A.M. Madre del Dolor del Sereno, que al 2011 havia canviat banderí i uniformitat, ja que després de Setmana Santa se va desfer. Al 2016, l'A.M. La Paz va acompanyar el Dijous Sant a la Hermandad Humildad y Paz i a la Confraria Crist de l'Agonia, en acabar amb Humildad que sortia la primera, va acompanyar a l'Agonia. Divendres Sant només acompanyà a l'Agonia. Varen estrenar

76 <https://www.youtube.com/watch?v=VgAR2mgV0JI> Breu recopilatori de les marxes gravades al CD.

77 Tenda dedicada a articles religiosos, especialment enfocats a les confraries.

78 <https://www.youtube.com/watch?v=w9eQKr4rDxY> Vídeo del concert de presentació del disc a l'auditori del Col·legi de Santa Mònica.

79 https://www.youtube.com/watch?v=8E_6zk6zWqA

la marxa *Costaleros Gitanos*⁸⁰. També aquell any canviaren el seu uniform per un de guerrera, mantenint els colors [Figura 106] (Serrano Almuedo 2022).

La Confraria Crist dels Navegants va estar acompanyada per dos bandes diferents aquella Setmana Santa: per l'A.M. Ntra. Sra. De la Salut i per l'Agrupación Musical Dolores de s'Indioteria. Se varen anar alternant entre els dies de la setmana. Per altra banda, l'Agrupación Musical Dolores de s'Indioteria acompanyà a la Confraria Jesús del Buen Perdón el Diumenge del Ram i el Dijous Sant. La Banda Municipal d'Andratx va començar a acompanyar aquest any el pas de pal·li de la Virgen de las Angustias, interpretant marxes com *Pasan los Campanilleros*, *Madrugá*, *Encarnación Coronada*⁸¹ o *Macarena*⁸² (Pérez Romero 2022).

També l'A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau va estrenar les marxes pròpies *Marineros de Gloria*⁸³ (Luis Franco Medina), *Y el cielo nos regaló una estrella*⁸⁴ (Carlos Alberto Soto Escaño) i *Esperanza y Fe*⁸⁵ (Luis Franco Medina). A part, una banda estava destacant al panorama nacional i els membres de l'Esperança s'hi varen fixar. Se tracta de l'A.M. Ntro. Padre Jesús Despojado de Jaén. A part, un parell dels músics se varen fer amics del director de la banda jienenca i varen poder tocar marxes seves com *Y expiró el Hijo de Dios*⁸⁶, *El sentir de una Fe*⁸⁷, *Señor del Salvador*⁸⁸, *Amanecer en Triana*⁸⁹ o *Un Ángel te consuela*⁹⁰. Se tracta de composicions amb molta força que criden molt l'atenció, i amb una complexitat bastant elevada (A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau 2020, 5).

Molt important és el fet que, a l'estiu del 2016, se va gravar als estudis de s'Hostalot el *Primer recopilatorio Mallorca Cofrade*, un CD gravat per bandes de les Illes Balears i les seves marxes pròpies. Participaren bandes de Mallorca, Menorca i Eivissa (A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau 2020, 5).

2017.

Al 2017 l'A.M. Ntra. Sra. De la Salut va acompanyar a la Confraria de Jesús del Buen Perdón el Dilluns Sant. L'A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau va acompanyar a la Confraria

80 <https://www.youtube.com/watch?v=P7sJvA-T2t4>

81 <https://www.youtube.com/watch?v=8zXAEK88VTM>

82 <https://www.youtube.com/watch?v=T1pQJIdEJog&t=81s>

83 <https://www.youtube.com/watch?v=-Vfd7QNIxsM>

84 <https://www.youtube.com/watch?v=lo-cxt-uc4c>

85 <https://www.youtube.com/watch?v=noKVJaIgTds>

86 https://www.youtube.com/watch?v=Avg4Gf_1HNdg

87 https://www.youtube.com/watch?v=6iLJTH7_k-4

88 <https://www.youtube.com/watch?v=rIRTKzoavj8>

89 <https://www.youtube.com/watch?v=nr59EpWgimQ>

90 https://www.youtube.com/watch?v=snsv2Yg_MxI

de Santiago el Divendres Sant, des de Sant Francesc fins a Santa Eulàia. L'A.M. RVM va acompanyar a la Confraria de Sant Jeroni el Dijous Sant només a la Costa de la Sang ja que la confraria estrenava pas. Després varen fer la processó amb la Confraria Crist dels Navegants. Les bandes de la Salut i s'Indioteria tornaren a acompanyar als Navegants a diferents processons (Cofradía del Santo Cristo de los Navegantes, 2011).

Aquell Diumenge del Ram va sortir per primer pic el pas de la Verge de la Paz, de la Hermandad Humildad y Paz, i va estar acompanyada per la Banda de Música del Camp Redó que va tocar marxes com *Macarena*, *Encarnación Coronada*, *Virgen de la Paz*⁹¹, *Madrugá* o *Callejuela de la O* (Serrano Almuedo 2022).

L'A.M. Ntro. Padre Jesús del Gran Poder va canviar el seu escut i varen estrenar un banderí nou, de vellut morat amb l'escut reial acompanyat de pedreria, brodat a mà (Gómez Ruiz 2022).

L'A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau va estrenar la marxa pròpia *Pasión y Esperanza*⁹² (Luis Franco Medina) (A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau 2020, 5) i l'A.M. La Paz va estrenar la trilogia (tres marxes pròpies una darrera de l'altre) *Mi legado*⁹³ (Sebastian Fuster Sansó)

2018.

Al 2018 l'A.M. RVM va sortir únicament amb la Confraria Crist dels Navegants. L'A.M. Ntro. Padre Jesús del Gran Poder va estrenar nous uniformes que consistien en tricorni, casaca negra amb pitera morada o blanca, aquesta darrera per acompanyar a la Verge, calçons negres amb franja morada als costats, sabates negres [Figura 107]. Al coll se troba brodat el nom de la Titular, Concepció, i als punys de les mànigues l'escut de l'agrupació, Aquest uniforme va ser dissenyat a Sasteria Dolan (Gómez Ruiz 2022).

L'A.M. la Paz va estrenar la marxa pròpia *Ante Caifás*⁹⁴ (Sebastian Fuster Sansó) i després de la Setmana Santa, desgraciadament, se va desfer.

---

91 <https://www.youtube.com/watch?v=ghyguuoOriU>

92 <https://www.youtube.com/watch?v=ff6AwEpJaXY>

93 <https://www.youtube.com/watch?v=Ci-qh8sVcvY>

94 <https://www.youtube.com/watch?v=2hHGm2v98SA&t=3s>

2019.

Al 2019 la Confraria Crist de l'Agonia va estar acompanyada el Dilluns i el Dijous Sant per l'A.M. Ntra. Sra. De la Salut i el Divendres Sant per la Banda de Cornetas y Tambores Virgen de Montetoro de Menorca. Aquesta formació musical se va formar al 2018 a la illa veïna amb components d'ambdues illes que volien retornar a la Setmana Santa una banda de cornetes i tambors. Desfilen amb un uniforme senzill, calçons negres i camisa blanca, i el banderí és vermell amb l'escut de la banda brodat (García Amor 2022).

Després de quasi 20 anys, la Confraria Joventut Antoniana va decidir canviar d'acompanyament musical i va contractar a l'A.M. Ntro. Padre Jesús del Gran Poder. D'aquesta manera, l'A.M. Joventut d'Inca acompanyà el Dijous Sant a la confraria Santo Tomás de Aquino. Aquesta confraria el Dilluns Sant va estar acompanyada per la Banda de Cornetas y Tambores Virgen de Montetoro de Menorca.

Just abans de Setmana Santa se va presentar a l'església de Santa Margalida, seu de la Hermandad Humildad y Paz, la que sirà la seva banda pròpia: l'A.M. Ntro Padre Jesús de la Humildad⁹⁵. L'uniforme d'aquesta banda consisteix en calçons i jaqueta negra amb decoracions en bordeus i daurat i gorra blanca. El banderí és de vellut bordeus amb l'escut de la formació i el seu nom brodat en or [Figura 108]. Aquell Diumenge del Ram la Verge de la Paz d'aquesta confraria va estar acompanyada per la Banda de Música de Campos (Serrano Almuedo 2022).

Desgraciadament, després de la Setmana Santa del 2019 se va desfer l'A.M. Ntro. Padre Jesús de la Pasión, de la confraria del Socorro. Res podia avisar del que se viuria uns mesos després i que aturaria completament l'activitat de totes les formacions musicals i del món de la Setmana Santa. El 9 de gener del 2020 l'A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau complia XXV anys i ho celebrà amb un concert⁹⁶ al teatre Xesc Fortesa de Palma amb una recopilació de la història i de la trajectòria de la formació.

2021.

A conseqüència del Covid-19 no se va celebrar la Setmana Santa del 2020 ni del 2021, pel qual no hi va haver novetats al món musical. A finals del 2021, quan la situació començà a millorar

---

95 https://www.youtube.com/watch?v=_1dSuffnUlg&list=PLC3_0_wE9g8LkTut9wbB1M-2I1J9w6mus Videos del concert de presentació de la banda.

96 https://www.youtube.com/watch?v=VwO393Mi5qg&list=PL1ZxqLel6CDie_qrJynB0ZkRuMzJv9m4Z Videos del concert.

i se varen poder fer concerts, se varen estrenar dues marxes. L'A.M. RVM va estrenar la marxa pròpia *Tu Caridad*⁹⁷ (Jero Amorós Prats) i l'A.M. Ntro. Padre Jesús de la Humildad va estrenar *Lloran mis Penas*⁹⁸ (Sebastian Fuster Sansó) i *Ante Caifás* (Sebastian Fuster Sansó), aquesta darrera marxa que ja havia estrenat la desapareguda A.M. La Paz al 2018.

2022.

Desgraciadament, aquesta situació de pandèmia va afectar molt al món de la Setmana Santa. L'A.M. Ntra. Sra. De la Salud, que acompanyava la seva confraria des del 1999, se va desfer. Fins al mes de març del 2022 no se sabia cert si se podrien fer les processons. Quan el Bisbat de Mallorca va donar l'autorització per poder sortir, les bandes varen haver de posar-se a assajar a contrarellotge. Se varen haver de preparar repertoris amb menys marxes perquè no havia temps d'assajar-ho tot. Tot i així, les bandes varen complir i varen mostrar un bon nivell després de dos anys sense poder sortir.

Com que la banda de la Salud se va desfer, el pas va estar acompanyat per la Banda de Música de Marratxí, que va interpretar marxes com *Jerusalén*⁹⁹, *Pasan los Campanilleros*, *Madrugá*, *Salve Baratillera*¹⁰⁰, *Encarnación Coronada* o *Macarena*. Va ser un canvi d'estil molt gran ja que se va passar d'una agrupació musical a una banda de música. (Oliver Bonet 2022).

L'A.M. RVM va sortir amb la Hermandad de la Santa Caridad, que estrenava nou pas, el Dilluns i el Dijous Sant. El Dijous Sant, en acabar la processó amb la Caridad, va acompanyar als Navegants. L'A.M. Dolores de s'Indioteria va acompanyar a la Confraria de les Cinc Llagues. Aquesta banda enguany ha canviat totalment el seu estil, optant per un estil de marxes molt clàssiques com *Divino Redentor*, *Jesús Cautivo* o *Dolores y Misericordia*¹⁰¹, molt diferent a les marxes més populars i alegres que abans tocava.

L'A.M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau va acompanyar el Divendres Sant a la Confraria de La Salle des de Sant Francesc fins a Santa Eulàlia. Enguany va estrenar l'adaptació a agrupació musical de la marxa de banda de música *Siempre la Esperanza*¹⁰², marxa dedicada a la Esperanza de Triana i molt popular a Andalusia, que ha causat un impacte molt gran ja que inclou una part amb cascavells i ha agradat molt. L'A.M. Ntro. Padre Jesús de la Humildad va acompanyar

---

97 <https://www.youtube.com/watch?v=0RWvz7sM38Y>

98 https://www.youtube.com/watch?v=PhMaHYVxVyg&list=PLC3_0_wE9g8LvBq_Dw6lT9vp0t3MiYHUT&index=5

99 <https://www.youtube.com/watch?v=WX0S6A2T1as>

100 <https://www.youtube.com/watch?v=mDwSjMsKvxU>

101 <https://www.youtube.com/watch?v=3Hfn-B58uXA>

102 <https://www.youtube.com/watch?v=B-HRe3xbsbI>

la seva confraria i a la del Crist de l'Agonia, encara que el Dijous Sant a aquesta darrera només l'acompanyés fins al Teatre Principal. El Diumenge del Ram la Verge de la Paz va estar acompanyada per la Filharmònica de Porreres, que va interpretar marxes com *Saeta*, *Madrugá*, *Siempre la Esperanza*, *Encarnación Coronada* o *Macarena*.

Després de Setmana Santa s'han creat un parell de bandes noves: la banda de cornetes i tambors La Expiración (amb molts d'ex components de la Salut), l'A.M. La Piedad (amb molts d'ex components del Socorro i del Carme) que sirà banda pròpia de la confraria Santo Tomás de Aquino, l'A.M. Esencia i l'A.M. Ntro. Padre Jesús del Buen Perdón.

Anàlisi.

D'aquesta manera veim com el món de la música processional és un món molt canviant i amb molt poca estabilitat. De fet, només queda a Palma una banda de les antigues, la de l'Esperança, que duu 27 anys tocant darrera el seu pas, conformant el binomi pas-banda més longeu de la Setmana Santa de Palma.

De totes maneres s'ha de reconèixer la dificultat que té formar part d'una banda de Setmana Santa ja que assagen durant tot l'any, passant calor a l'estiu i fred a l'hivern, per tocar una setmana a l'any. I tota aquesta feina s'hauria de valorar més ja que les nostres bandes han arribat a agafar un nivell i una importància més que alta. Una prova d'això és la gran quantitat de marxes pròpies de les bandes i els treballs discogràfics en els quals han participat.

Aquestes marxes pròpies afavoreixen la creació de la identitat de la Setmana Santa de Palma, encara que les marxes clàssiques sempre són les que més agraden i sempre són una aposta segura ja que són les que el públic reconeix més fàcilment i amb les que més s'identifica. Tot i així, les marxes pròpies s'estan fent un lloc entre el repertori de les nostres bandes i cada vegada agafen més força.

[Figura 95]. Diferents modistes. Uniformes de l'A. M. Ntra. Sra. De l'Esperança i de la Pau al llarg de la seva història.. 1995-actualitat. Fotografia de l'autor.

[Figura 96]. Diferents artistes. Banderins i uniformes de diferents bandes desaparegudes de Palma (anys 80-2019). Fotografia de l'A.M. La Paz. De dreta a esquerra: A.M. Jesús del Buen Perdón, A.M. la Amistad, A.M. Cinco Llagas, Banda de Reyes Católicos i A.M. Jesús Nazareno. En primer pla, el banderí de l'A.M. La Paz.

[Figura 97]. Autor desconegut. Primer uniforme de l'A.M. Ntro. Padre Jesús del Gran Poder. 2003-2018. Fotografia de la banda.

[Figura 98]. Autor desconegut. Uniforme i banderí de l'A.M. La Redención. 2006-2016. Sebastián Fuster Sansó.

[Figura 99]. Autor desconegut. Uniforme i banderí de l'A.M. Virgen del Mar. 2006-2017. Fotografia: A.M. Virgen del Mar.

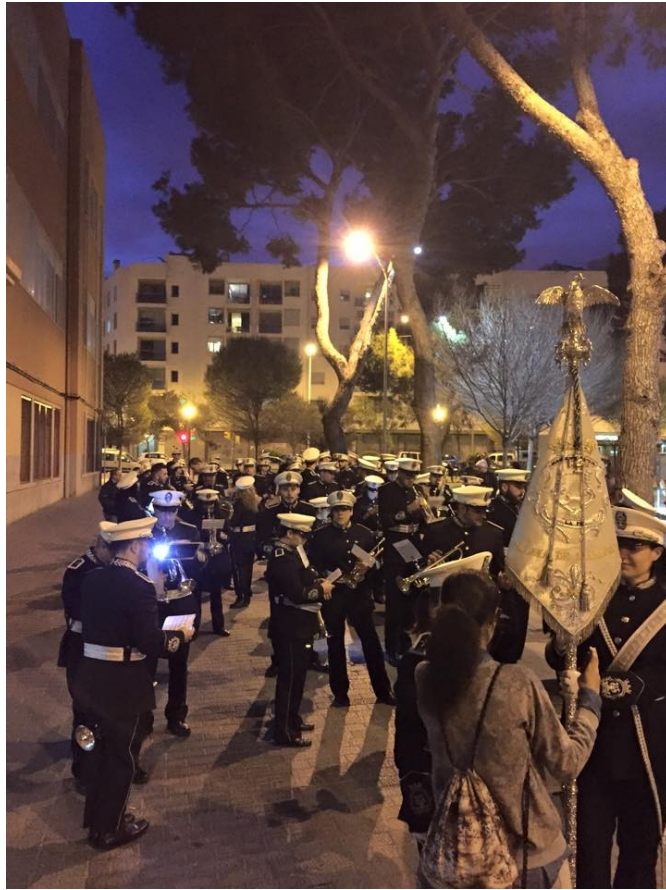

[Figura 100]. Autor desconegut. Uniforme original de la banda de la Salut. 1999-2008. Fotografia: A.M. Ntra. Sra. De la Salut.

[Figura 101]. Autor desconegut. Uniforme de la banda de la Salut. 2008-2015 Fotografia: A.M. Ntra. Sra. De la Salut.

[Figura 102]. Autor desconegut. Uniforme original de l'A.M. La Paz. 2009-2016. Fotografia de l'autor.

[Figura 103]. Autor desconegut. Uniforme i banderí de la banda de la Salut. 2015-2021. Objectivo Cofrade Mallorca.

[Figura 104]. Sastreria Marisa Ortega. Uniforme de la banda de la Indioteria. 2012-2019. Fotografia: A.M. Dolores Indioteria.

[Figura 105]. Confecciones Dolan. Uniforme de la banda RVM. 2017-actualitat. Fotografia: A.M. Redención Virgen del Mar.

[Figura 106]. Sastreria Marisa Ortega.. Uniforme de La Paz. 2016-2019. Objetivo Cofrade Mallorca.

[Figura 107]. Confecciones Dolan. Uniforme i banderí de la banda del Gran Poder. 2018-actualitat. Objetivo Cofrade Mallorca.

[Figura 108]. Sastreria Marisa Ortega. Uniforme i banderí de l'A.M. Ntro. Padre Jesús de la Humildad. 2019-actualitat.

Fotografia de l'autor.

5.4. Els itineraris al segle XXI.

Dins aquest apartat veurem com han anat canviant els itineraris de les processons durant el segle XXI. Podrem veure com processons com la del Diumenge del Ram, Dijous i Divendres Sant han anat canviant de recorregut. Però especialment les processons de Dilluns, Dimarts i Dimecres Sant són les que més han anat canviant, ja que fins i tot aquests dies s'han anat creant processons noves. Al final d'aquest apartat veurem l'evolució dels itineraris de manera gràfica, sobre un plànol, a excepció de les processons del Dilluns Sant del Camí del Calvari i de la Oració, degut a la dificultat de representar en un mateix plànol tants de carrers simultanis, amb els mitjans dels que disposam. L'eina utilitzada és el *Paint* de Microsoft, ja que per problemes informàtics ens ha estat impossible emprar altres eines més efectives.

2000.

El Divendres de Dolors se fa la processó dels Estendards, que consisteix en traslladar els estendards de les diverses confraries des de l'església de Sant Antoniet o des de la dels Caputxins (han anat canviant) fins a la basílica de Sant Francesc, on se llegeix el Pregó. Al 2000 aquesta processó va sortir a les 19:30 hores de Sant Antoniet i va anar per Sant Miquel, Colom, Santa Eulàlia i Sant Francesc (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 200, 7).

La processó del Diumenge del Ram sortia a les 18 hores de Sant Jaume i anava fins a Santa Clara per Sant Jaume, Santa Magdalena, Rambla, Unió, Jaume III, Ca'n Asprer, Sant Gaietà, Sant Feliu, Born, Constitució, plaça del Rosari, Cort, Santa Eulàlia, Call i Santa Clara (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2000, 8).

La processó del Dilluns Sant o del Crist de l'Agonía sortia de Santa Clara a les 20:30 hores i arribava a Sant Nicolau per Call, Ca'n Fortuny, Santa Eulàlia, Colom, Sant Miquel, Costa de la Pols i Plaça del Mercat (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2000, 9).

La processó del Dimarts Sant o de la Dolorosa sortia a les 20:30 hores de Sant Nicolau i anava per Tous i Maroto, Constitució, Born, Jaume III, Bonaire i Bisbe Campins fins entrar a l'església de la Sang, on la imatge de la Verge Dolorosa acompanya al Sant Crist de la Sang fins a la processó del Dijous Sant. Els anys que ha pogut el Dimarts Sant i la processó no ha pogut sortir, s'ha fet el Dijous Sant a les 7 del dematí (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2000, 10).

La processó del Dimecres Sant, del Silenci o de Santa Creu, sortia de la Sang a les 20:30 hores i anava pels carrers Pietat, Metge Matas, Bonaire, Jaume III, Protectora i Ca'n Sales, on recollien la imatge del Sant Crist de Santa Creu i recorrien els carrers del barri del Puig de Sant Pere com són Costa de Santa Creu, Sant Llorenç, plaça Drassanes, Sant Joan, Montenegro, Sant Feliu, Costa de Santa Creu, plaça de la Porta de Santa Catalina, Barques de Bou, Forn de l'Olivera i entrada a Santa Creu (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2000, 11).

La processó del Dijous Sant sortia a les 20:00 hores (aquell any el Dijous Sant no va ser festiu, els oficis se varen retardar i, per tant, la processó també, ja que sol sortir devers les 19:00 h.). Sortia de l'Hospital, baixava la Costa de la Sang, pujava els Oms i anava per Sant Miquel, Plaça Major, Colom, Cort, Conqueridor, es Born, Jaume III, Passeig Mallorca, Bisbe Campins i tornava a la Sang (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2000, 12).

La processó del Divendres Sant o del Sant Enterrament sortia a les 19:30 hores des de la basílica de Sant Francesc i anava per Santa Eulàlia, Cort, Plaça Major, Sant Miquel, Marie Curie, Plaça d'Espanya, Plaça del Comptat del Rosselló, Porta de Sant Antoni i acabava a l'església dels Socors (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2000, 13).

Veim com de Diumenge del Ram fins al Dimecres Sant, la processó acabava on començava al dia següent.

2001.

El Divendres de Dolors, per obres a Sant Antoniet, la processó va sortir des de Santa Catalina de Siena a la mateixa hora que l'any anterior i seguint el mateix itinerari (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2001, 9).

El Diumenge del Ram la processó sortia a la mateixa hora que l'any anterior però acurçava bastant l'itinerari, anant per Sant Jaume, Born, Conqueridor, Cort, Santa Eulàlia, Call i Santa Clara (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2001, 11).

El Dilluns Sant sortia a la mateixa hora i també de Santa Clara com l'any anterior però modificava el recorregut, anant per Pont i Vic, Sol, Pes de sa Palla, Ramon Llull, Sant Francesc, Santa Eulàlia, Cort, Conqueridor i Tous i Maroto fins a Sant Nicolau (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2001, 12).

El Dimarts Sant la processó feia el mateix recorregut i sortia a la mateixa hora que l'any anterior, igual que la processó del Dimecres Sant (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2001, 13-14).

El Dijous Sant la processó va tornar a sortir a les 19 i feia el mateix itinerari, excepte el final. Quan arribaven a Jaume III no anaven fins al Passeig Mallorca si no que voltaven per Bonaire per anar directament a Bisbe Campins i seguir cap a la Sang (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2001, 15).

El Divendres Sant la processó sortia a la mateixa hora que l'any anterior i feia el mateix recorregut (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2001, 16). Però quan quedaven només 3 confraries per sortir de Sant Francesc va començar a ploure i se va suspendre la processó. Quan la pluja va aturar, les confraries que quedaven per sortir varen anar directament al Socors pel carrer Ramon Llull i se va fer la cerimònia del Sant Enterrament (Buades Rul·lan 2012, 27).

2002.

El Divendres de Dolors, per obres que encara seguien a Sant Antoniet, la processó va sortir des de Santa Catalina de Siena a la mateixa hora que l'any anterior i seguint el mateix itinerari (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2002, 10).

El Diumenge del Ram la processó sortia de Sant Jaume a les 18 i anava fins al convent de les Caputxines per Sant Jaume, Jaume III, Bonaire, Bisbe Campins, Rambla, Unió i Caputxines (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2002, 12).

El Dilluns Sant sortien de Santa Clara a les 20:30 hores i anaven fins al convent de Sant Jeroni per Pont i Vic, Morey, Santa Eulàlia, Colom, Bosseria, Galera, plaça de sa Quartera, plaça del Mercadal, Travessa d'en Ballester, Socors i Temple (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2002, 13).

El Dimarts Sant sortiren de Sant Nicolau a les 20:30 hores i anaren per Verí, plaça del Rosari, Cort, Conqueridor, Born, Jaume III, Bonaire, Bisbe Campins fins entrar a la Sang (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2002, 14).

El Dimecres Sant la processó va sortir a les 20:30 hores directament des de Santa Creu i fent el següent recorregut: Forn de l'Olivera, Barques de Bou, Pólvora, plaça de Santa Catalina, Sant Llorenç, Drassanes, Sant Joan, Sant Gaietà, Jaume III, Protectora, Costes de Ca'n Salas i de Santa Creu, Forn de l'Olivera i entrada a Santa Creu (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2002, 15).

El Dijous Sant sortiren a la mateixa hora que l'any anterior i feren el mateix itinerari, excepte que quan varen arribar a Jaume III no voltaven per Bonaire, si no que ho feien per Baró de

Santa Maria del Sepulcre per seguir per Berenguer de Sant Joan i Bonaire, enllaçant amb el recorregut tradicional (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2002, 15).

El Divendres Sant la processó sortia a la mateixa hora que l'any anterior i feia el mateix recorregut, però per mor de la pluja se va haver de suspendre (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2002, 16).

2003.

El Divendres de Dolors, per obres que encara seguien a Sant Antoniet, la processó va sortir des de Santa Catalina de Siena a la mateixa hora que l'any anterior i seguint el mateix itinerari (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2003, 10).

El Diumenge del Ram sortiren a la mateixa hora i feren el mateix recorregut que l'any anterior exceptuant una part, ja que Bisbe Campins estava en obres. En arribar a Bonaire, seguiren recte per Ruben Darío, Santiago Russinyol, Baró de Pinopar enllaçant amb la Rambla (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2003, 11).

El Dilluns Sant tornaren a canviar l'itinerari i sortiren a les 20:30 des de Santa Clara fins a la Mercè anant per Pont i Vic, Morey, Ca'n Fortuny, Call, Sol, Pes de sa Palla, Socors, Porta de Sant Antoni, Josep Anselm Clavé i Volta de la Mercè (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2003, 12).

El Dimarts Sant també tornaren a canviar l'itinerari i sortien a les 20:30 des de Sant Nicolau anant per Tous i Martoto, Constitució, Soledat, Born, Rambla i Costa de la Sang (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2003, 13).

El Dimecres Sant feren el mateix itinerari i sortiren a la mateixa hora que l'any anterior (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2003, 14).

El Dijous Sant sortiren a la mateixa hora que l'any anterior i feren el mateix itinerari, excepte que quan varen arribar a Jaume III varen voltar per Bonaire i arribaren fins a Ruben Darío, Santiago Russinyol, Baró de Pinopar i pujada fins a la Sang (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2003, 15).

El Divendres Sant la processó sortia a la mateixa hora que l'any anterior i feia el mateix recorregut (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2003, 16).

2004.

El Divendres de Dolors la processó tornà a sortir des de Sant Antoniet a les 19:30 hores i fent el recorregut tradicional (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2004, 10).

El Diumenge del Ram se va fer el mateix recorregut que al 2002, quan se podia passar per Bisbe Campins, i varen sortir a les 18:00, com sempre (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2004, 11).

El Dilluns Sant la processó del Crist de l'Agonia va allargar molt el recorregut, però va mantenir l'hora de sortida. Sortia de Santa Clara i anava per Sol, Pes de sa Palla, Ramon Llull, Sant Francesc, Santa Eulàlia, Cort, Colom, Sant Miquel, Josep Tous Ferrer, Josep Anselm Clavé, Porta de Sant Antoni, Socors, Pes de sa Palla, Sant Francesc, Santa Eulàlia, Ca'n Fortuny, Call i tornar a entrar a Santa Clara (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2004, 12).

Per altra banda, se va afegir una processó nova, la de Ntra. Sra. De l'Esperança. Sortia a les 20:30 des de la basílica de Sant Francesc anant per Sant Francesc, Santa Eulàlia, Cort, Colom, Sant Miquel, Josep Tous Ferrer, Josep Anselm Clavé, Porta de Sant Antoni, Socors, Pes de sa Palla i entrant a Sant Francesc. Veim com aquestes dues processons pràcticament compartien tot l'itinerari. L'Esperança anava davant i l'Agonia darrera (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2004, 12).

El Dimarts la processó havia de sortir a les 20:30 des de Sant Nicolau i anar per Tous i Martoto, Constitució, Soledat, Born, Jaume III, Bonaire, Bisbe Campins i Costa de la Sang, però va ploure i se va retardar al Dijous Sant a les 7 del matí (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2004, 13).

El Dimecres Sant, els de Santa Creu feren el mateix itinerari i sortiren a la mateixa hora que l'any anterior (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2004, 14).

Aquest dia se va afegir la processó del Nostre Pare Jesús del Gran Poder, que sortia a les 23:00 hores (la processó més tardana de Palma) des de la parròquia de Sant Joan d'Àvila, al Polígon de Llevant, i anava per Ciutat de Querétaro, Lima, Manuel Azaña, Avinguda de Mèxic, Ciutat de Querétaro, Caracas, Valparaíso, Fornaris, Fe, Puerto Rico, Avinguda de Mèxic i Ciutat de Querétaro pe entrar a la parròquia d'on havia sortit (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2004, 15).

També se va afegir una triple processó aquest dia, anomenada Camí de Getsemaní. Sortia del Sagrat Cor a les 20:30 hores i anava per Reina Violant, Nunyo Sanç, Bujosa, Forteza i Reis Catòlics fins a la plaça Tinent Coronel Franco, actual Miquel Dolç. Per altra banda, a la mateixa hora sortia

des de Pius X una altra processó per Beatriu de Pinós, Hort de Torrella, Nicolau de Pacs, plaça de les columnes i Pere Garau per arribar a la plaça Tinent Coronel Franco. A les 20 hores però havia sortit una altra processó des de la Soledat i anava a trobar-se a la mateixa plaça que les altres dues per plaça Mínims, Cabrera, Amer, Rector Petro, Manacor, Antoni Rosselló i Nadal, Sureda, Benet Pons i Fàbregues, plaça Guillem Moragues i Adrià Ferran. Una vegada trobades les tres processons anaven juntes per Rafel Ll. Blanes Massanet, Adrià Ferra i entraven a l'església de Sant Josep Obrer (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2004, 16). Eren tres processons que se trobaven a la plaça Tinent Coronel Franco a devers les 22:00 hores i anaven juntes fins a Sant Josep Obrer.

El Dijous Sant feren la mateixa processó i sortiren a la mateixa hora que l'any anterior (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2004, 18).

El Divendres Sant també sortiren a la mateixa hora que l'any anterior però acurçaren un poc l'itinerari. En arribar a Sant Miquel voltaven per Plaça de la Porta Pintada directament cap a Josep Anselm Clavé, enllaçant amb l'itinerari tradicional (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2004, 19).

2005.

El Divendres de Dolors la processó va ser talment la de l'any anterior (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2005, 10).

El Diumenge del Ram la processó també va ser igual que la del 2004 (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2005, 11).

El Dilluns Sant, la processó de l'Esperança va ser igual que la del 2004, però la de l'Agonia va tornar a sofrir canvis, i feren el mateix recorregut que al 2002 (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2005, 12-13).

El Dimarts Sant feren el mateix itinerari que l'any anterior però sortint a les 20:45 hores (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2005, 14).

El Dimecres Sant les tres processons (Santa Creu, Gran Poder i Camí de Getsemaní) no varen sofrir cap canvi (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2005, 15-18).

Se'n va afegir una altra processó aquest dia, la de la Salle, que sortia a les 21:15 hores de l'església de Sant Bartomeu i anava per Catalina March, Llac Major, Llac dels Quatre Cantons, Son Rapinya i entrava a l'escola de La Salle (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2005, 19).

El Dijous Sant no va sofrir cap canvi (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2005, 20-21), però el Divendres Sant si, ja que acurçar l'itinerari i va canviar l'horari de sortida. Sortien a les 19:00 hores i quan arribaven a Sant Miquel voltaven pel Mercat de l'Oliva i Josep Tous Ferrer per enllaçar amb Josep Anselm Clavé i continuar cap al Socors (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2005, 22).

2006.

El Divendres de Dolors no va sofrir cap canvi (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2006, 7). L'únic canvi del Diumenge del Ram va ser l'allargament del recorregut un pic arribats a Bonaire, per anar per Berenguer de Sant Joan, Jaume de Santacília i Passeig Mallorca per enllaçar amb Bisbe Campins (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2006, 8).

El Dilluns Sant l'Agonia va modificar un tram de l'itinerari, anant des de Santa Eulàlia per Argenteria fins enllaçar amb Bosseria (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2006, 9). L'Esperança va modificar substancialment el recorregut anant per Plaça de Sant Francesc, Convent de Sant Francesc, Plaça de Santa Eulàlia, Cadena, Colom, Bosseria, Galera, Corderia, Plaça de sa Quartera, Esparteria, Plaça del Mercadal, Travessa d'en Ballester, Socors, Plaça del Pes de la Palla, Temple, Ramon Llull, Plaça de Sant Francesc i entrada a la Basílica de Sant Francesc (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2006, 10).

Se va afegir una nova processó aquest dia, la del Camí del Calvari, que sortia a les 20:30 hores de l'església del Carme al carrer Antic i anava per Colubí, Despuig, Ferro, Joan Crespí, Cabrit i Bassa, Contestí i entrada a l'església de l'Assumpció de Son Espanyolet (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2006, 11).

Les processons de Dimarts i Dimecres Sant pràcticament no sofriren canvis a excepció de l'acurçament directament per Constitució cap al Born del Dimarts i de l'allargament de la processó que sortia de Pius X al Camí de Getsemaní (Pere Garau, Capità Vila, Joan Bauçà, Guillem Moragues, Gabriel Llabrés i Pere Garau enllaçant amb Arquebisbe Aspareg); el canvi d'horari de la processó del Gran Poder, avançant-se a les 20:30 hores; i l'acurçament de la processó de La Salle per Llac Major, Llacuna de Sanabria i enllaçant amb Son Rapinya (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2006, 12-18).

Les processons de Dijous i Divendres Sant no sofriren canvis a excepció del retard en la sortida del Divendres en 15 minuts, essent la sortida a les 19:15 hores (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2006, 19-22).

2007.

El Divendres de Dolors no va sofrir cap canvi (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2007, 6). La processó del Diumenge del Ram modificà el seu itinerari sortint de Sant Jaume a les 18 i anant per Unió, Rambla, Bisbe Campins, Bonaire, Sant Martí i entrada a la Concepció (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2007, 7).

La processó de l'Agonia tornà a tenir canvis, sortint a les 20:15 de Santa Clara anant per Pont i Vic, Morey, Santa Eulàlia, Cort, Colom, Bosseria, Argenteria, Ca'n Fortuny, Call i entrada a Santa Clara. L'Esperança avançà 15 minuts la sortida, essent a les 20:15. La processó Camí del Calvari passà a anomenar-se Crist dels Navegants i sortí de Sant Magí a les 21 hores per anar per Cerdà, Navegació, Fàbrica, Cotoner, Plaça Verge del Miracle i tornada a Sant Magí. A part, s'afegí la processó del Crist dels Boters, que sortia de Sant Joan de Malta a les 21 hores i anava per Montenegro, Sant Feliu, Ca'n Salas, Sant Llorenç, Drassanes i Llotja de Mar (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2007, 8-12).

La processó del Dimarts Sant tornà a allargar el seu itinerari per Soledat i Plaça de la Reina, però com se va suspendre per pluja se va fer el Divendres Sant dematí, ja que el Dijous també va ploure (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2007, 12). Les processons del Dimecres Sant no sofriren canvis a excepció de que la processó que sortia de Pius X tornà al recorregut del 2005 sense donar la volta per Capità Vila (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2007, 13-18).

Les processons de Dijous i Divendres Sant no havien de sofrir canvis, però el Dijous Sant va ploure i se va passar al Divendres, per tal de que el Sant Crist de la Sang pogués sortir. Així que el Divendres Sant se va fer el recorregut del Dijous Sant, però sortint una hora més tard, a les 20:00 hores. Quan les confraries de la Dolorosa i Creu de Calatrava arribaren a Cort esperaren que passés el Crist de la Sang i partiren cap al Socors per fer el Sant Enterrament (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2007, 19-22).

2008.

El Divendres de Dolors no va sofrir cap canvi i el Diumenge del Ram va allargar un poc l'itinerari arribant a Bonaire, anant per Berenguer de Sant Joan, Baró del Sepulcre, Jaume III, Sant Martí i Concepció (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2008, 7-8).

El Dilluns Sant l'Esperança va avançar 15 minuts més la seva sortida, quedant a les 20 hores. L'Agonia tornà a modificar l'itinerari sortint a les 21 hores i anant per Santa Clara, Call, Ca'n Fortuny, Santa Eulàlia, Sant Francesc, Ramon Llull, Pelleteria i entrada a Monti-Sion (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2008, 9-10). Quan l'Esperança entrava a Sant Francesc arribava l'Agonia. La processó del Camí del Calvari va tornar a sortir, en aquest cas des de l'església de Son Espanyolet a les 21 hores i anant per Cabrit i Bassa, Triana, Viñedo, Joan Crespí, Espartero, Sant Magí, Navegació, Fabrica, Cotoner, Plaça Progrés i Antich, entrant al Carme. El Crist dels Boters també allargà el seu itinerari per plaça Drassana, Consolat, Passeig Sagrera, Passeig de la Mar, Boteria i Sant Joan (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2008, 11- 12).

Dimarts i Dimecres Sant no varen sofrir canvis a excepció del Camí de Getsemaní, on les tres processons sortiren a les 21 hores però la de Pius X no se va trobar amb les altres si no que anà per Beatriu de Pinós, Hort de Torrella, Pere Garau, Francesc Manuel dels Herreros i entrada (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2008, 15). Ni Dijous ni Divendres Sant sofriren canvis, excepte que el Divendres Sant se tornà a sortir a les 19:30 hores. (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2008, 16-19).

2009.

La processó dels estendards del Divendres de Dolors va sortir a les 19:30 des de Sant Miquel i la del Diumenge del Ram va canviar el seu itinerari, sortint a les 18 per Sant Jaume, Born, Sant Feliu, Sant Gaietà, Jaume III, Bonaire i Concepció (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2009, 7-8).

El Dilluns Sant l'Agonia tornà a canviar l'itinerari anant per Santa Clara, Puresa, Morey, Ca'n Fortuny, Call, Sol, Pelleteria i entra a Monti-Sion. L'Esperança tornà a sortir a les 20:30; el Crist dels Boters no va sofrir canvis; la processó Camí del Calvari va sortir i entrar al Carme allargant el recorregut de l'any anterior passant dos pics per Joan Crespí; i se va crear la Processó de l'Oració, que sortia dels Caputxins a les 20:45 i anava per plaça del Comtat del Rosselló, Tous i Ferrer, Sant Felip Neri, Ample de la Mercè, Sindicat, Rubí i entrava a Sant Miquel. El Dimarts Sant no havia de sofrir canvis, però per mor de la pluja la processó se va fer el Dijous Sant dematí (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2009, 9-14).

El Dimecres Sant el Gran Poder acurçà el recorregut anant per Caracas directament a Puerto rico. Santa Creu no va sofrir canvis i La Salle sortí a les 21:15 hores. Al Camí de Getsemaní les tres

sortiren a les 21 hores i l'Agonia allargà el seu itinerari fins Reina Laura, sense arribar a ajuntar-se amb les altres dues conraries (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2009, 14-19).

El Dijous Sant va sortir a les 19:30 hores i, en arribar a Cort, anava directament per Palau Reial fins acabar a la Seu. Per primer pic a la Història la processó del Dijous Sant acabava a la Seu, encara que fins feia unes dècades sempre hi havia passat. En canvi, el Divendres Sant no va sofrir canvis (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2009, 20-22).

2010.

La processó dels Estendards va sortir per primera vegada des dels Caputxins a les 18 hores. El Diumenge del Ram no va sofrir canvis (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2010, 7-8).

Per primera vegada al segle XXI, la processó de l'Agonia no va sofrir cap canvi, ja que duia 10 anys canviant el recorregut cada any. L'Esperança va acurçar el seu recorregut per Travessa d'en Ballester, Forn d'en Vila, Gerreria, Quadrado, Troncoso i Sant Francesc. Les processons del Camí del Calvari i dels Boters no sofriren canvis. La de l'Oració va sortir a les 20:45 de la Mercè i arribà a Sant Miquel per Sant Felip Neri, Tous i Ferrer, Anselm Clavé, Sindicat i Rubí (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2010, 9-13).

A la resta de la setmana no hi va haver canvis, a excepció del Camí de Getsemaní el Dimecres, que l'Agonia tornà al recorregut del 2008 i la del Dijous Sant que tornà a sortir a les 19 hores (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2010, 14-23).

2011.

La processó dels Estendards no sofrí canvis i la del Diumenge del Ram va ampliar el seu recorregut anant per Jaume III, Baró de Santa Maria del Sepulcre, Berenguer de Sant Joan i enllaçant amb Bonaire. La resta de la setmana no va sofrir canvis excepte la processó de l'Oració del Dilluns que anà per Volta de la Mercè, Vilanova, Plaça de l'Olivar, Caputxins, Velázquez, Sindicat, Rubí i entrada a Sant Miquel; i la de l'Agonia del Dimecres, que anà per Beatriu de Pinós, Manuel de los Herreros, plaça de les columnes, Uetam, Isidoro Antillón, Nicolau de Pacs i Hort de Torrella. Aquest any se va triar un ordre de confraries a la processó que combinava l'antiguitat i el Via Crucis (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2011 5-20).

2012.

Les processons del 2012 no sofriren canvis a excepció del Dilluns Sant, que se creà la processó de Jesús del Buen Perdón sortint a les 20:00 hores de la Concepció anant per Bisbe Campins, Via Roma, Santa Magdalena, Sant Jaume, Jaume III, Bonaire i Metge Matas; i de la del Divendres Sant que va acurçar el seu recorregut per Colom, Bosseria, Galera, Corderia, Quartera, Esparteria, Mercadal, Ferreria, Porta de Sant Antoni i Socors (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2012, 5-20).

2013.

El primer canvi del 2013 el trobam a la processó de l'Oració de Dilluns Sant que sortí a les 20:30 hores de Sant Felip Neri i anà per Tous i Ferrer, Olivar, Sant Miquel, Rubí, Sindicat, Volta de la Mercè i entrà a la Mercè. A part, el Dimarts Sant va ploure i se va passar al Dijous Sant dematí. L'altre canvi d'aquest any va ser la processó del Camí de Getsemaní del Dimecres Sant, que canvià el format i sortí a les 21 hores de la Soledat per entrar al Sagrat Cor, seguint l'antic itinerari. També se creà la processó del Crist de la Sang del Molinar, que sortia de la parròquia a les 21:30 hores i recorria els carrers del barri. (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2013, 3-5).

2014.

Els principals canvis del 2014 els trobam al Dilluns Sant. No va sortir la processó de l'Oració. La processó del Camí del Calvari sortí a les 21 hores de Sant Magí i anà per Mir, Progrés, Antich, Colubí, Joan Crespi, Viñedo, Despuig i entrà a Sant Magí. La processó de l'Oració va fer el mateix itinerari que l'any anterior però a la inversa, i la processó del Buen Perdón sortí a les 20:30 hores per Concepció, Russinyol, Bisbe Campins i tornà a la Concepció. El Dimecres Sant la processó del Camí de Getsemaní sortí del Sagrat Cor i acabà a la Soledat (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2014, 5-15).

2015.

El primer canvi d'aquest any el trobam a la processó del Camí del Calvari, que tornà a fer el mateix recorregut que al 2009. La processó de l'Oració va sortir de Sant Miquel i va anar per Rubí,

Sindicat, Volta de la Mercè i entrà a la Mercè. La Confraria Jesús del Buen Perdón va canviar la seva seu canònica de la Concepció al Sagrat Cor i la seva processó del Dilluns Sant va canviar totalment. Sortí a les 20:45 hores i anà per Nuno Sanç, Son Ventallol, Jacint Verdaguer, Rul·lan, plaça Santa Elisabet i Reina Violant. El Dimecres Sant el Gran Poder sortí a les 20 hores i la processó del Camí de Getsemaní anà de la Soledat fins al Sagrat Cor (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2015, 5-15).

Encara que no tenguí a veure amb els itineraris, trobam adient comentar un aspecte bastant ressenyable. Al 2015, després d'una votació, se va decidir que les confraries seguien l'ordre d'antiguitat a les processons del Diumenge del Ram, Dijous i Divendres Sant, i no el del Via Crucis com fins al moment se feia. Això va suposar que moltes confraries alternassin el seu lloc a la processó com per exemple l'Esperança, que va passar d'obrir la processó (com feia des dels anys 50, quasi 60 anys) a anar la quinta començant pel final (Ayuga 2015).

2016.

Aquest any la processó del Camí del Calvari anà des del Carme fins a Son Espanyolet, passant per Son Espanyolet. La de l'Oració anà de Sant Felip Neri fins a Sant Miquel passant per la Mercè. La processó del Camí de Getsemaní tornà a comptar amb l'Agonia, i anaren fins a la Soledat. La processó del Divendres Sant acurçà el recorregut anant per Mercadal cap al Socors directament per Travessa d'en Ballester. La resta de dies quedaren igual (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2016, 6-16).

La principal novetat del programa d'aquest any és que surt la processó de la Humildad al Dimecres Sant, encara que s'havia fet des del 2009. Sortia de l'església de Santa Margalida a les 21 hores i anava a la Seu per Sant Miquel, Colom i Palau Reial, per tornar pel mateix camí. Aquest any feia una modificació: quan arribava a Sant Miquel de tornada anava per la Costa de la Pols, Rambles i pujava els Oms.

2017.

El primer canvi d'aquest any el trobam a la processó del Crist de Boters, que anà per Llotja de Mar, Drassana, Sant Llorenç, Santa Creu, Sant Feliu, Montenegro i entrada a Sant Joan de Malta. La Processó de l'Oració també canvià l'itinerari i anà de la Mercè a Sant Felip Neri, passant per Sant Miquel. La Processó del Camí de Getsemaní anà de la Soledat al Sagrat Cor. La processó del

Divendres Sant sortí a les 19 hores (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2017, 10-22).

2018.

Al 2018 l'Associació va fer una reducció de processons, a petició de l'Ajuntament de Palma, ja que moltes no tenien poder de convocatòria i entorpien els carrers de Ciutat (Ventayol 2018).

El Divendres de Dolors i el Diumenge del Ram res va canviar, a excepció de que el Diumenge va ploure i se va suspendre la processó per primera vegada des de la seva creació al 1983. El Dilluns Sant només varen sortir dos processons: la del Crist dels Boters (sense canvis) i la del Sant Crist de l'Agonia i Ntra. Sra. De l'Esperança. Aquesta era una processó amb dos itineraris, ja que el pas de l'Esperança no passa pels carrers del barri de Santa Clara. La processó començava a Santa Clara i acabava a Monti-Sion. Anava per Santa Clara, Puresa, Morey i Santa Eulàlia. Aquí les confraries se dividien: unes feien l'itinerari tradicional de l'Agonia i les altres el tradicional de l'Esperança, que el seu pas esperava a Santa Eulàlia. Quan els de l'Esperança arribaren al Pes de sa Palla, anaren els confreres per Pelleteria fins a Monti-Sion, tornaren amb el pas i seguiren per Ramon Llull fins a Sant Francesc (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2018, 9-11).

El Dimarts Sant no hagué canvis, a excepció de que la Hermandad Humildad y Paz, que sortia el Dimecres, se va incorporar a aquesta processó i que se canvià el recorregut: des del Born anaren per Unió i Rambla fins a la Costa de la Sang. El Dimecres només varen sortir les processons de Santa Creu i la de Getsemaní, que anà del Sagrat Cor a Sant Josep Obrer, sense la incorporació de l'Agonia. El Dijous i el Divendres Sant res va canviar, exceptuant que el Divendres devers les 20:00 va començar a ploure amb força i se va suspendre la processó quan les primeres confraries estaven a mitjan recorregut (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2018, 12-15).

2019.

Al 2019 les processons varen ser les mateixes que l'any anterior, amb la única diferència a la processó del Camí de Getsemaní que va sortir de la Soledat fins a Sant Josep Obrer (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2019, 11-21).

2022.

Per a la Setmana Santa del 2020 havia algunes novetats, encara que mai varen arribar a estar molt definides i, finalment, no se varen poder dur a terme degut a la pandèmia de Covid-19. Al 2021 no se va fer cap processó. Haurem d'esperar fins a la Setmana Santa del 2022 per veure les novetats que hi va haver.

Per començar hem de tenir en compte que la Conselleria de Salut va donar unes recomanacions respecte als recorreguts de les processons: que fossin per carrers amples i que s'allargassin els recorreguts per evitar aglomeracions. Aquestes recomanacions només se varen acatar a la processó més multitudinària de Mallorca, la del Dijous Sant.

Per començar, la processó dels Estendards va sortir de Sant Antoniet (després de 14 anys) a les 17:00 hores (la processó més primerenca de Palma) i anà per Sant Miquel, Colom, Cort i Palau Reial fins a la Seu, on no hi va haver pregó però el bisbe oficià una missa per a les confraries com a inici de la Setmana Santa. Va ser la única processó del 2022 va passar per la Seu (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2022, 2).

El Diumenge del Ram no va tenir canvis respecte al 2019. El Dilluns Sant la processó del Crist dels Boters no va tenir canvis i la del l'Agonia i l'Esperança se va separar i sortiren com al 2017. El Dimarts Sant no va sofrir canvis. El Dimecres Sant va ploure i se varen suspendre les processons, però havia de sortir la de Santa Creu, com sempre, i la del Camí de Getsemaní, que havia de sortir a les 21 hores des del Sagrat Cor fins a la Soledat (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2022, 2-4).

El gran canvi va ser a la processó del Dijous Sant. Per facilitar el moviment de gent sense aglomeracions se va optar per carrers amples. Això, sumat a les obres del carrer dels Oms, varen fer que el recorregut fora: Plaça de l'Hospital, Costa de la Sang, Rambla, Riera, Weyler, Unió, Jaume III, Passeig Mallorca, Bisbe Campins i entrada a la Sang. Després de 13 anys, el Crist de la Sang no anava a la Seu i tornava en processó a la seva església. El Divendres Sant se va tornar a fer l'itinerari del 2012, passant per Ferreria i la Porta de Sant Antoni (Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma 2022, 4).

Anàlisi.

Amb aquest apartat hem pogut veure com han evolucionat els itineraris de les diferents processons i podem treure unes conclusions generals. La primera de totes és que les confraries,

encara que a vegades no ho sembli, se saben adaptar al seu temps i estan en constant evolució. La prova és que cap any ha estat 100% igual a l'anterior, parlant de recorreguts. Una altra conclusió que podem extreure és que les processons que més han canviat han estat les que se celebren el Dilluns i el Dimecres Sant. Aquests dies són en els que s'han anat creant i desapareixent processons i les que s'han mantingut han sofert canvis, especialment la de l'Agonia, l'Oració i el Calvari el Dilluns i la de Getsemaní del Dimecres. En canvi, la dels Estendards, Diumenge del Ram, Dijous i Divendres són les que menys canvis han patit.

D'aquesta manera podem veure que els itineraris han canviat cada any, però no així la essència de la Setmana Santa de Palma. El fet de que cada dia se faci una processó on participin diverses confraries acompanyant a la titular afavoreix la creació de la identitat pròpia de la nostra Setmana Santa.

Un altre fet que ens mostren aquests canvis d'itineraris és la facilitat de la confraries d'adaptar-se als nous temps i de superar els problemes que els hi van sorgint. Al cap i a la fi la Setmana Santa és una festa del poble i de la societat i, així com aquesta va canviant i evolucionant, així també ho fa la Setmana Santa.

[Figura 109]. Evolució de la processó dels Estendard. En gris clar (2000, 2004-2008, 2022). En gris fort (2001-2003). En negre (2009). En vermell (2010-2019).

[Figura 110]. Evolució de la processó del Diuenge del Ram. En gris clar (2000). En gris fort (2001). En negre (2002, 2004-2005). En vermell fort (2003). En vermell flux (2006). En taronja (2007-2008). En groc (2009-2022).

[Figura 111]. Evolució de la processó del Dilluns Sant de l'Agonía. En gris clar (2000). En gris fort (2001). En negre (2002, 2005). En vermell fort (2003, 2006-2007). En vermell flux (2004). En taronja (2007-2008). En or (2008). En groc flux (2009-2022).

[Figura 112]. Evolució de la processó del Dimarts Sant. En gris clar (2000, 2002-2017). En gris fort (2001). En negre (2018-2022).

[Figura 113]. Evolució de la processó del Dimecres Sant de Santa Creu. En gris clar (2000). En gris fort (2001-2003). En negre (2004-2022).

[Figura 114]. Evolució de la processó del Dijous Sant. En gris clar (2000). En gris fort (2001-2007). En negre (2008-2019). En vermell fort (2022).

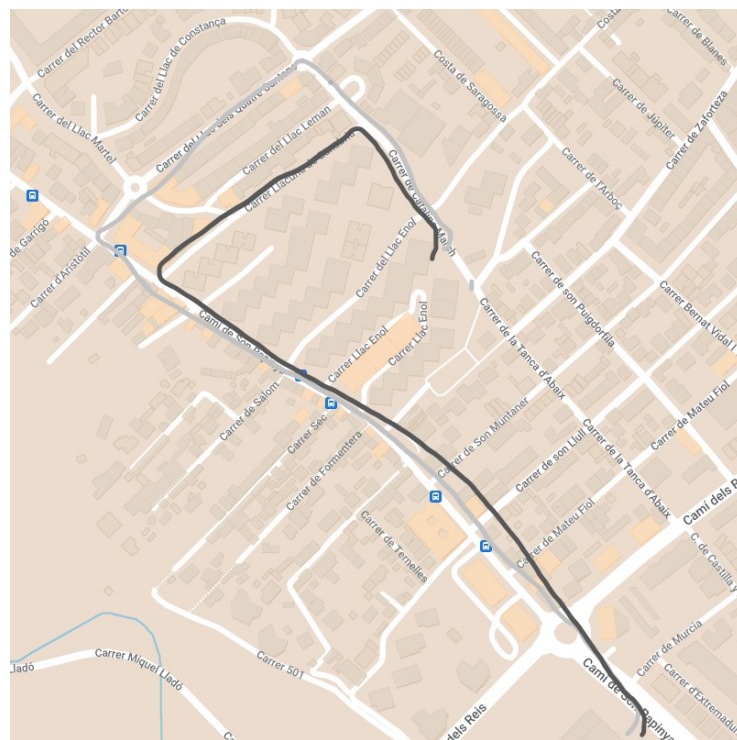

[Figura 115]. Evolució de la processó del Divendres Sant. En gris clar (2000-2003). En gris fort (2004). En negre (2005-2011). En vermell fort (2012-2015, 2022). En vermell flux (2016-2019).

[Figura 118]. Evolució de la processó del Dimecres Sant del Camí de Getsemaní. En gris clar (2004-2005). En gris fort (2006-2007). En negre (2008- 2013). En vermell fort (2014-2017, 2022).

[Figura 119]. Evolució de la processó del Dimecres Sant de la Salle. En gris clar (2005). En gris fort (2006-2017).

6. Conclusions.

Amb aquest treball hem intentat veure tota l'evolució que ha tengut la Setmana Santa als darrers 22 anys, encara que hem vist també com va sorgir i com se va anar desenvolupant la festa des del segle XVI fins al segle XX. Especialment hem vist com la processó més multitudinària de Mallorca, la del Dijous Sant, va anar evolucionant i com va anar agafant importància el seu protagonista, el Sant Crist de la Sang.

També hem vist les principals semblances i diferències que hi ha entre la Setmana Santa a Palma i a altres indrets d'Espanya i podem extreure tres conclusions: que la Setmana Santa de Palma té influències d'altres ciutats (especialment en les formes d'alguns passos, la manera de dur-los o la vestimenta dels confreres); que la processó de la Sang va influenciar altres processons de fora de l'illa, com la de la Sang de Maó; i que la Setmana Santa de Palma ha sabut mantenir les seves tradicions pròpies com el Davallament, els confits, les vexil·les o la processó de l'Encontre.

També hem pogut veure com diferents personalitats dels segles XIX i XX varen deixar per escrit com era la processó de La Sang al seu temps, deixant constància de com els va impactar i indicant-nos que ja era tot un fet social en aquells anys. L'evolució d'aquesta processó i, en conseqüència, de tota la Setmana Santa de Palma, ha estat espectacular ja que va sobreviure a tots els avatars de la seva llarga existència, quasi 500 anys.

Després s'ha vist com, al segle XX, se varen crear fins a 32 confraries de Setmana Santa, de les quals 30 varen arribar fins a l'any 2000. Aquestes confraries varen conformar la Setmana Santa de Palma tal i com la coneixem avui dia i varen afavorir la vistositat i solemnitat de la festa.

Del segle XXI hem pogut veure l'interès de les confraries per millorar el seu patrimoni artístic. Constantment han estat millorant els passos, insígnies, imatges i fins i tot recorreguts per mantenir la festa viva. Bastant destacat és el fet de com en moments difícils les confraries varen optar per reduir processons per evitar conflictes polítics i, en el moment oportú, les varen recuperar. També s'ha de destacar el gran i ric patrimoni que les confraries atresoren i que moltes vegades passa desapercbut. Amb aquest treball hem pogut conèixer un poc aquest patrimoni i la seva evolució.

D'aquesta manera s'ha pogut fer un anàlisi historicoartístic de la Setmana Santa de Palma com a manifestació artística viva i en constant evolució. Entre altres coses hem pogut veure quines són les iconografies dels passos, imatges i insígnies que surten a les processons de Palma. Però sobretot hem vist com, tot i la palpable sevillanització de la nostra Setmana Santa (materialitzada en els nous passos), les insígnies mostren aquest manteniment de la tradició mallorquina. Aquest fet,

afegit a les altres arts que engloben la Setmana Santa (ornaments florals, acompanyaments musicals, vestimenta d'imatges i fins i tot la vestimenta dels propis confreres), ha afavorit la creació d'una identitat pròpia de la nostra Setmana Santa. També s'ha documentat per primera vegada els canvis produïts al primer quart del segle XXI a la Setmana Santa de Palma.

Especialment interessant ha estat conèixer el panorama musical de les bandes processionals durant aquest període. S'ha vist com és un món bastant inestable per varis motius (dificultats dels assaigs, algunes bandes no depenen de confraries i les han de contractar...). Només una banda d'abans del 2000 segueix tocant darrera el mateix pas per a la qual va ser creada, la de l'Esperança. Tot i així, hem vist la gran quantitat de formacions musicals creades al llarg d'aquests 22 anys i la importància que tenen, ja que han estrenat marxes bastant complicades i, sobretot, han estrenat marxes pròpies dedicades a passos d'aquí i que només se toquen aquí, donant així una exclusivitat i una importància a les nostres bandes molt gran. A part 2 formacions han editat discs amb les seves marxes i s'ha publicat un treball discogràfic amb bandes de la Setmana Santa balear, el qual és un fet històric.

Ha estat molt important i interessant veure com la Setmana Santa s'ha adaptat a tots els moments històrics i els ha anat superant adaptant-se, ja que ha superat guerres, revoltes, prohibicions governamentals i religioses, desamortitzacions, canvis de règims polítics, la secularització de la societat o fins i tot la pandèmia de Covid-19. De totes aquestes situacions la Setmana Santa ha sortit airosa i ens demostra que és una festa viva que se sap adaptar al seu temps.

Un fet que demostra la importància que té la Setmana Santa és que, des del 2009, IB3 retransmet en directe la processó del Dijous Sant. És realment espectacular el gran desplegament de càmeres i mitjans que posen a la Costa de la Sang i a diversos punts del recorregut. Enguany, per exemple, una unitat mòbil va seguir al Sant Crist de la Sang durant tot el recorregut. Fins al 2015 també retransmetien l'arribada a la Seu, amb càmeres tant a l'exterior com a l'interior del temple. Des del 2019 també retransmet la processó del Divendres Sant amb càmeres a la plaça de Sant Francesc, al carrer de Sant Francesc i a Santa Eulàlia, fent connexions amb els davallaments de la Seu i els d'alguns pobles com Pollença o Felanitx; i enguany a l'arribada als Socors retransmetent la cerimònia del Sant Enterrament. Estem parlant de connexions en directe de més de 7 hores de duració, amb les dificultats tècniques que això implica. A part, la resta de dies les processons tenen un espai especial a la programació del canal autonòmic amb connexions en directe i reportatges especials. La premsa escrita i digital fa cada dia una crònica de les diferents processons que han recorregut els carrers de Palma. Per tant parlem d'una presència molt forta als mitjans de comunicació que s'ha d'agrair.

Per tant podem concloure que la Setmana Santa de Palma és una festa essencialment religiosa però que ha traspassat les fronteres d'allò purament religiós i és un fet social, antropològic i, el més important, una festa viva capaç de superar les dificultats del seu moment i que va evolucionant a mesura que evoluciona la societat, ja que és una festa que pertany al poble.

7. Bibliografia, webgrafia i fonts.

Bibliografia.

AGAPITO Y REVILLA, J. (2007) *Las Cofradías, Procesiones y Pasos de La Semana Santa de Valladolid*. Ed. Maxtor. Valladolid.

ALCOVER, A. M. (1956) *Corema, Setmana Santa i Pasco*. Ed. Illes d'or. Palma.

BUADES RUL-LAN, G. (2012) *Real Cofradía de Penitentes de la Virgen Dolorosa. Historia de la Cofradía. Celebración I Centenario 1910-2010*. Ed. Xisco Art gràfic. Palma.

BURRIEZA SÁNCHEZ, J. (2011) *Semana Santa en Castilla y León*. Ed. Fundación Villalar-Castilla y León. Valladolid.

CARRERAS I CATXOT, F. (2013) *Les tradicions de Setmana Santa a Maó*. Ed. S'Auba. Sant Lluís.

CHAVES NOGALES, M. (1922) *Semana Santa en Sevilla*. Ed. Editorial Almuzara. Sevilla.

CORTADA Y SALA, J; MANJARRÉS BOFARULL, J. (1848) *EL LIBRO VERDE DE BARCELONA 1848. Añalejo de costumbres populares, fiestas religiosas y profanas, usos familiares, efemérides de los sucesos más notables acaecidos en Barcelona*. Ed. Imprenta de Tomas Gorchs. Barcelona.

FABREGAS I CUIXART, L. (1965) *Ca Nostra* Ed. Cort. Palma.

FIOL PONS, G. (2010) *El taller de l'artista a Mallorca els segles XVI-XVIII. La nissaga dels Oms (formació, materials, tècniques, procediments i fonts)*. Memòria d'investigació. Universitat de les Illes Balears.

FULLANA, P. (1991) «Setmana Santa, processons de» dins *Gran Enciclopèdia de Mallorca*. Volum XVI. Ed. Promomallorca. Palma.

GAMBÚS, M. (2003) «La imatge» dins *El Crist de La Sang. Memòria d'una restauració* BONNIN, F; REIG, A. (coord.) Consell de Mallorca. Palma.

HABSBURG-LORENA (D'ÀUSTRIA), L. S. (1954) «Festes religioses» *La ciudad de Palma. Parte de la obra Las Baleares descritas por la palabra y el grabado.* Ed . Imprenta Mossén Alcover. Palma.

JUAN GALMÉS, G. (2006) *Antologia de Textos Populars.* Govern de les Illes Balears. Palma

LLABRÉS I MARTORELL, P.J. (1995) «La celebració litúrgica» dins *La Seu de Mallorca.* PASCUAL, A. (coord.) Ed. J. De Olañeta. Palma.

LLABRÉS, P. (2003) «Devoció popular» dins *El Crist de La Sang. Memòria d'una restauració* BONNIN, F; REIG, A. (coord.) Consell de Mallorca. Palma.

LLOMPART MORAGUES, G. (1978) «El Davallament de Mallorca, una paralitúrgia medieval» dins *Miscel·lània litúrgica catalana* (1).

LLOMPART MORAGUES, G. (1982) *Religiosidad popular. Folklore de Mallorca, folklore de Europa.* Ed. Olañeta. Palma.

MEDEL, R. (1989) «Costumbres. Fiestas populares. Procesiones» dins *Manual del viajero en Palma de Mallorca.* Ed. El Drac. Palma.

MESEGUER FERNÁNDEZ, J. (1968) «Las cofradías de la Vera Cruz. Documentos y notas para su historia» dins *Archivo Iberoamericano* (28).

MUNTANER VANRELL, A. (1996) *La Almudaina - Porto Pí. Recordanzas.* Ed. Rústica. Palma.

NICOLAU FERRÁ, D. (2002) *Les Confraries de Mallorca.* Ed. Ingrama. Palma.

NÚÑEZ DE HERRERA, A. (1934) *Semana Santa. Teoría y Realidad.* Reed. Ed. Almuzara. Sevilla.

PASCUAL, E. (1892) «Els gremis de Palma a la processó del Dijous Sant» dins *Butlletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*. Tom IV.

PASTOR, A; ROBLES, F; ROLDÁN, M.J. (2019) *Historia general de la Semana Santa de Sevilla*. Ed. El Paseo. Sevilla.

PORTILLO BOTÍA, C. (2006) *Semana Santa de Murcia*. Ed. Pictografía. Murcia.

POU AMENGUAL, P. (2017). «El retaule dominic del Roser a Pollença: el procés constructiu i els seus artistes» dins *Locus amoenus*, (15) pp. 55-90.

QUETGLAS GAYA, B. (1980) *Los gremios de Mallorca: breve estudio histórico-sociológico de los colegios de honorables menestrales que florecieron en Mallorca desde el siglo XIII hasta el XIX*. Ed. Cort. Palma.

ROBLES, F; ROLDÁN, M.J. (2012) *Historia de la Semana Santa sevillana*. Ed. Jirones de Azul. Sevilla.

SUAU I PUIG, T. (2014) «Les celebracions litúrgiques» dins *Llibre de les celebracions litúrgiques de la Santa Església Catedral Basílica de Mallorca*. Ed. Capítol Catedral de Mallorca. Palma.

TEJEDOR CARNERO, J.M. (2019) *Cincuenta estampas de la Semana Santa de Zamora*. Ed. Trasantier. Zamora.

VVAA (1994) *Cádiz, la Pasión junto al mar*. Ed. Unicaja. Cádiz.

Webgrafia.

AGRUPACIÓN DE COFRADÍAS DE SEMANA SANTA DE MÁLAGA (sense data) *Historia* [en xarxa] <https://agrupaciondecofradias.com/historia/> [consultat el 17/03/2022].

AJUNTAMENT DE BARCELONA (2022) *Semana Santa en Barcelona 2022: procesiones, viacrucis y todos los actos* [en xarxa] https://www.barcelona.cat/culturapopular/es/noticia/infobarcelonaessemana-santa-en-barcelona-2022-procesiones-viacrucis-y-todos-los-actos_1158920 [consultat el 06/06/2022].

ANGULO SALVÀ, P. (sense data) *Semana Santa en Palma de Mallorca. Una mirada al pasado* [en xarxa] <http://semanasantapalma.blogspot.com/> [consultat el 10/02/2022].

ANGULO SALVÀ, P; SORIA CHARNECO, J. (sense data) «Historia» dins *Confraries de Palma* [en xarxa] <https://web.archive.org/web/20160717182658/http://confrariesdepalma.com/historia.html> [consultat el 03/07/2022].

ASSOCIACIÓ DE CONFRARIES DE MANACOR (2002) *Setmana Santa 2022*. [en xarxa] https://manacor.org/sites/cilma_manacor/files/2022-03/PROGRAMA%202022.%2028-03-22.pdf [consultat el 10/06/2022].

AYUGA, T. (2015) «Las 33 cofradías de la Semana Santa palmesana saldrán por orden de antigüedad» dins *Última Hora* [en xarxa] <https://www.ultimahora.es/noticias/local/2015/03/18/147220/cofradias-semana-santa-palmesana-saldran-por-orden-antiguedad.html> [consultat el 13/06/2022].

BISBAT DE MENORCA (2022) *Processons de Setmana Santa* [en xarxa] <https://bisbatdemenorca.org/processons-setmana-santa/> [consultat el 06/06/2022].

COFRADIA SANTA MÓNICA (2016) *Nuestra historia* [en xarxa] <http://cofradiasantamonica.blogspot.com/2016/03/nuestra-historia.html> [consultat el 10/06/2022].

COFRADÍA DE PENITENTES DEL SANTO CRISTO DE LOS NAVEGANTES (2019) *Nuestra historia* [en xarxa] <http://cristodelosnavegantes.blogspot.com/p/bienvenida-e-historia-de-la-cofradia.html> [consultat el 10/06/2022].

COFRADÍAS Y HERMANDADES (sense data) *Cofradía de Nuestra Señora del Socorro y Nuestro Padre Jesús de la Pasión* [en xarxa] <https://www.cofradiasyhermandades.es/fichacofradia.php?>

[cc=662530&Cofrad%C3%ADa%20de%20Nuestra%20Se%C3%B1ora%20del%20Socorro%20y%20Nuestro%20Padre%20Jes%C3%BA%20de%20la%20Pasi%C3%B3n%20de%20PALMA](https://www.cofradiasyhermandades.es/fichacofradia.php?cc=662530&Cofrad%C3%ADa%20de%20Nuestra%20Se%C3%B1ora%20del%20Socorro%20y%20Nuestro%20Padre%20Jes%C3%BA%20de%20la%20Pasi%C3%B3n%20de%20PALMA)
[consultat el 11/06/2022].

COFRADÍAS Y HERMANDADES (sense data) *Cofradía de Penitentes del Santo Cristo de Santa Cruz* [en xarxa] <https://www.cofradiasyhermandades.es/fichacofradia.php?cc=662522&Cofrad%C3%ADa%20de%20Penitentes%20del%20Santo%20Cristo%20de%20Santa%20Cruz%20de%20PALMA> [consultat el 11/06/2022].

COFRADÍAS Y HERMANDADES (sense data) *Confraria de La Salle* [en xarxa] <https://www.cofradiasyhermandades.es/fichacofradia.php?cc=662518&Confraria%20de%20La%20Salle%20de%20PALMA> [consultat el 11/06/2022].

CONFRARIA DE NTRA. SRA. DE L'ESPERANÇA I DE LA PAU (sense data) *Pas de pali* [en xarxa] <https://confrariaesperanza.wixsite.com/confrariaesperanza/pas-de-pallipaso-de-palio> [consultat el 26/05/2022].

CONFRARIA NOSTRA SENYORA DEL CARME (sense data) *La nostra història més recent* [en xarxa] <https://confrariadelcarme.wordpress.com/la-nostra-historia-mes-recent/> [consultat el 11/06/2022].

CULTURA POPULAR I D'ARREL TRADICIONAL DE MENORCA (sense data) *Setmana Santa* [en xarxa] http://culturapopularmenorca.cat/continguts/?page_id=1918 [consultat el 06/06/2022].

EXCOMPONENTES Y AMIGOS. AGRUPACIÓN MUSICAL LA AMISTAD (2008) *Conversa*. Grup de Facebook. [en xarxa] <https://www.facebook.com/groups/1511953985688268> [consultat el 09/06/2022].

GUZMAN, J. (2022) «Iconografía de Semana Santa en València» dins *Valenciaplaza* [en xarxa] <https://valenciaplaza.com/iconografia-de-semana-santa-en-valencia> [consultat el 06/06/2022].

IBIZA TRAVEL (2018) «Conoce las procesiones de Semana Santa en Ibiza» dins *Ibiza. Illes Balears* [en xarxa] <https://ibiza.travel/experiencias/conoce-las-procesiones-de-semana-santa-en-ibiza/> [consultat el 06/06/2022].

OBISPADO DE IBIZA (sense data) *Cofradías* [en xarxa] <https://www.obispadodeibiza.es/cofradias/> [consultat el 06/06/2022].

PELLOPRODUCTIONS (2020) *La Veronica 1930 - 2020* [Vídeo] Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=AiGAvWFlo60&t=599s> [consultat el 25/05/2022].

POZO RUIZ, A. (2005) «Las cofradías sevillanas en el siglo XVI» dins *Alma Mater Hispalense*. Sevilla. [en xarxa] <https://personal.us.es/alporu/histsevilla/cofradias.htm> [consultat el 25/03/2020].

RIERA, J. (2012) «El Crist de la Sang, destrozado» dins *Diario de Mallorca* [en xarxa] <https://www.diariodemallorca.es/palma/2012/12/14/crist-sang-destrozado-3939627.html> [consultat el 07/06/2022].

SEMANA SANTA MARINERA (sense data) *Historia* [en xarxa] <https://www.semanasantamarinera.org/historia/> [consultat el 06/06/2022].

VENTAYOL, G. (2018) «Las cofradías de Semana Santa acuerdan una drástica reducción de procesiones» dins *Última Hora* [en xarxa] <https://www.ultimahora.es/noticias/local/2018/02/17/980739/cofradias-semana-santa-acuerdan-drastica-reduccion-procesiones.html> [consultat el 13/06/2022].

Fonts.

A.M. LA REDENCIÓN DE MALLORCA (2011) *Agradecimientos*. Producciones Serca. Sevilla.

A.M. NTRA. SRA. DE L'ESPERANÇA I DE LA PAU (2020) *Discurso del concierto "Nuestra Esencia. XXV aniversario"*. Document inèdit.

ARM, H 148, Llib B.

ASSOCIACIÓ DE CONFRARIES DE SETMANA SANTA DE PALMA (2000-2012) *Programa de Setmana Santa*. Ed. Associació de Confraries de Setmana Santa de Palma. Palma.

ASSOCIACIÓ DE CONFRARIES DE SETMANA SANTA DE PALMA (2013-2017) *Programa de Setmana Santa*. Ed. Digital Print. Palma.

ASSOCIACIÓ DE CONFRARIES DE SETMANA SANTA DE PALMA (2018-2019) *Programa de Setmana Santa*. Ed. Mic. Barcelona.

ASSOCIACIÓ DE CONFRARIES DE SETMANA SANTA DE PALMA (2022) *Programa de Setmana Santa*. Ed. Digital Print. Palma.

CABALLERO AYCART, G. (2022) [Entrevistat telefònicament per Antonio Alfaro] 20/05/2022.

COFRADÍA LAS CINCO LLAGAS (2017) *Historia de la Cofradía Las Cinco Llagas*. Document inèdit.

ENSEÑAT FONT, A. (2022) [Entrevistat telefònicament per Antonio Alfaro] 08/06/2022.

GARCÍA AMOR, S. (2022) [Entrevistat telefònicament per Antonio Alfaro] 30/05/2022.

GÓMEZ RUIZ, J.D. (2022) [Entrevistat telefònicament per Antonio Alfaro] 13/06/2022.

MASSANET VERGER, R. (2022) [Entrevistat telefònicament per Antonio Alfaro] 16/06/2022.

MUS VENTAYOL, M. (2022) [Entrevistat telefònicament per Antonio Alfaro] 27/05/2022.

OLIVER BONET, J. (2022) [Entrevistat telefònicament per Antonio Alfaro] 05/07/2022.

PÉREZ ROMERO, M. (2022) [Entrevistat telefònicament per Antonio Alfaro] 15/05/2022.

PLAZA HUÉSCAR, R. (2022) [Entrevistat telefònicament per Antonio Alfaro] 13/06/2022.

SERRANO ALMUEDO, F. (2022) [Entrevistat telefònicament per Antonio Alfaro] el 10/05/2022.

VICH VILANOVA, T. (2022) [Entrevistat telefònicament per Antonio Alfaro] 08/06/2022.

Annex 1. Glossari.

Agrupació Musical (A.M.): se tracta d'una formació de vent-metall i percussió en la qual la trompeta té un paper preponderant. La corneta és un acompanyament més. Els instruments greus tenen generalment molta més importància i riquesa musical que a altres formacions.

Associació de Confraries: institució que aglutina a totes les confraries de Setmana Santa, encarregada de l'organització de les processons.

Banda de Cornetes i Tambors (CCyTT): se tracta d'una banda de vent-metall i percussió, on el principal instrument melòdic és la corneta, En ocasions poden tenir baixos com trombons, bombardins i tubes.

Banda de Música (BM): se tracta d'una banda amb instruments de vent-metall, vent fusta i percussió, essent una banda de plantilla completa. D'aquest tipus tendríem, per exemple, la Banda Municipal de Palma.

Botzina: La botzina és una curiosa insígnia en forma de trompeta de metall de grans dimensions que porta agafat un drap de vellut, en general brodat i és portada per un confrare a l'espatlla.

Capatàs: persona encarregada de guiar el caminar dels costalers.

Capirot: cucurulla de cartró o reixeta de plàstic cobert de tela que usen els penitents en les processons de Setmana Santa.

Carrera oficial: és el recorregut obligat que, a moltes localitats espanyoles, han d'efectuar totes les confraries que duen a terme la processó de penitència durant la Setmana Santa.

Cirial: són candelers alts que porten els acòlits ceroferaris en les funcions religioses i en les processons de les confraries. Solen ser de metall platejat.

Confraria: és una associació de fidel que reuneixen els creients al voltant d'una advocació de Crist, de la Mare de Déu o d'un sant, un moment de la Passió o una relíquia, amb fins pietosos, religiosos o assistencials. Poden ser de penitència, de glòria, sacramental o patronal.

Creu alçada: és un aixovar litúrgic que constitueix el precedent més antic del que avui coneixem com a creu guia.

Creu de guia: és la insígnia que, portada per un germà de la confraria, encapçala les processons de la Setmana Santa. Sol tenir uns dos metres i mig d'alçada i no té la figura de Crist crucificat

Disciplinants: és la persona que s'autoflagel·la l'esquena públicament com a penitència dins de la religió cristiana.

Encenser: és un recipient utilitzat per al saumeri de matèries aromàtiques com l'encens, d'ús cerimonial en determinades celebracions religioses o esdeveniments similars.

Estació de penitència: és el nom que es dona a la processó que les germandats passionistes realitzen per Setmana Santa pels carrers, sempre que durant el recorregut la confraria faci visita (d'aquí el terme "estació") almenys a un temple. En cas de no produir-se aquesta estació, el terme processó de penitència sol ser el més adequat.

Estendard: insígnia consistent en una peça de tela de forma generalment quadrada o rectangular, amb una divisa o algun distintiu, que està subjecta a un asta. Sol encapçalar les confraries.

Farol: estri per a il·luminar que consisteix en una caixa amb una o més cares de vidre o d'un altre material transparent que conté una llum. Solen ser d'orfebreria de plata o de fusta decorada.

Germandat: sinònim de confraria (veure més a dalt).

Imatge titular: és la imatge o les imatges principals d'una confraria. Sol ser el Crist o la Verge.

Imatge vestidera: imatge tallada parcialment (bust i mans) creada per poder-se vestir amb riques teles ornamentades.

Llibre de Regles: conté les normes d'una confraria catòlica, els seus estatuts. Sol estar enquadrinat amb vellut i adorns de metall. És portat per les germandats i confraries en les seves processons.

Marxa clàssica: tipus de marxa processional antiga que segueix un esquema i una estructura molt característica

Naveta: és un complement de l'encenser i consisteix en una capsa per contenir l'encens. Normalment té forma de nau (d'aquí, el seu nom).

Ofici: més coneguts com a Sants Oficis, són els cultes i actes que es duen a terme al Tridu Pasqual, commemoració litúrgica de la passió, mort i resurrecció del Senyor. Se celebren entre el Dijous i el Dissabte Sant i són considerats com l'essència cultural de la Setmana Santa.

Pas: és la plataforma on es porta en processó a les imatges religioses a les processons. Solen estar profusament decorades amb or o plata.

Pas de misteri: se tracta d'un pas en el qual hi ha varies figures. A Palma, per exemple, seria el de la Bona Mort de la Calatrava, el de la Santa Cena o el de la Humildad.

Pal·li: el dosser ricament brodat que en alguns passos cobreix a la Verge. Se subjecta per varals, que solen ser de plata. A Palma tenim com a exemple el de l'Esperança, la Salut, les Angoixes o la Pau.

Palerm: pals de fusta en forma cilíndrica que porten en algunes confraries els encarregats i que solen anar pintats amb el color propi dels mateixos o bé envernissats.

Processó: marxa de persones que caminen ordenadament i de manera solemne pel carrer amb un motiu cerimoniós, especialment de la religió catòlica.

Reliquiari: caixa o estoig per guardar relíquies o records dels sants i exposar-les a la veneració dels fidels.

Sermó de les Set Paraules: és un dels actes més singulars i destacats de la Setmana Santa en què un religiós, des d'un púlpit, reflexiona sobre les set paraules que Crist va pronunciar a la Creu. Se celebra el Divendres Sant. A Palma se fa a la parròquia de Sant Jaume.

Setmana Santa: és la commemoració de la passió de Crist, des de l'entrada a Jerusalem el Diumenge del Ram, fins a la Resurrecció el Diumenge de Pasqua.

Tron: nom al que se coneix al passos de Setmana Santa a Màlaga. A part són de més grans dimensions.

Vares: insígnies de comandament que porten a la processó els membres de junta d'una confraria, que solen ser de plata o d'or.

Verònica: dona que va netejar la cara de Jesús quan portava la creu. És un passatge molt representat als passos de Setmana Santa.

Via Crucis: és la meditació dels moments i patiments viscuts per Jesús des que va ser fet presoner fins a la seva mort a la creu i posterior resurrecció. Literalment significa "camí de la creu".

Annex 2. Entrevistes.

Francisco Serrano Almuedo, president de la Hermandad Sacramental Humildad y Paz. (10/05/2022).

Se fa aquesta entrevista ja que no s'han pogut localitzar altres fonts on treure informació de la confraria. S'ha afegit la pregunta «Breu història de la confraria» ja que aquesta corporació se va crear en el període de temps que estudiam.

Breu història de la confraria:

Se crea la pro hermandad en 2008. Se aprueban los estatutos y la sede canónica en 2009 por el arzobispo castrense don Juan del Río. Se establece canónicamente en la iglesia castrense de Santa Margarita. La primera imagen que llega es la Virgen en 2009, obra de Sergio Sánchez, de Huelva. También llegan en 2009 el Cristo y Caifás, también de Sergio Sánchez (al no reunir aspectos de calidad se encargan otras a David Valenciano Larios, de Huelva afincado en Sevilla). Este nuevo Cristo llega en 2010. La Virgen llega en 2012 y se modifica en 2015.

Passos:

El paso de Jesús de la Humildad fue realizado por el sevillano Francisco Bailac para la Hermandad de la Vera Cruz de Los Palacios. Julio y Antonio Morillo de Sevilla son los tallistas que lo están acabando. Llegan los candelabros delanteros en 2017 y en 2018 los traseros. En 2019 se empieza a tallar la canastilla delantera y respiraderos delanteros. Se estrenan en 2022. Cada año ha ido llegando una imagen nueva (Caifás en 2011 (ganó el segundo premio de un concurso en Andalucía), el romano en 2012, el sanedrita en 2013, José de Arimatea (ganó el mismo concurso que el Caifás) en 2014). Las columnas fueron compradas a un anticuario sevillano en 2014 y restauradas por un dorador trianero. Lleva 45 costaleros y pesa 1750kg.

El primer paso de Virgen era de madera (2013). Después se hizo el actual de plata. Los respiraderos y peana son de Orfebrería Castilleja y comprado a la Hermandad Rocío y Pasión de Cabra en 2017. En 2022 estrena palio realizado por Bronces Gradit y la confección del manto, faldones y palio fue por costureras de la hermandad. La candelaría es de Vélez Málaga. Tiene mantos y sayas realizadas por Álvaro Abril en 2015. Pesa 1530 kg y lleva 30 costaleras.

Insígnies:

El estandarte con forma de bacalao es de Emilio Gómez (Écija), discípulo de Joaquín Rodríguez Ojeda y realizado en terciopelo seda y aplicaciones en plata, en 2008. El estandarte sacramental es de terciopelo royal de algodón y aplicaciones de cordonería Alba de Sevilla, realizado por las costureras de la hermandad en 2016.

La orfebrería de varas e insígnias es de Bronces Gradit (Lucena).

Antonio Enseñat Font. Ex president de la Confraria de Santiago. (08/06/2022).

Se fa aquesta entrevista ja que no s'han pogut localitzar altres fonts on treure informació de la confraria.

Passos:

El paso de la Entrada Triunfal de Jesús en Jerusalén, la Borriquita, se bendijo en el año 1953 y desde el 1986 preside su procesión del Domingo de Ramos. Es obra del escultor Jaime Mir y policromado por Antonio Mora. En el 2002 se hace el paso y la imagen del Cristo de las 7 Palabras, realizado en Sevilla por el escultor Fernando de las Heras. Fue bendecido en la cuaresma del 2002 por el rector de San Jaime, Juan Servera y preside desde entonces el Sermón de las 7 Palabras a las 12:30 horas cada mañana de Viernes Santo en San Jaime. En el 2006 se bendice a la Virgen Amargura, del mismo escultor sevillano, y procesionó en el paso del Cristo de las 7 Palabras hasta el año 2008, en que se bendice el paso de la Virgen en la Concepción por el sacerdote Sebastian Oliver. Ambos pasos fueron realizados en madera de cedro con acabado en caoba y plata.

Insígnies:

En 2002 estrenamos un nuevo estandarte bordado con elementos reales debido a la concesión del título de Real a la cofradía. También se estrena una cruz de guía de madera con decoraciones en plata, un palermo de madera y varas de plata. Todo realizado en Sevilla.

Toni Vich Vilanova. Vicepresident de la Confraria de Santiago. (08/06/2022).

Se fa aquesta entrevista ja que no s'han pogut localitzar altres fonts on treure informació sobre les insígnies de la confraria.

Insígnies:

El 2002 vam estrenar un nou estendard brodat amb elements reals a causa de la concessió del títol de Reial a la confraria. També s'estrena una creu de guia de fusta amb decoracions de plata, un palerm de fusta i vares de plata. Se varen comprar a un mestre orfebre d'Antequera vares, faroles i mastil de s'estendard de sa confraria.

Sergio García Amor. Membre de junta de la Confraria Sant Crist de l'Agonía. (30/05/2022).

Se fa aquesta entrevista ja que no s'han pogut localitzar altres fonts on treure informació de la confraria.

Passos:

En el 2000 se estrena la peana de plata de la Elevación, realizada por Eleuterio Aragón. En 2003 se estrena el paso de madera del Redemptor Mundi, que se talla por miembros de la cofradía. En 2010 se restauran las imágenes de la elevación por Luis Sergio Torres. También en 2010 se incorpora la Virgen, Ntra. Sra. De los Ángeles y Madre de la Vida, realizada por Juan Ventura. En 2022 se realiza una nueva peana para el paso del crucificado de manera artesanal por miembros de la cofradía.

Insígnies:

En 2005 se adquieren los 2 faroles de plata y la cruz de guía a Eleuterio Aragón.

Guillem Caballero Aycart. President de la Confraria de l'Assumpció de Son Espanyolet. (20/05/2022).

Se fa aquesta entrevista ja que no s'han pogut localitzar altres fonts on treure informació de la confraria.

Passos:

El pas de la besada de Judes va sortir per primer pic al 2007. Les imatges varen ser realitzades per Luis González Rey, de Cadis. L'estructura del pas la va fer Biel, de la confraria de Sant Miquel de Montuiri.

María del Mar Mus Ventayol. Presidenta de la Hermandad de la Santa Caridad. (27/05/2022).

Se fa aquesta entrevista ja que no s'han pogut localitzar altres fonts on treure informació de la confraria.

Breu història de la confraria:

La Antigua Cofradía Sacramental de Nuestra Señora de Belén Hermandad Penitencial de la Santa Caridad y San Junípero Serra se funda en 2003. Actualmente tiene unos 120 hermanos y tiene como acompañamiento musical a la Agrupación Musical Nuestro Padre Jesús de la Redención Virgen del Mar

Passos:

Paso de "Las Negaciones de San Pedro": Obra realizada en madera de cedro brasileño tallada y con cartelas, candelabros y crestería estucadas en oro fino, de estilo barroco tallado a mano de estilo barroco curvo calado, bajo, medio y altorrelieve. Molduras talladas y con cartelas centrales del mismo estilo. Esquinas de estilo barroco pilón en 1.2 en altorrelieve. Alegorías del paso en los medallones.

Autor Paso de Misterio: D. Domingo García Espejo (Bambalina Artículos Religiosos).

Imaginero: D. Ramón Martín (imágenes).

Confección faldones: Costura Sacra (José Segura).

Confección Vestimenta imágenes: José Segura-Costura Sacra.

Época de ejecución paso de misterio: septiembre 2019 - septiembre 2020.

Época de ejecución confección imágenes: octubre 2018 – febrero 2022.

Medidas paso procesional: 235x485x60cms. de altura canastilla y 65cms de altura de respiraderos.

Tiene esta obra unas tallas modeladas con respecto a sus proporciones que están todas distribuidas con respecto a su integridad. Se trata de una canastilla esquinada por cuatro cartelas talladas con estilo barroco y con un querubín en cada una de ellas. También porta cuatro cartelas superiores (una en cada costado) en las que se representan momentos de la Pasión de Jesús.

En los respiraderos llevará cuatro cartelas inferiores talladas con el escudo de la Hermandad, escudo papal de San Pedro, escudo de la Merced y escudo de la ciudad de Palma de Mallorca. El respiradero es del mismo estilo y de tamaño 221x471x60/70cms.

El paso tiene dos maniguetas delanteras y dos traseras. Así como crestería rotatoria en la canastilla y seis brazos arbóreos (candelabros) de estilo barroco. Los candelabros delanteros y traseros constan de siete brazos y los dos laterales de cinco brazos cada uno (llevan cirios de color rojo sacramental).

La parihuela está confeccionada en aluminio (para aligerar peso) y consta de ocho trabajaderas y tiene capacidad para ser llevada a peso por 32 costaleros. Las trabajaderas son regulables en altura.

Los faldones están confeccionados con tela de terciopelo burdeos en su exterior y con damasco del mismo color en su interior.

El paso porta seis imágenes más un gallo. Estas imágenes son: Nuestro Padre Jesús de la Redención y la Caridad, San Pedro, mujer acusadora, dos guardias judíos y un Sanedrita (Anás).

Nuestro Padre Jesús de la Redención y la Caridad: como imagen titular y principal de este misterio representaremos a Nuestro Señor ensalzando su realeza con una túnica en color blanco con camisón interior.

Mujer acusadora: su ajuar consta de unas enaguas color celeste plomizo, túnica en tonos azules enriquecida con galonería, pelliza color camel y velo blanco cubriendo la cabeza.

San Pedro: La imagen del Santo portero celestial irá ataviada en tonos ocre con blonda enriquecida con blonda dorada, camisión color marfil, fajín de rayas en diferentes tonalidades y mantolín en color ocre/burdeos.

Sanedrita: túnica color beige con camisión del mismo color, dalmática color burdeos y centro beige, enriquecida con galonería y complementos de collares.

Guardias judíos: túnica de falta de arpillera color saco, coraza, espinilleras y brazaletes de cuero, camisa beige y pañuelo de cuello en color tierra.

Imagen Titular de Nuestra Señora de los Desamparados y Misericordia, Reina de los Mártires

Época de ejecución: 2010. Bendición: 24 de marzo de 2012.

Autor: José Antonio Navarro Arteaga.

A la espera de permisos para su salida procesional (próximo proyecto de la Hermandad).

Raúl Plaza Huéscar. President de la Confraria de Sant Miquel Arcàngel (13/06/2022).

Se fa aquesta entrevista ja que no s'han pogut localitzar altres fonts on treure informació de la confraria.

Breu història de la confraria:

Fundada en 1941 per un conjunt de persones en la seva majoria comerciants del centre històric de la ciutat. Va ser el seu primer president Sr. José María Cortés Bonín. La confraria va ser erigida a l'Església de la Preciosíssima Sang (L'Anunciació), on, també, va ser beneït l'antic estendard. Es va erigir, en aquesta església, per ser el temple on es venera el Sant Crist de la Sang, per ser, històricament, essència i raó de ser de les confraries de la Setmana Santa de Palma. L'any 1942, es va produir la seva primera sortida procesional en les processons de la Setmana Santa de Palma. Íntegrament, els confreres que participaven en les processons eren homes, ja que a les dones, en el seu moment, no se'ls va permetre participar en les processons com a confreres.

Cap a 1960, va incorporar un grup de confreres músics que processionaven amb tambors que, va anar ampliant-se fins a l'any 1968. Amb aquesta novetat, es va convertir en la primera confraria amb acompanyament musical a les processons de Setmana Santa de Palma; fins al

moment, eminentment austeres i sòbries en tots els seus aspectes. Cap al 2006, la confraria va deixar de processionar a les processons de la Setmana Santa, ja que comptava amb un reduït nombre de confreres. No obstant això, un grup de membres es va mantenir actiu reunint-se i celebrant actes sacramentals.

En 2008, la confraria és reestructurada canònicament. El nou president és el Sr. Bartomeu Carmel Moragues Jordà. L'estendard actual és beneït a l'Església de Sant Miquel per qui fora, també, el seu nou consiliari, Mn. Josep Cabrinetti Sande, convertint-se així, en una de les persones clau de la nova reestructuració de l'entitat i de la seva dimensió eclesial. D'aquesta manera, i per primera vegada, la confraria queda radicada canònicament a la parròquia del mateix nom. A partir d'aquest moment, es duu a terme una important i nova reestructuració d'alguns aspectes fundacionals que van caracteritzar a l'entitat, entre elles; es permet la incorporació de les dones. S'introdueixen canvis en la vestimenta mantenint els signes i símbols originaris de la seva identitat fundacional com són les balances, l'espasa, la corona principesca i les inicials definitòries de l'Arcàngel Sant Miquel (Q.U.D). També, per primera vegada, s'incorpora la figura dels escolans.

A l'any 2022, es va agermanar amb la Confraria de los Cartujos de Palma. L'acte d'agermanament va tenir lloc el 3 d'abril del mateix any a la Basílica de Sant Miquel. Ambdues, confraries, des de fa anys col·laboren intensament en actes religiosos i sacramentals.

Passos:

En 2015 processiona amb el seu primer Pas del Davallament de la Creu, obra del Taller d'Art i Escultura Villalba, sent beneït a la parròquia de Sant Miquel, per Mn. Antoni Gómez Serra, consiliari. En 2017 incorpora el nou Pas de Jesús condemnat per Ponç Pilat, també procedent del mateix taller. És beneït pel P. Antoni Cañellas Borràs, CO, consiliari de l'Associació de Confraries.

Juan Daniel Gómez Ruiz. Director Musical de la A.M. Ntro. Padre Jesús del Gran Poder. (13/06/2022).

Se fa aquesta entrevista ja que no s'han pogut localitzar altres fonts on treure informació de la confraria.

Breu història de la confraria:

Fundada en el año 2001, tras varios intentos fallidos. Tras el transcurrir del 2000 es aprobada la hermanación con la Cofradía Matriz del Gran Poder de Sevilla. Los primeros años formaban el cortejo de nuestra procesión el estandarte, nazarenos y monaguillos.

Desde el año 2003 al 2008 nuestra agrupación vistió, boina negra, jersey negro con camisa blanca, pantalón negro con franja plateada a los lados y zapatos negros. Desde el 2009 al 2017: Gorra de plato negra con color morado y plateado, americana negra con cordón morado, pantalón negro con franja morada a los lados y zapatos negros.

Desde el 2018 hasta la actualidad: Tricornio, Casaca negra con pecherín morado o blanco, este último para acompañar a nuestra titular, pantalón negro con franja morada a los lados, zapatos negros, y en el cuello esta bordado el nombre de nuestra Titular, Concepcion, y en los puños de las mangas el escudo de nuestra agrupación, Este traje fue diseñado en Sasteria Dolan. En el año 2016, se cambió el banderín, siendo este el tercero en acompañar a nuestro titular, de terciopelo morado con el escudo real, acompañado de pedrería y bordado a mano.

Passos:

En el año 2002 se encarga a Luis González Rey la talla de un nazareno que será el titular de nuestra Hermandad, Ntro Padre Jesus del Gran Poder, que procesionará por primera vez en un paso hecho por hermanos de la hermandad, y como dato curioso de ese año el señor llevaba 3000 claveles rojos. En el año 2003 se funda nuestra Sección Musical.

En el año 2006 no perdemos el contacto con Luis Gonzalez Rey y se le pide una talla que represente a la Madre de Dios, Maria Santísima de la Concepcion, que procesionará en el año 2007.

Ntro Padre Jesus del Gran Poder ha sido llevado por tres diferentes pasos: en 2002 en un paso a ruedas, en 2006 en un paso a costal (su primera capataz sería una mujer). Este paso se ha mantenido hasta el 2021, haciendo pequeños cambios en la estructura del paso. En el año 2022, Nuestro Titular ha sido portado en un paso que cumple más con las expectativas de nuestra Hermandad. Elaborado en Cádiz, destaca por su color de bronce, de madera tallada, representando la iconografía de la Pasión y muerte del Señor. Cuatro cirios morados son los que alumbran el caminar del Señor, que junto con los faldones de terciopelo morado hacen un conjunto único.

Desde el año de su bendición, nuestra titular ha sido portada en un paso a peso o a ruedas, La estructura del paso corresponde a las características de la Hermandad, trabajando cada día en un

proyecto mejor. Cabe destacar que en su indumentaria, fue coronada con una corona de plata en 2019.

Marisa Pérez Romero. Presidenta de la Cofradía Jesús del Buen Perdón y Ntra. Sra. De las Angustias. (15/06/2022).

Se fa aquesta entrevista ja que no s'han pogut localitzar altres fonts on treure informació de la confraria.

Passos:

La Cofradía Ntro Padre Jesús del Buen Perdón y Ntra Sra de las Angustias tiene dos pasos que procesionan en Semana Santa.

El actual paso de Cristo se realizó de manos de los propios hermanos encargados del equipo de Priostia y se estrenó en el año 2013 procesionando inicialmente sobre él, la Titular Ntra Sra de las Angustias, para luego pasar a procesionar sobre sí, la anterior talla de Ntro Padre Jesús del Buen Perdón que salió en solitario sobre este paso en el 2017 debido a que la anterior talla de Santa Maria Magdalena que siempre lo acompañaba, salió por última vez en el 2016 debido a su mal estado.

En 2018 se bendijo la actual talla de Ntro Padre Jesús del Buen Perdón, realizado por los escultores Ana Rey y Ángel Pantoja que procesionó por primera vez también en solitario ese mismo año, hasta que en 2022 se incorporó de nuevo al paso, la nueva talla de Santa Maria Magdalena, realizada por el escultor Ángel Pantoja. El nimbo de Maria Magdalena está realizado exclusivamente para ella, por el orfebre José Manuel Amores Raya en su taller de la Algaba (Sevilla). En 2022 también se ha estrenado el varal portaestandarte que fue adquirido en Orfebrería Orovio De la Torre de Ciudad Real.

El paso de palio de la Virgen de las Angustias también ha sido realizado por las manos y el trabajo del equipo de Priostia. Es un palio único, realizado en madera de color caoba que le da cierta sobriedad y elegancia.

Un grupo de hermanos de la cofradía, realizaron con tiempo y dedicación un manto procesional para la Virgen en terciopelo negro, enriquecido con aplicaciones doradas, que también se utilizaron para enriquecer las bambalinas y el techo de palio cubierto de estrellas con una gloria

central con el Sagrado Corazón de Jesús. Todo ello también fue estrenado en la Semana Santa de 2018.

Ntra Sra de las Angustias es obra del escultor sevillano, Manuel Hernández León y se bendijo y procesionó por primera vez en septiembre del 2011.

A lo largo de los años ha ido aumentando su ajuar fruto de las donaciones recibidas en su mayoría.

Insígnies:

Las varas de la Cofradía se cambiaron debido a su mal estado, estrenándose las nuevas en 2018, siendo realizadas en madera caoba y terminadas ambos extremos en orfebrería con el escudo de la Cofradía en la parte superior.

Rafael Massanet Verger. Vice president de la Confraria de la Soledat. (16/06/2022).

Se fa aquesta entrevista ja que no s'han pogut localitzar altres fonts on treure informació de la confraria.

Passos:

En 2006 se recibe un rosario de plata para la Virgen y se hace una gran modificación al Paso:

-Cambio del chasis, tren delantero y trasero (modificando y adaptando los anclajes), conjunto diferencial trasero, caja dirección, bomba de freno, palanca de freno, barras de dirección.

-Ampliación medidas del paso, para poder adaptarlo al nuevo Manto de la Virgen.

-Ampliación en el numero de barras de portadores del paso a 8ud.

-Nuevas faldas del paso adaptándolas a las nuevas medidas y de cambiando el color (granates a Negras).

-Bordado del emblema de la cofradía en la parte delantera de las faldas.

-Cambio soporte manto de la virgen.

En 2009 se recibe un nuevo sudario para la cruz del paso, de una donación y la orfebrería para el paso, las 4 esquinas plateadas. También se procede a la confección de un nuevo vestido de la

Virgen (Bordados Barber) de terciopelo negro con bordado de hilo de oro. Se procede a la sustitución de la cruz del paso a la posición actual (al lado de la Virgen para ponerla detrás).

En 2011 se hace la nueva orfebrería para el paso y la cartela delantera con el emblema de la cofradía.

En 2021 se reciben las 2 ánforas para el paso, una donación.

Insígnies:

En 2006 se hace la Cruz guía, de madera, así como dos nuevas farolas y dos nuevos ciriales, para llevarlos por monaguillos delante del paso.

En 2016 se produce la donación de una nueva cruz guía de madera con remates de plata.

En 2022 se estrenan 2 nuevas Farolas más ligeras para portales.

Jordi Oliver Bonet. Membre de la Confraria de la Sagrada Cena y Ntra. Sra. De la Salud. (05/07/2022).

Se fa aquesta entrevista ja que no s'han pogut localitzar altres fonts on treure informació de la confraria.

Passos:

Se producen una serie de cambios en los pasos durante estos años del siglo XXI:

• Parihuela, respiraderos de alpaca plateada y peana de orfebrería plateada (2001. Orfebrería Manuel de los Ríos, Sevilla).

• Manto de salida bordado en aplicación de tisú de oro (2008. Emilio Gómez, Sevilla).

• Borlas del Palio (2010. Velasco, Sevilla).

• Gloria del Palio (2011).

• Potencias del Señor (2013. Sevilla).

• Saya de tisú de plata bordada en aplicación de tisú de oro (2018. Francisco Mira Montoro).

• Restauración del manto de salida (Presentación en 2018, estreno en 2019. Francisco Mira Montoro).

• Candelería (2019. Priestía de la Hermandad).

- Saya de terciopelo negro con aplicación de oro y manto a conjunto (2021, Jordi Oliver Bonet).
- Jarras y Violeteros (2022, Córdoba).
- Saya y Manto de damasco burdeos (2019, Jordi Oliver Bonet).

Insígnies:

- Estandarte de la Hdad. (2017).
- Faroles (2020, se estrenan en 2022).

Maribel Cantarellas Alcalá. Membre de la Confraria de la Creuada de l'Amor Diví. (26/08/2022).

Se fa aquesta entrevista ja que no s'han pogut localitzar altres fonts on treure informació de la confraria.

Passos:

En este tiempo se ha procedido por parte de la cofradía a la restauracion en los talleres del obispado de la imagen del Sant Crist dels Boters, imagen de finales del siglo XV.

La virgen dejó de salir por tema estructural,. Cuando nos trajeron la última escultura de Salvador Palao nos obligaban a una serie de cosas que no estuvimos dispuestos a aceptar, por eso no acabó saliendo y se la llevaron.

Insígnies:

En este periodo se han hecho nuevas 7 varas, más la del presidente, en Indústria Elite de Sevilla en latón siguiendo el patrón de las anteriores de madera.

Aquest treball se va acabar el 8 de setembre del 2022, festivitats de la Verge de la Salut, Patrona de Palma.